

TECHNICAL
UNIVERSITY
OF CRETE

“Το μοντέλο της τουριστικής ανάπτυξης στην Αίγυπτο και στην Ελλάδα, από τη δεκαετία του 1950 έως

وليد ضوّه
Waleed Dawā

Ευχαριστώ θερμά τον
επιβλέποντα καθηγητή μου κύριο Νίκο Σκουτέλη
για την καθοδήγηση και την υποστήριξη του,
καθ' όλη της διάρκεια της εκπόνησης της εργασίας

Πολυτεχνείο Κρήτης, Σχολή Αρχιτεκτόνων μηχανικών

Μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών

‘Χώρος, σχεδιασμός και δομημένο περιβάλλον’

Διπλωματική εργασία μεταπτυχιακού ειδίκευσης – κατεύθυνση Α’

**«Τουρισμός, πολιτισμός και μεσογειακός χώρος: Σύγχρονες
σχεδιαστικές προσεγγίσεις»**

وليد ضَوْه – مهندس مدنى , كلية الهندسة جامعة الإسكندرية
Ουαλίντ Ντάουα

Πολιτικός μηχανικός του Πολυτεχνείου της Αλεξάνδρειας

**“Το μοντέλο της τουριστικής ανάπτυξης στην Αίγυπτο και στην Ελλάδα,
από τη δεκαετία του 1950 έως σήμερα”**

Επιβλέπων καθηγητής: **Σκουτέλης Νίκος** , Καθηγητής

Μέλη της επιτροπής: **Δέσποινα Διμέλλη** , Επίκουρη καθηγήτρια

Παναγιώτης Παρθένιος , Αναπληρωτής Καθηγητής

Χανιά, Απρίλιος 2020

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	5
ΔΟΜΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	6
1.0 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	
ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ	10
ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ	12
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	13
Η ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	11
2.0 ΕΥΡΗΜΑΤΑ Ελλάδα- Αίγυπτος	16
2.1 LE GRAND TOUR ΤΟΥ 18ου-19ου ΑΙΩΝΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ	9-11
2.2 Ο ΝΑΠΟΛΕΩΝ ΣΤΗΝ ΑΙΓΥΠΤΟ	11
2.3 ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΙΓΥΠΤΟ	11-17
2.3.A MUHAMMAD ALI PASHA	12-13
2.3.B Η ΧΡΥΣΗ ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	13-17
2.4 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΑΠΟ ΤΟΝ ΄Β ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΠΟΛΕΜΟ	
ΕΩΣ ΤΗ ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ '50-'60	17-26
2.5 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΟΥ Α.SADAT ΣΤΗΝ ΑΙΓΥΠΤΟ	
ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	26-35

2.5.A ΠΕΡΙΟΔΟΣ '50-81: Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΟΥ Α. SADAT	
ΚΑΙ Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΟΥ Κ.ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ	26-29
2.5.B ΠΕΡΙΟΔΟΣ '81-2011: Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΟΥ Η. ΜUBARAK	
ΚΑΙ Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΟΥ Γ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ	29-32
2.5.Γ ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2011 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ: Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΟΥ EL SISI	
ΚΑΙ Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	33-35
2.6 Η ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΗΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	35-49
2.6.A ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΑΙΓΥΠΤΟΥ	35-3
2.6.B ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΑΚΤΗΣ (2017)	39-42
2.6.Γ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗ ΒΟΡΕΙΑ ΑΚΤΗ ΓΙΑ ΤΟ (2020)	42-43
2.6.Δ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ ΕΩΣ ΤΟ (2050)	43-47
2.6.E Η ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΗΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ:	
ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ	47-49
3.0 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	50-52
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	52-56

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα ερευνητική εργασία αποτέλεσε μεγάλο μέρος ενός ευρύτερου προβληματισμού ο οποίος με απασχόλησε εδώ και αρκετά μεγάλο διάστημα με επίκεντρο το αναπτυξιακό μοντέλο του τουρισμού στην Ελλάδα και στην Αίγυπτο. Ο τουρισμός αποτελούσε ανέκαθεν μια από τις κύριες οικονομικές δραστηριότητες στις οποίες βασιζόταν η ελληνική μεταπολεμική οικονομία, ενώ την ίδια βαρύτητα λαμβάνει και το μοντέλο της Αιγύπτου. Η έρευνα επικεντρώνεται στην ιστορική ανασκόπηση των δύο αυτών περιπτώσεων και της συγκριτικής μελέτης αυτών. Μέσα από μια ιστορική ανασκόπηση των δύο μοντέλων και των πολιτικών που εφαρμόστηκαν θα γίνει μια προσπάθεια ώστε να προκύψουν συμπεράσματα σχετικά με μια ορθολογικότερη στρατηγική για τον τομέα αυτόν. Λόγω της παρατεταμένης οικονομικής ύφεσης στην Ελλάδα, όλοι οι σημαντικοί οικονομικοί κλάδοι, διήλθαν και εκείνοι κρίση. Φυσικά, αυτής της τύχης δεν θα μπορούσε να διαφύγει ο τουρισμός.

Τα τελευταία χρόνια βέβαια λόγω των τακτικών marketing που ακολουθούνται για την προβολή της χώρας, ιδίως στο εξωτερικό, παρατηρείται σταδιακή ανάκαμψη στον κλάδο. Θα πρέπει όμως να αναφερθεί ότι η πτωτική πορεία στα έσοδα των ελληνικών νοικοκυριών, δυστυχώς δεν επιτρέπει σε Έλληνες τουρίστες, όχι μόνο τον παρατεταμένο τουρισμό, τουλάχιστον όπως αυτός είχε λάβει τροπή τα έτη προ κρίσης, αλλά και γενικότερα τις διακοπές. Η σημασία του κλάδου των ταξιδιών και του τουρισμού για την οικονομία θα αναλυθεί διεξοδικά στην συγκεκριμένη μελέτη, ενώ θα παρουσιαστούν συγκεκριμένα στατιστικά στοιχεία για τα έτη που προηγήθηκαν σε διάφορα μεγέθη του τουρισμού, οπότε και θα σημειωθούν οι δείκτες μεταβολής των συγκεκριμένων μεγεθών και θα πραγματοποιηθεί η σχετική κριτική. Η μελέτη επικεντρώνεται στις περιπτώσεις της Ελλάδας και της Αιγύπτου μέσα μια ιστορική ανασκόπηση αλλά και παρουσίαση της υφιστάμενης κατάστασης.

ΔΟΜΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η εργασία διαρθρώνεται σε τρία κεφάλαια.

Στο πρώτο κεφάλαιο, 'Εισαγωγή', παραθέτεται ο σκοπός της παρούσας εργασίας, τα εργαλεία της έρευνας και η μέθοδος. Εκτός από τη μέθοδο συλλογής στοιχείων, χρησιμοποιήθηκε η ερμηνευτική μέθοδος, με σκοπό την συγκρότηση της εργασίας σε δύο μέρη (θα αναλυθούν εκτενέστερα στο δεύτερο κεφάλαιο), και την απάντηση των ερευνητικών ερωτημάτων.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, 'Ευρήματα', αναλύονται δύο βασικοί άξονες, 'Η ιστορική εξέλιξη του τουρισμού στην Ελλάδα και στην Αίγυπτο', από τη δεκαετία του '50 έως σήμερα', όπου αποτελεί τον κύριο κορμό της εργασίας και 'Η χαρτογράφηση του τουρισμού' με τα παραδείγματα της Αλεξάνδρειας, της Βόρειας Ακτής της Αιγύπτου και της Κρήτης. Συγκεκριμένα στο πρώτο μέρος, γίνεται μία αναφορά στις απαρχές της τουριστικής ανάπτυξης στην Αίγυπτο (19^{ος} αιώνας - 20^{ος} αιώνας) καθώς αναλύεται εκτενέστερα το πολιτικό έργο (όσον αφορά τον τομέα του τουρισμού) των A.Sadat, H.Mubarak και El Sisi στην Αίγυπτο και των K.Καραμανλή και A.Παπανδρέου στην Ελλάδα μεταπολεμικά έως σήμερα. Στο δεύτερο μέρος, αναλύεται η πρακτική εφαρμογή της τουριστικής πολιτικής των δύο χωρών, μέσω της παράθεσης και της ανάλυσης συγκεκριμένων εθνικών στρατηγικών σχεδίων τουρισμού, με σκοπό την εξαγωγή ασφαλέστερων συμπερασμάτων.

Στο τρίτο κεφάλαιο. Διαπιστώνεται ότι, τόσο η Αίγυπτος όσο και η Ελλάδα, στηρίζουν τον τομέα του τουρισμού στην ιστορική τους παράδοση, ο οποίος αποτελεί βασικό πυλώνα της οικονομικής εξέλιξης και πολιτιστικής τους ανάπτυξης.

Σε γενικό πλαίσιο θα μπορούσαμε να πούμε ότι το φαινόμενο "ήλιος και θάλασσα" ως στοιχεία προώθησης επικρατεί στην προώθηση του τουριστικού μοντέλου στην Ελλάδα αλλά και στις περισσότερες Μεσογειακές χώρες αν και λειτουργεί μέσω του μαζικού τουρισμού. Η κατάσταση αυτή είναι αποτέλεσμα των τελευταίων δεκαετιών όπου σε συνδυασμό με την γραφειοκρατία στο τρόπο εκπόνησης νέων σχεδίων αποτελούν μια πραγματικότητα της εξελικτικής της πορείας και συγκρότησής υπό ένα γενικό αναπτυξιακό πλαίσιο το οποίο τείνει να σταθεροποιηθεί.

Αντίστοιχα στην Αίγυπτο η κατάσταση διαφοροποιείται, διαπιστώνεται ότι οι διαρκείς πολιτικές ανακατατάξεις και οι αλλαγές των πολιτικών προσώπων, λειτούργησαν ανασταλτικά στη διαμόρφωση ενός ενιαίου σχεδιασμού τουριστικής ανάπτυξης, με αποτέλεσμα τις συνεχές αναδιαμορφώσεις και κατευθύνσεις των εκάστοτε μοντέλων ανάπτυξης του τομέα.

01 | ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 ΣΚΟΠΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η παρούσα εργασία επιχειρεί να διερευνήσει την στρατηγική πολιτικής του μοντέλου ανάπτυξης του τουρισμού στην Αίγυπτο και στην Ελλάδα αντίστοιχα από τη δεκαετία του '50 έως σήμερα, εξετάζοντας τις αναλογίες και τις συγκλίσεις μεταξύ τους. Προβληματισμός δημιουργείται στο γεγονός του ότι ενώ οι δύο χώρες είναι κοντά μεταξύ τους παρόλα αυτά δεν υπάρχει ένα ενιαίο πρόγραμμα δράσης και συντονισμού για καλύτερα αποτελέσματα στο τομέα αυτό και για τις δύο μεριές αντίστοιχα. Αντίθετα η κατάσταση χαρακτηρίζεται από μεμονωμένες προσπάθειες τμηματικές στα διάφορα μέρη οι οποίες αποτελούν μεμονωμένες καταστάσεις προς διαφορετικές κατευθύνσεις χωρίς άμεσα απτά αποτελέσματα.

1.2 ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Αντικείμενο της εργασίας αποτελούν κείμενα, σχέδια (πολεοδομικά, χωροταξικά), φωτογραφικό και εικονογραφικό υλικό για τον τουρισμό στην Ελλάδα και στην Αίγυπτο.

1.3 ΜΕΘΟΔΟΣ

A. Μέθοδος συλλογής στοιχείων

Για τη μέθοδο συλλογής του ερευνητικού υλικού, πραγματοποιήθηκε:

Αρχειακή Έρευνα (Υπουργείο Τουρισμού της Αιγύπτου, Χωροταξικό του Τουρισμού στην Ελλάδα)

Έρευνα στον Τύπο (ηλεκτρονικά)

Βιβλιογραφική και Διαδικτυακή Έρευνα

B. Ερμηνευτική Μέθοδος

1. Συγκρότηση Εργασίας

Το ερευνητικό υλικό της εργασίας συγκροτείται από δύο μέρη :

Το πρώτο μέρος αναφέρεται στην ιστορική εξέλιξη του τουρισμού στην Ελλάδα και στην Αίγυπτο από την περίοδο του Ναπολέοντα μέχρι και σήμερα.

Συγκεκριμένα εξετάζονται οι εξής ενότητες:

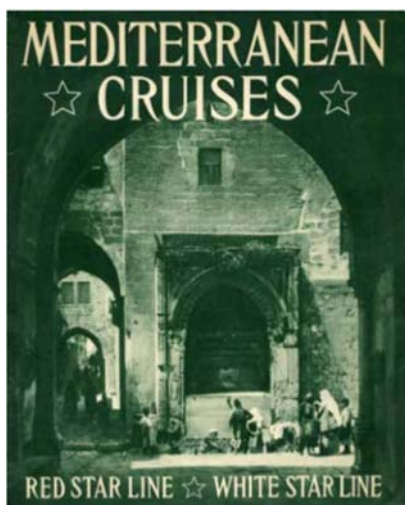
- Ο Ναπολέον στην Αίγυπτο / “le grand tour” του 18ου-19ου αιώνα στην Ευρώπη
- Οι απαρχές της τουριστικής ανάπτυξης στην Αίγυπτο
- Η εξέλιξη του τουρισμού από τον ΄Β Παγκόσμιο Πόλεμο έως τη δεκαετία του '50-'60
- Περίοδος '50-81 : Η κυβέρνηση του A. Sadat και η κυβέρνηση του Κ. Καραμανλή
- Περίοδος '81-2011 : Η κυβέρνηση του Η. Mubarak και η κυβέρνηση του Γ. Παπανδρέου
- Περίοδος 2011 έως σήμερα : Η κυβέρνηση του El Sisi

και η οικονομική κρίση της Ελλάδας.

Στο δεύτερο μέρος εξετάζονται οι πολιτικές του τουρισμού στις δύο χώρες καθώς και τα μέσα με τα οποία έχουν εφαρμοστεί. Παραθέτονται τα παραδείγματα της Αλεξάνδρειας και ειδικότερα της Βόρειας Ακτής της Αιγύπτου καθώς και το παράδειγμα της Κρήτης.

Συγκεκριμένα εξετάζονται οι εξής ενότητες:

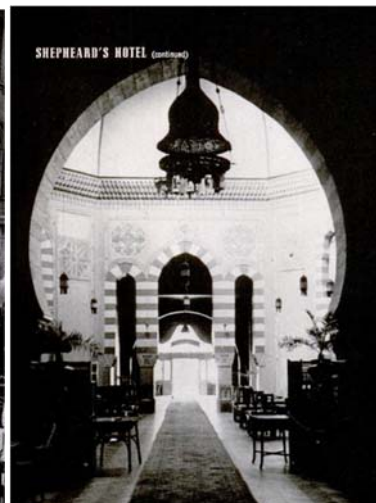
- Το εθνικό σχέδιο τουρισμού της Αιγύπτου.
- Ανάλυση της υπάρχουσας κατάστασης της Βόρειας Ακτής
- Ανάλυση της στρατηγικής ανάπτυξης του τουρισμού στη Βόρεια Ακτή για το (2020)

01 | Brochure for cruises of the Mediterranean with Red Star Line and White Star Line 1925, Red Star Line Museum, Antwerp

02 03 | Ξενοδοχείο Shepherd's Hotel

- Ανάλυση της στρατηγικής ανάπτυξης του τουρισμού στην Αλεξάνδρεια μέχρι το (2050)
- Η χαρτογράφηση του τουρισμού στην Ελλάδα : Το παράδειγμα της Κρήτης

Ο διαχωρισμός αυτός προκύπτει από τις μετατοπίσεις του ενδιαφέροντος που έχουν γίνει για τον τουρισμό κατά τη διάρκεια των αλλαγών της πολιτικής ηγεσίας ανά δεκαετία στην Ελλάδα και στην Αίγυπτο και στις πολιτικές χαρτογράφησης των δύο αυτών χωρών.

2. Δεδομένα Ανάλυσης και Ερευνητικά Ερωτήματα

Τα ερευνητικά ερωτήματα στα οποία θα επιχειρήσει να απαντήσει η εργασία είναι τα παρακάτω:

- Πώς η έννοια του "Grand Tour", συνέβαλλε στην εξέλιξη του τουρισμού στην Ευρώπη ;
- Ποιες ήταν οι απαρχές της τουριστικής ανάπτυξης στην Αίγυπτο και με ποια μέσα πραγματοποιήθηκε;
- Πώς έχει εξελιχθεί το μοντέλο τουρισμού στην Κρήτη τις τελευταίες δεκαετίες ;

- Πώς η πολιτική καθόρισε το τουριστικό μοντέλο των δύο χωρών από τη δεκαετία του '50 έως σήμερα και ποιο είναι το αποτέλεσμα;
- Είναι εφικτή κάποια προσέγγιση στο πλαίσιο του τουρισμού για τα δύο κράτη;
- Υπήρξε ποτέ σύγκληση – συνεννόηση μεταξύ των δύο χωρών;
- Θα μπορούσαμε να προτείνουμε νέες γραμμές συγκοινωνίας μεταξύ των χωρών με σκοπό ένα κοινό σχέδιο ανάπτυξης;

Ενώ βάση των δεδομένων ανάλυσης όπως αυτά θα παρουσιαστούν θα προσπαθήσουμε να δώσουμε απαντήσεις στα ακόλουθα :

- Με ποια μέσα εκφράστηκε η πολιτική στρατηγική τουρισμού στην Αίγυπτο από τον A.Sadat και στην Ελλάδα από τον Κ. Καραμανλή, αντίστοιχα, την περίοδο '50-81 ;
- Πώς το Σχέδιο Marsall και ο Εθνικός Οργανισμός Τουρισμού (ΕΟΤ) συνέβαλλαν στην τουριστική ανάπτυξη της Ελλάδας;
- Με ποια μέσα εφαρμόστηκε το πρόγραμμα “ΞΕΝΙΑ” στην Ελλάδα και ποιοι είναι οι κύριοι στόχοι του προγράμματος;
- Με ποια μέσα εκφράστηκε η πολιτική στρατηγική τουρισμού στην Αίγυπτο από τον H. Mubarak στην Αίγυπτο και στην Ελλάδα από τον Γ. Παπανδρέου, αντίστοιχα, την περίοδο '81-2011;
- Ποια είναι η πολιτική στρατηγική του El Sisi στην Αίγυπτο και πώς έχει εξελιχθεί ο τουρισμός μέχρι σήμερα στην Αίγυπτο και στην Ελλάδα ;
- Τι προέβλεπε το Εθνικό Σχέδιο Τουρισμού για την Αίγυπτο, το 1978;
- Τι προέβλεπε το Σχέδιο της Στρατηγικής Ανάπτυξης του Τουρισμού για τη Βόρεια Ακτή το (2020) ;
- Τι προέβλεπε το Σχέδιο της Στρατηγικής Ανάπτυξης του Τουρισμού στην Αλεξάνδρεια μέχρι το (2050);
- Υπήρξε ποτέ σύγκληση- συνεννόησης μεταξύ των δυο χωρων ;
- Είναι εφικτή κάποια προσεγγιση στο πλαίσιο του τουρισμου;

- Πώς η πολιτική καθόρισε το τουριστικό μοντέλο των δύο χωρών από τη δεκαετία του '50 έως σήμερα και ποιο είναι το αποτέλεσμα;
- Θα μπορούσαμε να προτείνουμε νέες γραμμές συγκοινωνίας μεταξύ των χωρών;

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Προσπαθώντας να προσεγγίσουμε την έννοια του τουρισμού θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο τουρισμός αποτελεί ένα διάλειμμα αναψυχής, μια στάση αλλά και μια χρονική απόδραση από την ρουτίνα, δράση η οποία συμβαίνει συνήθως κατά τον ελεύθερο χρόνο, ή για επαγγελματικούς σκοπούς, συνήθως περιορισμένης διάρκειας. Συνήθως συνδέεται με ταξίδια χωρίς πλαίσια σε διαφορετικούς τόπους, παρόλα αυτά μπορεί να αναφέρεται και σε ταξίδια στα όρια της ίδια χώρας, με μία απλή μετακίνηση σε κάποιο άλλο σημείο εντός του ίδιου κράτους για κάποιο εύλογο χρονικό διάστημα. Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού στο γενικό πλαίσιο ορίζει το προφίλ των τουριστών ως ανθρώπους που ταξιδεύουν και διαμένουν σε τόπους στο εξωτερικό από το σύνηθες περιβάλλον τους για διάστημα όχι μεγαλύτερο από ένα συνεχόμενο έτος για ψυχαγωγία αλλά ακόμα και για επαγγελματικούς και άλλους λόγους. Ο κλάδος του τουρισμού διακρίνεται σε εγχώριος και διεθνής, με τον διεθνές να έχει τόσο εισερχόμενες όσο και εξερχόμενες συνέπειες για την ισορροπία των οικονομικών μιας χώρας. Και οι διακυμάνσεις του να παίζουν σημαντικό ρόλο στις μεταβολές της οικονομίας. Ιστορικά ο τουρισμός αποτελεί πηγή εισόδων για μια χώρα και παράγοντας που επηρεάζει την οικονομία της, πολλές φορές είναι ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη της¹. Η μελέτη της πορείας του Τουρισμού αποτελεί σημαντική πηγή εισοδήματος για πολλές χώρες. Αποτελεί τον παράγοντα ο οποίος εναποθέτει μεγάλα ποσά εισοδήματος σε μια τοπική οικονομία με τη μορφή της πληρωμής για αγαθά και υπηρεσίες που απαιτούνται από τους τουρίστες, αντιπροσωπεύοντας το 30 % του παγκόσμιου εμπορίου των υπηρεσιών, και το 6% των συνολικών εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών. Ο κλάδος του τουρισμού επηρεάζει άμεσα επιμέρους κλάδους όπως αυτός των μεταφορών, οι αεροπορικές εταιρείες, κρουαζιερόπλοια, και ταξί, υπηρεσίες φιλοξενίας, όπως καταλύματα, ξενοδοχεία και θέρετρα, και χώρους διασκέδασης, όπως τα πάρκα αναψυχής, τα καζίνο, τα εμπορικά κέντρα, οι χώροι μουσικής και τα θέατρα. Σε

¹ Σ. Βαρβαρέσος, Τουρισμός «Έννοιες μεγέθους- Η ελληνική πραγματικότητα» εκδ. Προπομπός, 2011, σελ. 23-34.

όλα τα προαναφερθέντα προστίθενται τα αγαθά που αγοράζονται από τους τουρίστες, συμπεριλαμβανομένων αναμνηστικών, ρούχων και άλλων προμηθειών²

Ο Fennell (1999) προσπαθώντας να προσδιορίσει την έννοια του τουρισμού αναφέρει ότι ο τουρισμός αποτελεί μια από τις μεγαλύτερες βιομηχανίες του κόσμου και αυτό καθιστά δύσκολο τον άμεσο προσδιορισμό της έννοιας καθώς επηρεάζεται από ένα πλήθος παραγόντων. Αναφέρει το γεγονός του ότι αποτελεί ένα φαινόμενο πολύ στενά συνυφασμένο με την οικονομία, την κοινωνία, τον πολιτισμό και το περιβάλλον και στηρίζεται σε πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή στοιχεία της παραγωγής και παροχής υπηρεσιών. Νωρίτερα ο Smith (1990) αναγνωρίζοντας και εκείνος τη δυσκολία προσδιορισμού της έννοιας του τουρισμού, υποδηλώνει και αναφέρει ένα πλήθος από ορισμούς. Ο επικρατέστερος ορισμός για τον τουρισμό είναι αυτός της Διεθνούς Ακαδημίας Τουρισμού η οποία αναφέρει πως τουρισμός είναι το σύνολο των ανθρωπίνων μετακινήσεων και των δραστηριοτήτων που συνδέονται με αυτόν, οι οποίες προκαλούνται από την επιθυμία του ατόμου (εκφραζόμενη σε διαφορετική ένταση και βαθμό) για απόδραση από την καθημερινότητα.³

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Παρά την ευρύτερη ανθρωπιστική κρίση που περνάει ο πλανήτης το τελευταίο καιρό, η οικονομική ευημερία που διαθέτει ένα μεγάλο μέρος του παγκόσμιου ποσοστού κατοίκων καθώς και η ανάπτυξη των μέσων μαζικής μεταφοράς και των μέσων ενημέρωσης αποτελούν μερικούς από τους παράγοντες που συνεισφέρουν στην ανάδειξη του τουρισμού ως ενός από τους πιο ισχυρούς και ραγδαία αναπτυσσόμενους οικονομικούς τομείς της παγκόσμιας κοινωνίας του 21ου αιώνα.

² Μοίρα, Π. (2019). [Τουριστική Γεωγραφία Ελλάδας. Γεωγραφικές προσεγγίσεις στον τουρισμό](#), εκδ. Φαίδιμος, Αθήνα

³ Hunziker & Krapf, (Allgemeine Fremdeverkehrslehre, 1942) στο Λογοθέτης (1967).

Ο τουρισμός αντλεί την δύναμη του από εύθραυστες πηγές όπως το περιβάλλον, η ιστορία και ο πολιτισμός σημεία όπου τα δύο κράτη έχουν να προσφέρουν πληθώρα τέτοιων στοιχείων. Ο τουρισμός έρχεται να συνεισφέρει στην οικονομική ανάπτυξη μιας περιοχής δημιουργώντας θέσεις εργασίας και εισροή συναλλάγματος ενώ από την άλλη, είναι παράγοντας περιβαλλοντικών και κοινωνικών επιβαρύνσεων που συχνά εμποδίζουν την ομαλή λειτουργία της τοπικής κοινωνίας και του τοπικού τουρισμού. Πολλά είναι τα παραδείγματα τα οποία έδειξαν ότι η ακανόνιστη εφαρμογή μοντέλων τουριστικής ανάπτυξης χωρίς μια ομοιομορφία και χωρίς προγραμματισμό οδήγησαν σε λανθασμένες τακτικές με αρνητικές συνέπειες.

Πολλοί τουριστικοί προορισμοί στην Ελλάδα αλλά και την Αίγυπτο έχουν ως στόχο τη συνεχή αύξηση των επισκεπτών με απώτερο στόχο την αύξηση των κερδών που αποφέρει με αποτέλεσμα συχνά να οδηγούνται στην αναζήτηση μεγαλύτερου αριθμού τουριστών χρησιμοποιώντας ως μοντέλο τουριστικής ανάπτυξης τον μαζικό τουρισμό χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι αρνητικές συνέπειες αυτού. Η μεγάλη πληθυσμιακή συγκέντρωση σε αυτές τις περιοχές περιοχές δημιουργεί διαταραχές στις συνήθειες της τοπικής κοινωνίας όπως: συνωστισμό, μόλυνση του περιβάλλοντος, καταστροφή φυσικών και πολιτιστικών πηγών και ανταγωνισμό μεταξύ τοπικού πληθυσμού και τουριστικής βιομηχανίας για την χρησιμοποίηση αγαθών πρώτης ανάγκης (νερό, καύσιμα, κ.λπ.).

Οι αρνητικές επιπτώσεις εμποδίζουν την συνεχή και ομαλή διεξαγωγή της τουριστικής διαδικασίας αφού σύμφωνα με έρευνες του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού (Π.Ο.Τ.) η πλειοψηφία των τουριστών σήμερα επιθυμεί να επισκέπτεται περιοχές με υψηλή περιβαλλοντική ποιότητα και έντονα στοιχεία τοπικού πολιτισμού.

Διεθνείς οργανισμοί σχετικοί με τον τουρισμό, το περιβάλλον και τον πολιτισμό (Π.Ο.Τ, UNEP , UNESCO κ.λπ.) δίνουν λύση και παρουσιάζουν μοντέλα έτσι ώστε:⁴

Να είναι περιβαλλοντικά ανεκτή σε βάθος χρόνου, χωρίς αλλοίωση του περιβάλλοντος. Να αποφέρει βιώσιμα οικονομικά οφέλη στις περιοχές που αναπτύσσεται, αλλά να είναι ηθικά και κοινωνικά σύμφωνη με τις τοπικές κοινωνίες προάγοντας τις αρχές της εκάστοτε περιοχής και προωθώντας τις ιδιομορφίες αυτής και τέλος να εξασφαλίζει την διατήρηση του φυσικού και πολιτιστικού κεφαλαίου για τις μελλοντικές γενιές.

⁴ Αβδελλή, Θ. (2005). Προυποθέσεις βιώσιμης Τουριστικής Ανάπτυξης.(σελ 43)

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ελλάδα και Αίγυπτος είναι χώρες οι οποίες έχουν να αναδείξουν ένα πλήθος από μοναδικούς φυσικούς και πολιτισμικούς πόρους. Οι φυσικοί πόροι μιας περιοχής, αλλά και οι πολιτιστικοί πόροι αποτελούν παράγοντες για την τουριστική ανάπτυξη καθώς αποτελούν βασικά χαρακτηριστικά του τοπικού περιβάλλοντος τα οποία χρησιμοποιούνται για την προσέλκυση τουριστών στην περιοχή. Οι πολιτιστικοί πόροι και κυρίως τα αρχαιολογικά και ιστορικά μνημεία αποτελούν τμήμα του τουριστικού προϊόντος πολλών τουριστικών προορισμών. Ελλάδα και Αίγυπτος έχουν τηρήσει μια στάση προβολής αυτών των ιδιαίτερων στοιχείων και εφαρμόζουν μοντέλα τα οποία στηρίζονται στη προβολή αυτών των πόρων ως πυλώνες σταθερότητας. Ολοένα και περισσότερο η προστασία και η ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και της πολιτιστικής ποικιλίας κάθε περιοχής ή χώρα, αποτελεί μια σημαντική πρόκληση για όλο τον κόσμο. Είναι σημαντικό το γεγονός του ότι η διαχείριση των πολιτισμικών αυτών πόρων ανήκει συνήθως στην ευθύνη της κοινότητας, του κράτους που τη διαφυλάττει. Μελετώντας τις αρχές της Χάρτας του Πολιτιστικού Τουρισμού, ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στην ενημέρωση των τουριστών και των ντόπιων κατοίκων.

Η ενημέρωση αυτών κρίνεται αναγκαία προκειμένου να διαχειρίζονται και να «χρησιμοποιούν» τους πολιτιστικούς πόρους με βιώσιμο τρόπο περιορίζοντας έτσι τις επιπτώσεις που μπορούν να υπάρχουν και που ενδεχόμενος να οδηγήσει στη φθορά ή στην αλλοίωση αυτών των στοιχείων. Πρωταρχικός στόχος της διαχείρισης της πολιτιστικής κληρονομιάς συνίσταται στο να μεταδοθεί και να αναδειχθεί η σημασία της και η ανάγκη διατήρησής της στους κατοίκους και επισκέπτες κάθε περιοχής. Η πρόσβαση στους διάφορους φυσικούς ή πολιτιστικούς χώρους μια περιοχής συνεπάγεται με την υποχρέωση του επισκέπτη να επιδείξει σεβασμό κατά των πολιτιστικών

αξιών, των ενδιαφερόντων και οικονομικών συμφερόντων της κοινότητας όπου βρίσκεται η κληρονομιά, και των τοπικών ομάδων που την διαφυλάττουν.

Ο τουρισμός έχει εξελιχθεί σε ένα όλο και πιο σύνθετο φαινόμενο με οικονομικές, κοινωνικές, πολιτιστικές, εκπαιδευτικές, επιστημονικές αλλά και αισθητικές διαστάσεις. Τα μοντέλα σε Ελλάδα και Αίγυπτο ολοένα τείνουν να υιοθετήσουν και να οργανωθούν με βάση κανόνες οι οποίοι διαφυλάσσουν αυτές της αρχές προστασίας και διατήρησης στα πλαίσια του Διεθνούς Οργανισμού Τουρισμού. Από την μία το μοντέλο των 3s και στον αντίποδα ο πολιτισμός και το περιβάλλον. Ο κλάδος του τουρισμού πρέπει να παρέχει οφέλη στις κοινότητες υποδοχής, να τους προσφέρει σημαντικά κίνητρα και μέσα για να φροντίζουν και να διατηρούν την κληρονομιά και τις παραδόσεις τους. Ελλάδα και Αίγυπτος με το πλήθος πολιτιστικών στοιχείων σε όλη τους την επικράτεια αλλά και τα στοιχεία παγκόσμια κληρονομιάς τα οποία πρεσβεύουν οφείλουν να προστατεύσουν και να σταθούν πρωτεργάτες σε τέτοια μοντέλα Τουριστικής Ανάπτυξης. Με βάση τα παραπάνω είναι απαραίτητη η συνεργασία μεταξύ των εκπροσώπων της τοπικής κοινότητας, των αρμόδιων της διατήρησης, των επιχειρηματιών του τουρισμού αλλά και των κεντρικών και τοπικών Αρχών, προκειμένου να επιτευχθεί η βιωσιμότητα των τουριστικών δραστηριοτήτων και να εξασφαλιστεί η προστασία των πολιτιστικών πόρων και στις μελλοντικές γενεές.

ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΓΕΓΟΝΤΟΤΑ ΚΑΙ ΕΠΙΡΡΟΕΣ ΣΤΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΡΟΕΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ

Ο τουρισμός είναι ένας τομέας που συνεχώς αλλάζει και μεταβάλλεται, ως αποτέλεσμα ευρύτερων σύνθετων κοινωνικών, πολιτισμικών, τεχνολογικών και οικονομικών αλλαγών. Παρατηρώντας αρχικά τις κοινωνικές και πολιτικές κατεύθυνση στο παγκόσμιο στερέωμα και της αναδιαμορφώσεων των τουριστικών ροών μπορούμε να συμπεραίνουμε ότι ο τουρισμός είναι ένας τομέας που επηρεάζεται άμεσα από τα κοινωνικά και πολιτικά γεγονότα στις εκάστοτε περιοχές και διαμορφώνουν νέα δεδομένα. Εξετάζοντας τα γεγονότα των τελευταίων δεκαετιών στο κοντινό περιβάλλον των χωρών της Ελλάδας – Αιγύπτου μπορούμε να δούμε σημαντικές κρίσεις και στο κλάδο του Τουρισμού κατά τις περιόδους όπως την κρίση στα Βαλκάνια το 1990 όπου η διάλυση της Γιουγκοσλαβίας είχε ως ο ελληνικός τουρισμός από τη δεκαετία του 1990 άρχισε να εισπράττει το τίμημά των μεγάλων λαθών που διαπράχθηκαν από τα μμέσα περίπου της δεκαετίας του 1970. Μέσα σε μια περίοδο πολιτικής και

οικονομικής κρίσης οι χώρες των Βαλκανίων επηρεάζονται και ο τουριστικός τομέας βρίσκεται σε μια σχετική ύφεση σε όλα σχεδόν τα κράτη υπό το φόβο για κλιμάκωση των γεγονότων. Τα γεγονότα έφεραν στην επιφάνεια μέρος αδυναμιών του κλάδου η οποία οφειλόταν στην αδυναμία των εκάστοτε πολιτικών εξουσιών της χώρας να χαράξουν και εφαρμόσουν μία ρεαλιστική τουριστική πολιτική με σταθερά θεμέλια.

Αντίστοιχα σημείο καμπής της πορείας του κλάδου για την Ελλάδα αποτελεί το 2004 και η διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων. Οι Ολυμπιακοί Αγώνες αποτέλεσαν την μεγάλη ευκαιρία για την Ελλάδα καθώς της δόθηκε η ευκαιρία να προωθήσει την εικόνα της παγκοσμίως και φυσικά να δημιουργήσει τις απαραίτητες υποδομές για την ανάπτυξή της. Αρχικός στόχος να αναδειχθεί ο τεράστιος πολιτισμικός πλούτος, μέσα από ένα τετραετές πρόγραμμα, με τη φιλοδοξία λήψη ριζικών μέτρων που θα αναμόρφωναν την ζωή των Αθηναίων και γενικότερα του Έλληνα πολίτη, που θα αύξαναν το επίπεδο των παρεχόμενων τουριστικών υπηρεσιών, που θα έκαναν τη ζωή στην πόλη πιο ελκυστική. Η ολυμπιακοί αγώνες αποτέλεσαν μια αφετηρία για το κλάδο του τουρισμού στην Ελλάδα. Ο ελληνικός τουρισμός⁵ είναι ο τομέας που επωφελήθηκε περισσότερο από την επιτυχημένη διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων το 2004. Εκατομμύρια κόσμου παρακολουθούσαν τα γεγονότα και των δράσεων στην Αθήνα αλλά και ολόκληρή την Ελλάδα. Αποτέλεσε μια ευκαιρία για τουριστική προβολή της χώρας, μέσα από τους αγώνες. Μια ευκαιρία ώστε να γνωρίσουν οι ξένοι τις ομορφιές της. Από τότε και ύστερα η Ελλάδα απέκτησε μεγάλη δημοσιότητα αλλάζοντας τη θέση της στη διεθνή τουριστική αγορά. Άλλωστε στην Αθήνα είχαμε πάνω από 2.000.000 επισκέπτες κατά τη διάρκεια των Αγώνων.

Το 2008 σίγουρα είναι μια χρονιά σταθμός και κρίσης σε παγκόσμιο επίπεδο για όλους τους κλάδους ανεξαρτήτως. Η αύξηση των επιτοκίων και μια άνοδο της ισοτιμίας του ευρώ και του δολαρίου σε συνδυασμό με την αύξηση των τιμών του πετρελαίου, προμηνύοντας μια παγκόσμια οικονομική κρίση, που γρήγορα έπληξε όλους τους τομείς των χωρών, και είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση της ανεργίας και την εξάπλωση του φαινομένου της ύφεσης σε όλο τον κόσμο. Καθώς αυτή η παγκόσμια κρίση έχει επηρεάσει όλες τις χώρες, χωρίς εξαίρεση, θα μπορούσε κανείς να πει ότι όλοι οι τομείς της οικονομίας σε όλες τις χώρες έχουν επηρεαστεί αρνητικά από αυτή την κρίση, συμπεριλαμβανομένης και της τουριστικής βιομηχανίας. Ο Τουρισμός αδιαμφισβήτητα αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους παράγοντες επιρροής της οικονομίας παγκοσμίως. Είναι παράγοντας επιρροής του ΑΕΠ και της απασχόλησης των εργαζομένων, σημειώνοντας μεγάλα ποσοστά, ειδικά σε χώρες με υψηλό τουρισμό. Και αν και επηρεάστηκε αρνητικά κατά τα πρώτα χρόνια της κρίσης, κατάφερε να ορθοποδήσει και να παρουσιάσει θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης μέχρι σήμερα, λόγω του δυναμικού και ιδιαίτερου χαρακτήρα. Η Ελλάδα αλλά και η Αίγυπτος είναι χώρες με έντονο τουρισμό, οι οποίες στηρίζουν το ΑΕΠ τους κατά μεγάλο ποσοστό σε αυτόν. Το οικονομικό αντίκτυπο της κρίσης του 2008 και για τα δύο κράτη ήταν αρκετά μεγάλο με την Ελλάδα να προσπαθεί να εξασφαλίσει σταθερότητα μέσω του Διεθνούς Νομισματικού ταμείου και την διαδικασία των μνημονίων αλλά σύντομα και την Αίγυπτο το 2011 μη

⁵ Οι Ολυμπιακοί Αγώνες του 2004 και οι επιπτώσεις στον ελληνικό τουρισμό. Γρηγόρης Παπανίκος, Αθήνα 1999.

μπορώντας να ελέγξει τους μακροοικονομικούς της δείκτες να αιτείται εκ νέου χρηματοδότηση από το ίδιο ταμείο. Η Αίγυπτος έχει από το 1980 συμμετάσχει σε τρία οικονομικά πακέτα υπό το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο ύψους 1.155.800.000 SDR.

Σημαντικά ακόμα γεγονότα όπως το κύμα της Αραβικής Άνοιξης στην μέση Ανατολή και τη Βόρεια Αφρική το 2010 έπαιξαν σημαντικό ρόλο στις ροές τουριστών από τη δύση στην περιοχή και αυτές και την διαμόρφωση των ροών με τα βαλκάνια να παρατηρούν μια αύξηση των αφίξεων λόγω αυτής της αστάθειας στο νότο με τις έντονες διαδηλώσεις και αναταραχές σε Συρία, Λιβύη, Υεμένη και Αίγυπτο με αποτέλεσμα ο κλάδο του τουρισμού στις περιοχές αυτές να βρίσκεται σε στάδιο ύφεσης.

Παρόμοια γεγονότα όπως το πραξικόπημα στην Τουρκία, η κρίση στη Συρία και ο πόλεμος σε αυτή δημιούργησαν ανακατανομή των ροών τουριστών σε παγκόσμιο επίπεδο με τις περιοχές στα βαλκάνια και την ανατολή και Βόρεια Αφρική να έχουν ολοένα και περισσότερο αρνητικό πρόσημό ανάπτυξης.

Ενώ επιπρόσθετα τα αποτελέσματα αυτών, η δημιουργία δηλαδή των μεταναστευτικών ροών, δημιούργησε μια έκρυθμη κατάσταση καθώς μεγάλος αριθμός προσφύγων καταφθάνουν σε Ελλάδα και Αίγυπτο με κάθε μέσο με την κατάσταση στα νησιά της Ελλάδα να είναι ασφυκτική αλλά και την Αίγυπτο να κρατάει μια ανρνητική στάση, παρόλα αυτά περισσότεροι από 10 εκατομμύρια πρόσφυγες έχουν περάσει τα σύνορα της φτάνοντας τη χώρα στα όρια της σε οικονομικό επίπεδο.

Τέλος ένα πρωτόγνωρο γεγονός εν εξελίξει αυτό της πανδημίας του κορονοϊού 2019 (COVID-19) έχει δημιουργήσει παγκόσμιο προβληματισμό και φόβο για τις συνέπειες που μπορεί να έχει σε όλους τους τομείς παγκοσμίως.

Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΗΝ ΑΙΓΥΠΤΟ ΚΑΙ ΕΛΛΑΔΑ

Η θέση της τουριστικής ανάπτυξης αποτέλεσε μέρος του εθνικού σχεδίου ανάπτυξης της Αιγύπτου αλλά και της Ελλάδας και βασικός οικονομικός παράγοντας ανάπτυξης των δύο κρατών λόγω της στρατηγικής τους θέσης στην ευρωπαϊκή αγορά και τα άφθονα ιστορικά μνημεία, τα οποία είναι διεθνώς γνωστά. Τόσο η Ελλάδα όσο και η Αίγυπτος είναι χώρες στις οποίες ο τουρισμός παίζει καθοριστικό ρόλο στην οικονομική τους ανάπτυξη με τα σημεία έλξης να είναι πολλά και διαφορετικά και στις δύο περιπτώσεις. Έχοντας αντιληφθεί και τα δύο αυτά κράτη την σημασία της τουριστικής ανάπτυξης τόσο για την οικονομία τους αλλά και την συμβολή της στην ανάπτυξη και άλλων κλάδων της οικονομικής δραστηριότητας από πολύ νωρίς εφάρμοσαν πολλά και διαφορετικά μοντέλα προκειμένου να διατηρήσουν σε υψηλό επίπεδο τα οφέλη στις ανάλογες περιπτώσεις και εποχές. Η σύγχρονη παγκόσμια κατάσταση στην οικονομία αλλά και την ανθρωπιστική κρίση η οποία περνάει ο πλανήτης επηρεάζει και τον τομέα του τουρισμού σε παγκόσμια κλίμακα. Τα μοντέλα τουριστικής ανάπτυξης σε πολλά κράτη όπως Ιταλία, Ελλάδα,

Κύπρος Αίγυπτος Ισραήλ αδυνατούν και παρουσιάζουν πτωτικές τάσεις. Πέρα όμως από τους εξωγενείς παράγοντες που αποτελούν εν δυνάμει τροχοπέδη στην ανάπτυξη του τουρισμού του κάθε κράτους , βάρος θα πρέπει να δοθεί στο υπάρχον τουριστικό μοντέλο πάνω στο οποίο χτίζεται και λειτουργεί.

2.0 | ΕΥΡΗΜΑΤΑ:

Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΑΙΓΥΠΤΟ

2.1 LE GRAND TOUR ΤΟΥ 18ου-19ου ΑΙΩΝΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

“ Η Μεγάλη Περιήγηση” αποτελεί μια διαδρομή εμπειρίας και γνώσης στους τόπους της αρχαιότητας και την ακολουθούν αρχικά Ευρωπαίοι περιηγητές, τον 17ο μέχρι και το 19ο αιώνα, οι οποίοι διαθέτοντας τα απαραίτητα οικονομικά μέσα και κατέχοντας υψηλό μορφωτικό επίπεδο, ταξίδευαν για να θαυμάσουν από κοντά τον πολιτισμό, των Ρωμαίων και των Ελλήνων και ενίοτε των Αιγυπτίων, την τέχνη και κυρίως την αρχιτεκτονική. Κύριους προορισμούς αποτελούσαν το Παρίσι, η Φλωρεντία, η Ρώμη, η Βενετία, το Λονδίνο, η Αθήνα και άλλες μεγάλες πρωτεύουσες.

Ανάμεσα στους περιηγητές της αριστοκρατίας υπήρχαν ανερχόμενοι καλλιτέχνες, οι οποίοι ταξίδευαν με σκοπό, όχι μόνο να εμπλουτίσουν τις καλλιτεχνικές τους γνώσεις καθώς έρχονταν σε επαφή με τα αρχαιοελληνικά και ρωμαϊκά μνημεία, αλλά και να αγοράσουν έργα τέχνης.⁶

Συγκεκριμένα η Ρώμη αποτέλεσε έναν από τους σημαντικότερους προορισμούς, καθώς το ενδιαφέρον για τα αισθητικά και κλασσικά ιδεώδη του ιταλικού πολιτισμού ήταν μεγάλο.

⁶ https://el.wikipedia.org/wiki/Grand_Tour

Σημαντικό στοιχείο στην εδραίωση του φαινομένου ήταν η έκδοση ταξιδιωτικών οδηγών ή ταξιδιωτικών λευκωμάτων, στα οποία οι ταξιδιώτες κατέγραφαν τις εμπειρίες τους μαζί με φωτογραφίες, σκίτσα, σχέδια. Έτσι με μία φωτογραφία ή μία περιηγητική περιγραφή, ο αναγνώστης διαμόρφωνε συνειρμικά μια εικόνα για το μέρος που επισκέφθηκε⁷.

04| "The Tribuna of the Uffizi"

05| "The Marriage Contract"

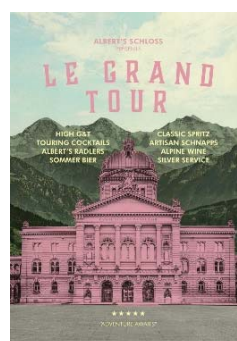
06| Giovanni Battista Piranesi MOMA

Τα βασικά χαρακτηριστικά του ταξιδιού αποτελούσαν η συμμετοχή στο ταξίδι ενός Βρετανού αξιωματούχου, ή ενός μέλους της αριστοκρατίας, η συμμετοχή ενός δασκάλου που θα τον συνοδεύει, η εκτέλεση μίας σταθερής διαδρομής, όπου θα είχε κύριο προορισμό τη Ρώμη και το ταξίδι να διαρκεί κατά μέσο όρο δύο με τρία χρόνια.

Ο κύριος στόχος των τουριστών ήταν να διευρύνουν τους ορίζοντές τους και να μάθουν για την οικονομία, την πολιτική, τα έθιμα, την ιστορία του κάθε τόπου, προκειμένου να προετοιμαστούν για μια καριέρα στη δημόσια ζωή. Οι τέσσερις βασικοί προορισμοί ήταν η Βενετία, η Ρώμη (για την ιστορία), η Νάπολη για το ηφαίστειο του Βεζούβιου (για την αίσθηση του ύψους) και η Φλωρεντία (για την τέχνη).

07 08| Ταξιδιωτικά Λευκώματα

09| Αφίσα Le Grand Tour

⁷ Λάμπρου Σταματίνα, *Architourism: Ο ρόλος και η συμβολή της αρχιτεκτονικής στην τουριστική προβολή της Ελλάδας διεθνώς*, Ερευνητική Εργασία, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Πολυτεχνείο Κρήτης, Χανιά, 2013, σελ 13

2.2 Ο ΝΑΠΟΛΕΩΝ ΣΤΗΝ ΑΙΓΥΠΤΟ

Η Γαλλική Εκστρατεία στην Αίγυπτο και στη Συρία (1798-1801) ήταν η εκστρατεία του Ναπολέοντα στη Μέση Ανατολή, με σκοπό την προστασία των γαλλικών εμπορικών συμφερόντων, την καταστολή της βρετανικής πρόσβασης στις Ανατολικές Ινδίες και τον εκσυγχρονισμό της επιστημονικής έρευνας στην περιοχή. Οι λόγοι αυτοί αποτέλεσαν τον πρωταρχικό σκοπό της Μεσογειακής Εκστρατείας του 1798. Αν και η εκστρατεία του Ναπολέοντα στην Συρία ολοκληρώθηκε επιτυχώς, ο τελευταίος αναγκάστηκε ν' αποσυρθεί, μετά την αυξανόμενη πολιτική αστάθεια στη Γαλλία, τις συγκρούσεις στην Ευρώπη και την ήττα του γαλλικού στόλου στη ναυμαχία του Νείλου.

Η εκστρατεία του Ναπολέοντα στην Αίγυπτο παρότι αποτέλεσε την πρώτη σημαντική του ήττα, οδήγησε για πρώτη φορά τη Δύση στην αναζήτηση και στο θαυμασμό του αρχαίου αιγυπτιακού πολιτισμού.⁸

2.3 ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΙΓΥΠΤΟ...

Το 1828 δημιουργήθηκε για πρώτη φορά η ανάγκη επίτευξης συμφωνίας εμπορικών συναλλαγών μεταξύ της Βρετανίας και της Αιγύπτου. Συγκεκριμένα το 1835 δημιουργήθηκε στην Ινδία μία επιχείρηση από τον Άγγλο πρόξενο της Αιγύπτου τον Thomas Fletcher Waghorn (1800-1850), η ίδρυση ενός ταχυδρομείου, όπου τα εμπορεύματα θα είχαν πρόσβαση και στην Αίγυπτο. Αποδείχθηκε ο ταχύτερος και ασφαλέστερος τρόπος εμπορικής συναλλαγής στην Ινδία. Αργότερα, η εταιρεία του διαδέχθηκε την αιγυπτιακή εταιρεία διαμετακόμισης (μεταφοράς ενός εμπορεύματος από μία χώρα σε μία άλλη) του Muhammad Ali⁹.

⁸ <https://en.wikipedia.org/wiki/Napoleon>

⁹ <http://www.collectorsclub.org/documents/Waghorn.pdf>

10 11 | Γραμματόσημα (1828)

2.3.A MUHAMMAD ALI PASHA محمد علي باشا

Ο Muhammad Ali Pasha υπήρξε κυβερνήτης της Αιγύπτου από το 1805-1848. Η στρατιωτική του θητεία στον οθωμανικό στρατό στόχευσε στην ανάκτηση της Αιγύπτου υπό τη γαλλική κατοχή του Ναπολέοντα και στον εκσυγχρονισμό της, θεσπίζοντας μεταρρυθμίσεις στον στρατιωτικό, οικονομικό και πολιτιστικό τομέα.

Συγκεκριμένα στόχευσε στον εξορθολογισμό της οικονομίας της Αιγύπτου και την οργάνωση του συστήματος της γραφειοκρατίας. Ακόμα η αναδιοργάνωση της κοινωνικής δομής και η οικοδόμηση ενός σύγχρονου στρατιωτικού συστήματος μέσω εισροών από το εξωτερικό, ήταν μερικά από τα επιτεύγματά του.

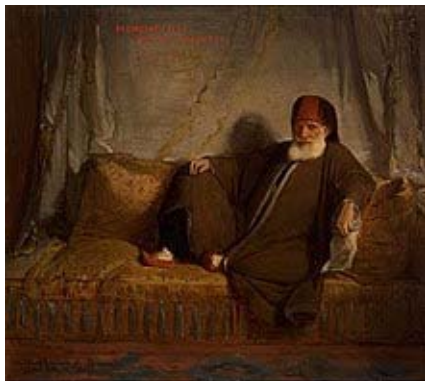
Τα μέσα που χρησιμοποίησε ήταν η κρατική προσάρτηση και “εθνικοποίηση” των εδαφών της Αιγύπτου, με σκοπό την κατοχή της ιδιοκτησιακής γης και της παραγωγής. Αυτό μπορούσε να επιτευχθεί με την αύξηση της φορολόγησης στους αγρότες που κατείχαν τη γη και την κατάσχεση της περιουσίας, προκαλώντας έτσι κρατικό μονοπώλιο του εμπορίου. Επιπλέον η μεταπώληση προϊόντων όπως το βαμβάκι, από την Αίγυπτο σε ξένες αγορές, είχε ως αποτέλεσμα τη διατήρηση του οικονομικού πλεονάσματος. Έως τα τέλη της δεκαετίας του 1830, όσον αφορά τα έργα υποδομών, εγκαταστάθηκε μία νέα βιομηχανική βάση στην Αίγυπτο με σκοπό την ενίσχυση του στρατού (παραγωγή και εξαγωγή όπλων με έδρα το Κάιρο) και ένα ναυπηγείο στην Αλεξάνδρεια με σκοπό την εξαγωγή πολεμικών πλοίων στο εξωτερικό. Επιπλέον η προώθηση συμβάσεων - “παραχωρήσεων” για την κατασκευή υποδομών, φραγμάτων και σιδηροδρόμων, με τις οποίες οι ξένες ευρωπαϊκές εταιρείες θα αντλούσαν κεφάλαια, ενίσχυσε την αιγυπτιακή οικονομία.¹⁰

¹⁰ https://en.wikipedia.org/wiki/Muhammad_Ali_of_Egypt

Ακόμα κατασκευάστηκαν νοσοκομεία, σχολικές μονάδες και τεχνικές σχολές για την επαγγελματική κατάρτιση του στρατού, με πρότυπο το μοντέλο της *Ecole Polytechnique* στο Παρίσι και με προσωπικό από καταρτισμένους Ευρωπαίους πολίτες. Ένα γεγονός που συνέβαλε στη διάδοση του αιγυπτιακού πολιτισμού στο εξωτερικό μέσω στρατιωτικών εγχειριδίων και της “αναγέννησης” της αραβικής λογοτεχνίας, γνωστή ως *Nahda*. Την περίοδο 1819-21 ιδρύθηκε ο πρώτος τοπικός τύπος στον αραβικό κόσμο, επονομαζόμενος *Bulaq Press*.

Η πολιτική του Muhammad Ali στο τομέα του τουρισμού

Το 1845 ο Muhammad Ali ίδρυσε στην Αίγυπτο το κίνημα “Η Αρχή της τροχαίας”, ένα κίνημα για τον τουρισμό, με σκοπό την επίβλεψη της χερσαίας διαδρομής προς την Ινδία. Συγκεκριμένα στόχος της πολιτικής του ήταν ο έλεγχος των εμπορικών συναλλαγών (τρόφιμα, εξοπλισμός),

12 | Muhammad Ali, 1847

13 | Το Τζαμί του Muhammad Ali στο Κάιρο

που προορίζονταν για την εξυπηρέτηση των τουριστών. Στις πόλεις του Καΐρου, Σουέζ και της Αλεξάνδρειας εγκαταστάθηκαν τηλεγραφικοί πύργοι με σκοπό την ενημέρωση της άφιξης των τουριστών και των κρουαζιερόπλοιων και χτίστηκαν νεόδμητες ξενοδοχειακές μονάδες.

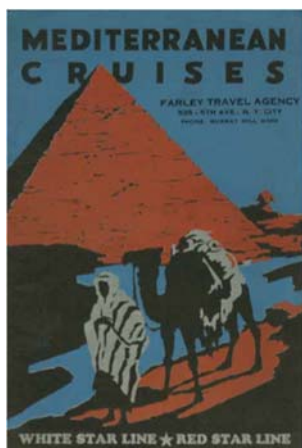
Το 1849, θεσπίστηκε για πρώτη φορά στην Αίγυπτο, η πρώτη ειδική ρύθμιση- μέτρο, για την εγκατάσταση και τη μετακίνηση νέων τουριστών και το 1857, εφαρμόστηκαν οργανωμένα θέματα που σχετίζονταν με την μετακίνηση των τουριστικών ομάδων.¹¹

¹¹ Mahya Zaitoun, “Τουρισμός και το μέλλον της Αιγύπτου”, Dar El Shorouk, 2002, σελ 500

2.3.B Η ΧΡΥΣΗ ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Κατά την περίοδο του Μεσοπολέμου, η Αίγυπτος έγινε προορισμός ιδιαίτερου ενδιαφέροντος μετά την ανακάλυψη του Τάφου του Τουταγχαμών (1922). Κατά το δεύτερο μισό του δέκατου ενάτου αιώνα, οι Βρετανοί επισκέπτες θεωρούσαν την Αίγυπτο την πρώτη μεγάλη περιοχή εκτός Ευρώπης γεγονός που ενίσχυσε την πώληση των πακέτων διακοπών της εταιρείας *Thomas Cook & Son*.

Την ίδια περίοδο η εξωτερική πολιτική των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής απέκλεισε τις ακτές τους ως προς το μεταναστευτικό ρεύμα γεγονός που τις οδήγησε στην επανατοποθέτηση του στόλου τους. Έτσι, η Αίγυπτος αποδείχθηκε ένας σημαντικός προορισμός για τις κρουαζιέρες της Μεσογείου. Η εποχή αυτή βοήθησε να δημιουργηθούν τα θεμέλια για την εποχή του 1945, όπου άκμασε το σύγχρονο μοντέλο τουρισμού. Η Αίγυπτος αποτέλεσε τη μεγάλη κορύφωση των μεσογειακών κρουαζιέρων.¹²

14| Ταξιδιωτική Αφίσα 1925' 15| Ταξιδιωτική Αφίσα 1890 16| Πυραμίδες

Παρόλο που η περίοδος του Μεσοπολέμου (1918-1939) θεωρήθηκε ως μία περίοδος, όπου η οικονομική ύφεση και η ενίσχυση των ελέγχων στα σύνορα, περιόριζε τα διεθνή ταξίδια, τα κρουαζιερόπλοια προσέφεραν τη δυνατότητα, όχι μόνο της μεταφοράς των επισκεπτών σε ξένους προορισμούς, αλλά και της οπτικής “απόλαυσης” του τοπίου ενισχύοντας έτσι το λεγόμενο “τουριστικό βλέμμα”.¹³ Το ταξίδι σε μεγάλες αποστάσεις μετατράπηκε σε μια μορφή διασκέδασης

⁸ Waleed Hazbun, ο.π

¹³ Waleed Hazbun, ο.π, σελ 125

δομημένη ως μία κινηματογραφική περιπέτεια. Ιδιαίτερο τουριστικό ενδιαφέρον αποτελούσαν οι πυραμίδες της Γκίζας και του Χέοπα, σύμβολα του αρχαίου αιγυπτιακού πολιτισμού.

Η πρώτη ανάπτυξη και επέκταση του τουρισμού ως επιχείρηση στηρίχθηκε σε μεγάλο βαθμό στις προσπάθειες της βρετανικής εταιρείας *Thomas Cook & Son*. Ήταν η πρώτη εταιρεία που προώθησε την έννοια του “πακέτου” διακοπών, μειώνοντας δραστικά το κόστος των ταξιδιών αναψυχής. Το 1869, η εταιρεία ξεκίνησε να επεκτείνει τις δραστηριότητες της επιχείρησης διεξάγοντας πτήσεις στην Αίγυπτο και στην Παλαιστίνη, γεγονός που συνδέθηκε με την κατασκευή του καναλιού της διώρυγας του Σουέζ.¹⁴ Παράλληλα το άνοιγμα της διώρυγας του Σουέζ, συνδέθηκε με την περίοδο δράσης του Khedive Ismail (1830- 1895). Μετά το 1857 διαπιστώνεται ιδιαίτερη κινητικότητα, στις εισροές των αλλοδαπών, στην Αίγυπτο, είτε για τουρισμό, είτε για εύρεση εργασίας. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, την ανάπτυξη της τουριστικής ζήτησης και του τομέα της διεθνούς ναυσιπλοΐας στην Αίγυπτο, εκμεταλλευόμενοι το άνοιγμα της διώρυγας του Σουέζ.

15

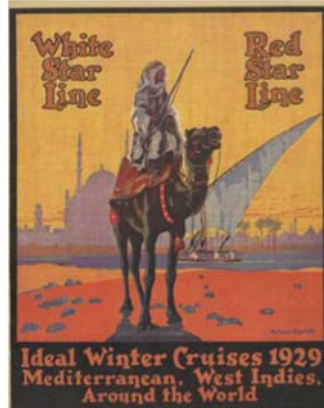
Η τουριστική περιοδεία ήταν μια επαναστατική επιχειρηματική ιδέα που δημιούργησε «εμπόρευμα» μέσω της οργάνωσης της κατανάλωσης και όχι της παραγωγής. Αυτή η επιχειρηματική πρακτική μετέτρεψε την εμπειρία του λαϊκού ταξιδιού αναψυχής που είχε προηγουμένως περιοριστεί (εκτός από τις περιπτώσεις του θρησκευτικού προσκυνήματος και του Grand Tour) σε πολυτελείς διακοπές, όπως διαμονή σε θέρετρα. Τα ταξίδια έγιναν φθηνότερα και πιο βολικά καθώς η πρακτική του τουρισμού αναψυχής εξαπλώθηκε σε όλες τις μεσαίες τάξεις των βιομηχανικών εταιρειών της Ευρώπης και της Βόρειας Αμερικής.

¹⁴ Waleed Hazbun, ο.π, σελ 126

¹⁵ Mahya Zaitoun, “Τουρισμός και το μέλλον της Αιγύπτου”, Dar El Shorouk, 2002, σελ 500

17|Καρτ Ποστάλ, Αλεξάνδρεια, 1924

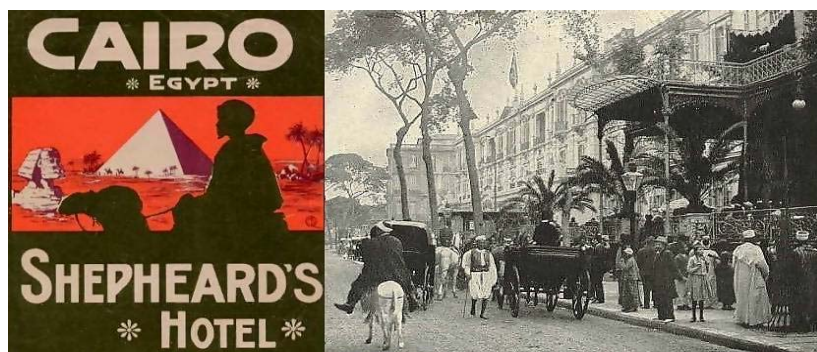
18|Ταξιδιωτική Αφίσα, 1929

19|Κρουαζιέρα στο Καρνάκ, 1924

Στη δεκαετία του 1870-1880 η εταιρεία, εγκατέστησε μια ολοκληρωμένη τουριστική επιχείρηση βασισμένη, στο εργατικό δυναμικό της χώρας. Με την οικοδόμηση μιας εκτεταμένης τουριστικής επιχείρησης στην Αίγυπτο δημιουργήθηκε αυτό που αποκαλούμε σήμερα διεθνής τουριστική βιομηχανία. Συγκεκριμένα το 1873 με την ίδρυση γραφείων στο Κάιρο και την Τζάφα καθώς και σε άλλες περιφερειακές υποδιευθύνσεις, εγκαταστάθηκε ένα δίκτυο το οποίο καθιστούσε εύκολο τον εντοπισμό τουριστικών υπαλλήλων σε ολόκληρη την Αίγυπτο. Η Αίγυπτος, μαζί με την Συρία και την Παλαιστίνη, αποτέλεσαν προορισμούς όπου η επιχείρηση θα μπορούσε να αναπτύξει ένα αποκλειστικό δίκτυο υπηρεσιών σχετικών με τον τουρισμό, κερδίζοντας σχεδόν μονοπώλιο στην περιοχή¹⁶. Στα μέσα της δεκαετίας του 1870, οι περιηγήσεις με ατμόπλοια στο Νείλο, αποτέλεσαν το αποκορύφωμα της τουριστικής ζήτησης. Η εταιρεία επένδυσε σε αυτές τις τουριστικές διαδρομές, αν και βαθμιαία οδήγησαν στην απομόνωση των τουριστών από την αλληλεπίδραση τους με τον αιγυπτιακό πολιτισμό. Τα ατμόπλοια, αντικαταστάθηκαν από πολυτελή πλοία, παρέχοντας υπηρεσίες πλωτών ξενοδοχείων βασισμένα σε ευρωπαϊκά πρότυπα. Η διαδικασία αυτή συνέβαλε στην παραγωγή μίας τυποποιημένης εμπειρίας.

¹⁶ Waleed Hazbun, ο.π, σελ 127

20 21 | Shepherd's Hotel

22 | Επιβάτης σε κρουαζιερόπλοιο

23 | Εσωτερική Άποψη Shepherd's Hotel

Το ξενοδοχείο Shepherd's Hotel

Κατά την διάρκεια του 'Α Παγκοσμίου Πολέμου, η Αίγυπτος αποτέλεσε χειμερινό θέρετρο για τον βρετανικό στρατό. Ξενοδοχεία όπως το *Shepherd's Hotel*, στο Κάιρο, προσέφεραν τις πολυτελείς υπηρεσίες τους. Ιδρύθηκε το 1841, από τον Άγγλο Samuel Shephard σε μία πρώην στρατιωτική περιοχή, των δυνάμεων του Ναπολέοντα, κατά την εισβολή τους στην Αίγυπτο τον 18^ο αιώνα. Στα τέλη του 19^{ου} αιώνα, το Κάιρο έγινε κόμβος, για το διεθνές εμπόριο, τους Ευρωπαίους τουρίστες και ταξιδιώτες.

Το ξενοδοχείο μετατράπηκε σε τόπο συνάντησης της αριστοκρατίας και στο επίκεντρο πολλών εκδηλώσεων που έλαβαν χώρα σε αυτόν τον αιώνα, όπως συναντήσεις του στρατού κατά τη διάρκεια των πολεμικών αναμετρήσεων στην Κριμαία και στην Ινδία. Ακόμα, πλούσιοι αριστοκράτες, πρίγκιπες και Βρετανοί πρωθυπουργοί, όπως ο Leonard Spencer Churchill ήταν θαμώνες του ξενοδοχείου. Αποτέλεσε σύμβολο του αποικιακού παρελθόντος της Αιγύπτου. Το 1952 κάηκε ολοσχερώς εξαιτίας των πολιτικών αναταραχών κατά τη διάρκεια της Επανάστασης του Καΐρου. Ανακατασκευάστηκε λίγα χρόνια αργότερα, καθώς σήμερα εντάσσεται στην Αιγυπτιακή Γενική Εταιρεία Τουρισμού και Ξενοδοχείων.

24 | Shepheard's Hotel, 1841

2.4 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΑΠΌ ΤΟΝ Β΄ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΠΟΛΕΜΟ ΕΩΣ ΤΗ ΔΕΚΑΕΤΙΑ '50- 60

Μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, η ελληνική οικονομία κατέρρευσε ζητώντας οικονομική στήριξη από τις ξένες επενδύσεις. Σε ολόκληρη την Ευρώπη, καταγράφεται μια τεράστια προσπάθεια ανοικοδόμησης και συγχρόνως αναδιοργάνωσης των χώρων και των οικισμών. Αυτό επιφέρει αλλαγές στον τρόπο με τον οποίο οργανώνεται ο εθνικός χώρος και τα δίκτυα, ενώ παράλληλα επαναπροσδιορίζονται οι σχέσεις δημοσίου και ιδιωτικού τομέα, καθώς και ο χαρακτήρας της οικοδομικής παραγωγής, με το ρόλο του κράτους και της δημόσιας παρέμβασης ενισχυμένο σε θέματα σχεδιασμού.¹⁷

Οι δεκαετίες του 1950 και του 1960 είναι γενικότερα οι δεκαετίες των μεγάλων τουριστικών έργων, καθώς γίνονται αντιληπτές οι δυνατότητες που μπορούσε να προσφέρει ο τουρισμός για την ανάπτυξη της οικονομίας της χώρας. Πιο συγκεκριμένα, το 1950, θεσμοθετείται ο Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού (ΕΟΤ) με τη σημερινή του μορφή, ο οποίος όμως προϋπήρχε το διάστημα από το 1929 έως το 1936. Ως βασικοί του στόχοι ορίζονται η ανάπτυξη του “Διεθνούς Τουρισμού”

¹⁷ Μασούκης Σπύρος, Τσαγκατάκη Δάφνη, ‘Νεωτερική Ματιά’ στην Αθηναϊκή Ριβιέρα, Ερευνητική Εργασία, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Πολυτεχνείο Κρήτης, Χανιά, 2019, σελ 64

και η προσέλκυση ξένων τουριστών, συνήθως υψηλού εισοδήματος που ενδιαφέρονται για τον ελληνικό πολιτισμό, τον αρχαίο, την νεότερη λαϊκή και την παρθένα ελληνική παράδοση.¹⁸

Το 1931, για πρώτη φορά εκδίδονται σε πέντε γλώσσες σε αφίσες, τα τουριστικά περίπτερα που αναγείρονται σε αρχαιολογικούς χώρους του Σουνίου, της Κορίνθου, της Δήλου και της Φαιστού σε μορφές που παραπέμπουν σε ιδεατές αναπαραστάσεις ανασκαφικών δεδομένων. Πρόκειται για την πρώτη κρατική πρωτοβουλία στον χώρο των τουριστικών εγκαταστάσεων, μια δράση που θα αποτελέσει μεταπολεμικά την εξέλιξη της τουριστικής ανάπτυξης της χώρας. Ταυτόχρονα αποδίδεται στον τουρισμό ο ρόλος του φορέα εκπολιτισμού με στόχο την ανάπτυξη του πολιτιστικού τους επιπέδου.

*“Μία ημπορεί να υπάρξει εις την Ελλάδα, μεγάλη σημαντική
εθνική βιομηχανία... Είναι η Βιομηχανία που λέγεται
ξενικώτατα Τουρισμός ” Γ.Α Βλάχος, 1949 ¹⁹*

Το Σχέδιο Marshall

Το Σχέδιο Marsall (1947) έδωσε τις βάσεις για την εξέλιξη του ελληνικού μεταπολεμικού τουρισμού, διαμορφώνοντας έτσι τις κατάλληλες συνθήκες για την συμβολή του στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Συγκεκριμένα η συσχέτιση της Αμερικής με τον ελληνικό τουρισμό ξεκίνησε με τη ψήφιση του Σχεδίου, στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής με αφορμή την ομιλία του Υπουργού Εξωτερικών George C. Marsall στο Πανεπιστήμιο του Harvard. Ο τουρισμός λειτούργησε ως μέσο αντικατάστασης του κρατικού μηχανισμού.

¹⁸ Ματσούκης Σπύρος, Τσαγκατάκη Δάφνη, ο.π

¹⁹ Γ.Α. Βλάχος, «Μία εθνική βιομηχανία: Ο τουρισμός», άρθρο στην εφημερίδα *Η Καθημερινή* (24-5-1949), σελ 1

25| Κατασκευή κοινωνικών κατοικιών που προέβλεπε το Σχέδιο Marsall

26 27| Βελτίωση των τηλεπικοινωνιών στην Ελλάδα

Οι απόψεις του ίδιου του George Marsall στηρίζονταν στην αδυναμία της Ευρώπης να ανταπεξέλθει οικονομικά μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, γεγονός που θα οδηγούσε τις χώρες της στο κομμουνιστικό σύστημα. Συγκεκριμένα η κατάρτιση συγκεκριμένου προγράμματος για τον τουρισμό στη Δυτική Ευρώπη από την αμερικάνικη βοήθεια και χρηματοδότηση, στόχευε εκτός από την απολαβή οικονομικών εσόδων, στην ενίσχυση των παροχών κοινωνικής πρόνοιας των χωρών του Σχεδίου Marsall, συγκριτικά με τις παροχές που παρέχονταν στις κομμουνιστικές χώρες²⁰. Οι χώρες του “ανατολικού block”, είχαν διαμορφώσει πριν το Β Παγκόσμιο Πόλεμο θεσμικές δομές και κτηριακές υποδομές που στόχευαν στην ανάπτυξη του οικονομικού μαζικού εσωτερικού τουρισμού. Από τη δεκαετία του 1930 και μετά, εξοχικά θέρετρα, κατοικίες, παιδικές κατασκηνώσεις, ήταν διαθέσιμα στους κατοίκους, μέσω κρατικών μηχανισμών.

Το πλαίσιο εφαρμογής του Σχεδίου στην Ελλάδα στόχευσε στην αποκατάσταση τεχνικών έργων υποδομής όπως κατεστραμμένα οδικά δίκτυα και στην επισκευή σιδηροδρομικών σταθμών και λιμανιών. Παράλληλα τέθηκαν οι βάσεις, για τον κτιριολογικό εκσυγχρονισμό του εμπορίου και της βιομηχανίας και για την ενίσχυση της τεχνογνωσίας στον αγροτικό και κτηνοτροφικό τομέα. Τέλος προγραμματίστηκαν μεγάλα ενεργειακά προγράμματα και ενισχύθηκαν οι εγκαταστάσεις κοινωνικής κατοικίας, υγείας-πρόνοιας και σχολικών εγκαταστάσεων.

²⁰ «Πρόγραμμα Ξενία: Ονομασία, μελέτες + κατασκευές, τυπολογία και κατάλογος έργων», στο Συλλογικό Τόμο, Μεταπολεμικός Μοντερνισμός – Αρχιτεκτονική, πολιτική και τουρισμός στην Ελλάδα, 1950-1965 [τελική έκθεση ΠΕΒΕ 2010 65/18740], Σχολή Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ, Αθήνα 2012, σελ 2

28, 29, 30 | Σχέδιο Marshall

Ωστόσο η εφαρμογή του σχεδίου στην Ελλάδα παρέμεινε σε επίπεδο προθέσεων, εισάγοντας την έννοια της δημόσιας παρέμβασης στον τομέα του τουρισμού μέσω ενός κεντρικού προγραμματισμού.²¹ Ελάχιστα έργα υλοποιήθηκαν μέχρι το 1952 (έτος λήξης της αμερικανικής χρηματοδότησης). Τα έργα αφορούσαν κυρίως στην αποκατάσταση παλαιότερων ξενοδοχείων στην Αθήνα, την Κέρκυρα και τη Ρόδο. Η τεχνοκρατική συμπεριφορά των Αμερικανών αξιωματούχων, στο πλαίσιο της εμπλοκής τους στην ανασυγκρότηση της χώρας, έμοιαζε να στερείται στοιχειώδους προσαρμοστικότητας απέναντι στην ελληνική ιδιοσυγκρασία, ιστορία, τις τοπικές παραδόσεις και τα έθιμα.²²

Αυτή τους η στάση ερμηνεύτηκε ως μία υποταγή στον καταναλωτισμό, ιδιαίτερα στην αρχιτεκτονική μέσω της εφαρμογής του international style και ενός εισαγόμενου διεθνισμού που συγκρούονταν με τις τοπικές ανάγκες και συνθήκες. Έτσι διαμορφώθηκε μία πολιτική και πολιτισμική αντιπαράθεση μεταξύ διεθνισμού-αμερικανισμού-εξάρτησης και τοπικισμού-ελληνικότητας- ανεξαρτησίας στις διάφορες εκφάνσεις της καθημερινότητας των Ελλήνων, κατά τις δεκαετίες του '50 και του '60.²³

Η άποψη τους περί αποτελεσματικότητας του σχεδιαστού, σε συνδυασμό με την σταδιακή εγκατάλειψη των σχεδίων περί εκβιομηχάνισης της χώρας, οδήγησαν στον προσανατολισμό της οικονομίας προς την αγροτική ανάπτυξη και τον τουρισμό.

²¹ «Πρόγραμμα Ξενία: Ονομασία, μελέτες + κατασκευές, τυπολογία και κατάλογος έργων», ο.π., σελ 4

²² «Πρόγραμμα Ξενία: Ονομασία, μελέτες + κατασκευές, τυπολογία και κατάλογος έργων», ο.π., σελ 4

²³ «Πρόγραμμα Ξενία: Ονομασία, μελέτες + κατασκευές, τυπολογία και κατάλογος έργων», ο.π., σελ 4

31| Ο Πολ Πόρτερ, 1949

32| Η γεωγραφική θέση της Αιγύπτου σε σύγκριση με την Ελλάδα

Σε συνέντευξη Τύπου τον Αύγουστο του 1949, ο κεντρικός υπεύθυνος για την εφαρμογή του Σχεδίου στην Ευρώπη Paul Hoffman δηλώνει ότι η Ελλάδα θα έπρεπε να εγκαταλείψει τη στρατηγική της βιομηχανικής ανάπτυξης και να αντιμετωπίσει το μέλλον της εστιάζοντας στην ανάπτυξη τομέων όπως ο τουρισμός:

«Η χώρα σας κυριολεκτικά κραυγάζει για τουρισμό! Έχετε τα πιο περίφημα φυσικά τοπία, παραδοσιακή φιλοξενία, διεθνώς γνωστούς αρχαιολογικούς χώρους και ένα υπέροχο κλίμα. Φυσικά, πολλά θα πρέπει να γίνουν αλλά θα επιτύχετε εάν θυμάστε ότι είστε Έλληνες»²⁴

Δεκαέξι ευρωπαϊκές χώρες αποδέχθηκαν το σχέδιο : Ισλανδία, Νορβηγία, Σουηδία, Βρετανία, Δανία, Ιρλανδία, Βέλγιο, Ολλανδία, Λουξεμβούργο, Δυτική Γερμανία, Αυστρία, Γαλλία, Πορτογαλία, Ιταλία, Ελλάδα και Τουρκία. Στην Αφρική δεν εφαρμόστηκε.

Το Πρόγραμμα Ξενία

Μέσα στην δεκαετία του 1950, ο ΕΟΤ ανέκτησε την αυτοπεποίθησή του και προχώρησε στη δημιουργία μιας κρατικής αλυσίδας τουριστικών εγκαταστάσεων σε όλη την επικράτεια, όπως το δίκτυο ξενοδοχείων μεσαίας και μικρής κλίμακας Ξενία, προκειμένου να προκαλέσουν ενδιαφέρον στην ιδιωτική πρωτοβουλία και να θέσουν σε υψηλό επίπεδο τα ανταγωνιστικά πρότυπα. Αντίστοιχα δίκτυα ξενοδοχείων είχαν αρχίσει να υλοποιούνται στην Πορτογαλία με τις Pousadas ήδη από το 1938 και στην Ισπανία με τα Paradores ακόμη νωρίτερα, από το 1928. Ωστόσο, σε αντίθεση με τις Pousadas, που ήταν κτίρια μεσοπολεμικής υβριδικής αρχιτεκτονικής

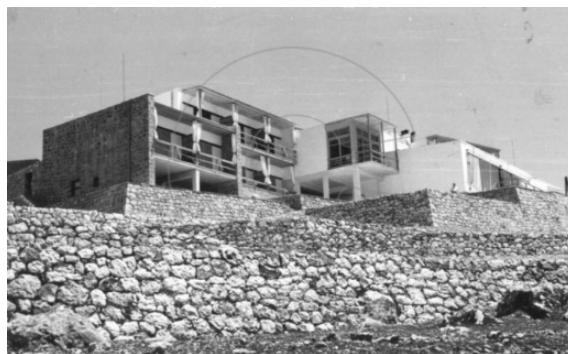
²⁴Μέλη της κατάληψης στη (Rosa Nera Χανιά), "Τουριστικοποίηση ενάντια στην κοινωνία", άρθρο στην εφημερίδα *Πατρίς*, (26/11/2017), κεντρικό φύλλο 38

²⁵με παραδοσιακά και μοντέρνα στοιχεία, ή τα Paradores, που ήταν πολυτελή ξενοδοχεία σε ιστορικά μεσαιωνικά κάστρα ή μοναστήρια, το δίκτυο Ξενία βασίστηκε σε μια εντελώς διαφορετική φιλοσοφία. Επρόκειτο για νεοαναγειρόμενα κτίρια μοντέρνας αρχιτεκτονικής, όλα προϊόντα του Τμήματος Μελετών της Τεχνικής Υπηρεσίας του ΕΟΤ που στην ουσία λειτούργησε ως ένα μεγάλης κλίμακας εργαστήριο πειραματικής εφαρμογής της μοντέρνας αρχιτεκτονικής.²⁶ Παράλληλα επρόκειτο για ένα είδος αντίστασης στο Αμερικανικό σχέδιο και Σχέδιο Marshall, μια ένδειξη χειραφέτησης στο αμερικανικό όραμα που οφείλονταν στην ισχυρή πολιτική βούληση των ελληνικών κυβερνήσεων (Υπουργό Δημοσίων Έργων ήταν ο Κωνσταντίνος Καραμανλής) .

Με σκοπό τον εκσυγχρονισμό των ξενοδοχειακών καταλυμάτων, ο ΕΟΤ απευθύνθηκε στο έργο μεγάλων αρχιτεκτόνων , όπως ο Α. Κωνσταντινίδης , ο Ι. Τριανταφυλλίδης και ο Κ. Σταμάτης.

33 | Ξενία Ηρακλείου, 1963

34 | Χαράλαμπος Σφαέλλος, Hotel du Lac, Καστοριά, 1951

Κατασκευάζονται πάνω από 70 κτήρια και εγκαταστάσεις που περιλαμβάνουν: ξενοδοχεία, μοτέλ, ξενώνες, τουριστικά περίπτερα, οργανωμένες παραλίες , αναψυκτήρια, οδικοί σταθμοί.

Το πρόγραμμα χωρίζονταν σε δύο φάσεις:

Την πρώτη φάση (1951-1958), με επικεφαλή τον Χαράλαμπο Σφαέλλο ως Διευθυντή της Τεχνικής Υπηρεσίας (ΤΥ), και την όψιμη φάση (1957-1967), με επικεφαλή τον Άρη Κωνσταντινίδη ως

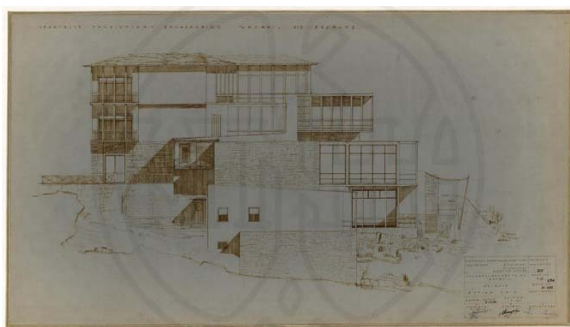
²⁵ R. Agarez, «Regional identity for the leisure of travellers: early tourism infrastructure in the Algarve, Portugal, 62 1940-1965», The Journal of Architecture [RIBA], vol.18, no.5/Oct. 2013, σ.721-3

²⁶ Μ. Μουσά, «Πολιτικές για τον Τουρισμό - Η υλοποίηση του οράματος για τον τουρισμό μέσα από το κτιριακό έργο 63 του ΕΟΤ» & «Πρόγραμμα Ξενία: Ονομασία, μελέτες + κατασκευές, τυπολογία και κατάλογος έργων», ο.π, σελ .151-221 & 223-76

Προϊστάμενο της Υπηρεσίας Μελετών. Τα πρώτα τέσσερα (4) ξενοδοχεία που σχεδιάστηκαν το 1951, από την ΤΥ του ΕΟΤ, ήταν στους Δελφούς(καθηγητής Δ. Πικιώνης), στο Ναύπλιο(Κρ. Κραντονέλλης), στη Μύκονο (Π .Βασιλειάδης) και στην Καστοριά (Χ. Σφαέλλος)²⁷.

Δημοσιεύονται, δύο αρχιτεκτονικά περιοδικά, με εισηγητές τους Χ. Σφαέλλο και τον Α. Κωνσταντινίδη, η *Αρχιτεκτονική*, το 1957 και τα *Αρχιτεκτονικά Θέματα*, το 1967. Ο Χ .Σφαέλλος αναφέρει :

*“Η λειτουργία και ο σκοπός αυτών των κτηρίων επιβάλλουν ορισμένες λύσεις και μορφές που θα πρέπει να εναρμονιστούν με το εξαιρετικά ευαίσθητο περιβάλλον, χωρίς ρομαντισμούς και παραποιήσεις. ”*²⁸

35| Δημήτρης Πικιώνης , Ξενοδοχείο “Ξενία”

36| Π. Βασιλειάδης , Ξενοδοχείο “Λητώ”, Μύκονος, 1951

Τα υλικά που επιλέγονται συνήθως είναι ένας συνδυασμός σύγχρονων και παραδοσιακών υλικών που προσφέρει ο τόπος. Αναγκαστικά η χρήση σύγχρονων υλικών προδικάζει νέα και διαφορετική μορφολογία. Ο φέρων οργανισμός από μπετόν αρμέ επιτρέπει την τυποποίηση ορισμένων βασικών στοιχείων της κατασκευής. Η επιλογή γίνεται για οικονομικούς και κατασκευαστικούς λόγους. Το οπλισμένο σκυρόδεμα μένει συνήθως ανεπίχρηστο ως έκφραση της ειλικρίνειας της κατασκευής. Οι τοίχοι πλήρωσης είναι από επιχρισμένη οπτοπλινθοδομή. Υπάρχουν και περιπτώσεις όπου χρησιμοποιούνται λιθοδομές με τοπικό αρμολόγημα ή και επενδύσεις από πέτρα.²⁹

²⁷ «Πρόγραμμα Ξενία: Ονομασία, μελέτες + κατασκευές, τυπολογία και κατάλογος έργων», ο.π, σελ 224

²⁸ Αρχιτεκτονική, τεύχος 1/1957, του δρος Αρχιτέκτονα Μηχανικού, Διευθυντού Τεχνικής Υπηρεσίας ΕΟΤ, Χαράλαμπου Σφαέλλου, Αρχιτεκτονική και Τουρισμός, σ. 20-21

²⁹ «Πρόγραμμα Ξενία: Ονομασία, μελέτες + κατασκευές, τυπολογία και κατάλογος έργων», ο.π, σελ 241

Τα Ξενία σχεδιάζονται με συγκεκριμένους στόχους από αρχιτέκτονες που δημιουργούν λαμβάνοντας υπόψη κοινές κατευθύνσεις. Όμως, όπως είναι φυσικό, το κάθε έργο διαφοροποιείται σύμφωνα με τις προσωπικές αναζητήσεις του κάθε δημιουργού.

Το 1957, ο Α. Κωνσταντινίδης ξεκινά τη συνεργασία του με τον ΕΟΤ και μέχρι το 1960 προσπάθησε δημιουργήσει κάποια πρότυπα στη δομή των μονάδων. Ένα από αυτά ήταν αρχετυπικό πλέον Ξενία της Μυκόνου. Το Ξενία της Μυκόνου που υιοθέτησε τη διάσπαση του όγκου σε πτέρυγες, στο πρότυπο των “Μοτέλ”, προκάλεσε αντιδράσεις από τους υποστηρικτές του Α. Κωνσταντινίδη στον αθηναϊκό τύπο. Ο ίδιος αναφέρει :

«Και έκτισα το ξενοδοχείο με την πέτρα του τόπου και που την άφησα να φαίνεται στο φυσικό της χρώμα και στη φυσική της υφή, ενώ τα στηθαία στα δώματα που ήταν από μπετόν αρμέ τα έβαψα λευκά με ασβέστη, όπως κάνανε οι ντόπιοι Μυκονιάτες στις ξερολιθιές και τα σαμάρια τους. Και που έτσι όταν το έβλεπε κανείς το Ξενία από μακριά, θα είχε την εντύπωση πως τα κτίρια του Ξενία ήταν κι αυτά οι ξερολιθιές με τα σαμάρια τους στους μαντρότοιχους που ήταν σκορπισμένοι σε όλο το μυκονιάτικο τοπίο»³⁰

37| Αφίσα Ξενία

38 39| Ξενοδοχείο “Τρίτων”, 1958

“...Στην Ελλάδα υπερτερεί το τοπίο, καλλιτεχνικά φτιαγμένο από τη φύση, έναντι του κτισμένου, σε σχέση με άλλες χώρες, όπου το κτισμένο προσδίδει ενδιαφέρον και προσελκύει κόσμο ...”

Α. Κωνσταντινίδης

Συμπερασματικά, παρά τις διαφορές της προσωπικής προσέγγισης του κάθε αρχιτέκτονα, ο χειρισμός των όγκων, η επιλογή των χρωμάτων και των υλικών συγκλίνουν στη δημιουργία μίας κοινής ταυτότητας της μορφής, απαραίτητη για την αναγνωσιμότητα ενός κρατικού συστήματος για τον τουρισμό.

³⁰ <https://parallaximag.gr/parallax-view/ta-prota-xenia-tou-ari-konstantinidi>

Η αποδοχή του Μοντέρνου Κινήματος υπήρξε καθοριστική στην αρχιτεκτονική των κτιρίων, η ηθελημένη μη ένταξή τους στο αστικό ή αγροτικό τοπίο, δηλώνει ωστόσο τη θέση του κρατικού εκσυγχρονισμού απέναντι στην παραδοσιακή αρχιτεκτονική που είχε κληρονομήσει ο 19ος αιώνας. Αποτέλεσμα του κλίματος αυτού ήταν ένα έργο με το οποίο η ανασυγκροτούμενη χώρα κατόρθωσε να είναι παρούσα στη “διεθνή σκηνή” της τουριστικής αρχιτεκτονικής της δεκαετίας του ’60. Με την πάροδο του χρόνου, οι τουριστικές μονάδες του ΕΟΤ, (αν και πολλά από αυτά τα κτήρια προκηρύχθηκαν ως διατηρητέα), άρχιζαν να φθείρονται.

Οι αιτίες ήταν οι τεχνικές δυνατότητες της εποχής τους, αλλά και οι οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες που επικρατούσαν, καθώς ο εκσυγχρονισμός τους από ιδιώτες επιχειρηματίες δεν συμβάδιζε με την προστασία της αρχιτεκτονικής τους ποιότητας.³¹

40| Ξενοδοχείο “Ξενία Μυκόνου”, 1960

41| Ξενοδοχείο “Ξενία Μυκόνου”,,

*“Ο Τουρισμός φαινόμενο που κυλάει
«αυτόματα» ή «αποτέλεσμα κοινωνικής
κατασκευής και κανονιστικής ρύθμισης;”³²*

Ο τουρισμός για την Ελλάδα την δεκαετία του ’50 και μετά λειτούργησε υπό κρατική παρέμβαση, είτε μέσω του ΕΟΤ (επανίδρυση), είτε μέσα από τον βασικό τραπεζικό πυλώνα, την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, η οποία σκόπευε να οργανώσει την τουριστική προσφορά.

Κύριοι στόχοι της πολιτικής αυτής ήταν, η προώθηση της “ελληνικότητας” στο εξωτερικό, μέσω της ανάδειξης του αρχαιοελληνικού πολιτισμού και μνημείων (ανακατασκευή του αρχαιολογικού χώρου της Επιδαύρου) καθώς και μέσω γυρισμάτων ξένων ταινιών σε σημαντικά αξιοθέατα της Ελλάδας. Ακόμα ένας από τους βασικούς στόχους ήταν η επιτάχυνση μίας “ολοκληρωμένης”

³¹«Πρόγραμμα Ξενία: Ονομασία, μελέτες + κατασκευές, τυπολογία και κατάλογος έργων», ο.π, σελ 240

³² Νικολακάκης Μιχάλης, “Μοντέρνα Κίρκη”: Τουρισμός και ελληνική κοινωνία την περίοδο 1950-1974, εκδ αλεξάνδρεια, Αθήνα, οπισθόφυλλο

ανάπτυξης των περιφερειών της χώρας και η αποτροπή της αστικοποίησης των αστικών κέντρων (Αθήνα), λόγω προβλήματος χωροταξικής αναδιοργάνωσης του κέντρου. Αρχές δεκαετίας του '60, κατασκευάζονται μεγάλα έργα, όπως το Ξενοδοχείο Hilton, στην Αθήνα, το γήπεδο του Γκολφ στη Γλυφάδα και το καζίνο "Mont Parnes"

«Ο ελληνικός κινηματογράφος γέμισε τη δεκαετία του '50 από θείες και θείους εξ Αμερικής, που συμβόλιζαν την οικονομική βοήθεια που όλοι περίμεναν να πάρουν από την υπερδύναμη, ενώ η μοντέρνα νοοτροπία τους συμβόλιζε την επερχόμενη αμερικανοποίηση της ζωής των Ελλήνων. (από το 1965) ιδιωτικοποιούνται ή παραχωρούνται στην ιδιωτική διαχείριση και ενισχύονται οι ξενοδοχειακές επιχειρήσεις, μέσω κεφαλαίου από το εξωτερικό".³³

2.5 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΟΥ Α.ΣΑΔΑΤ ΣΤΗΝ ΑΙΓΥΠΤΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

2.5.Α ΔΕΚΑΕΤΙΕΣ '50-81 : Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΟΥ Α. ΣΑΔΑΤ ΚΑΙ Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΟΥ Κ. ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ

Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής, αρχικά ως Υπουργός Δημοσίων Έργων το 1952 στη Κυβέρνηση του Παπάγου και στη συνέχεια ως Πρωθυπουργός από το 1955, στηρίζει την προσπάθεια της οργανωμένης τουριστικής ανάπτυξης της χώρας και τον απασχολούν ιδιαίτερος οι Αττικές Ακτές του Σαρωνικού. Η ανάπτυξη των παραθαλάσσιων μετώπων κατά μήκος της νοτιοδυτικής επέκτασης της Αθήνας και η οικοδόμηση ξενοδοχείων, απέδειξε ότι η κουλτούρα της θάλασσας άγγιζε μεγάλο μέρος του αστικού πληθυσμού, σε αναζήτηση αναψυχής και άθλησης, και ότι η Ελλάδα μπορούσε πλέον να υποδεχτεί τη μαζική εισροή τουριστών. Ταυτοχρόνως, νέα αρχαιολογικά έργα πραγματοποιούνται, σε μια προσπάθεια αναδιοργάνωσης πολλών ανοιχτών ανασκαφικών τοποθεσιών και ευρημάτων, καθιστώντας αυτή την πολύτιμη κληρονομιά προσιτή σε ένα ευρύτερο τοπικό και διεθνές κοινό.³⁴ Σ' αυτό το πλαίσιο, τη δεκαετία του '50, ο Ναός του Ποσειδώνα στο Σούνιο διαμορφώθηκε με την σημερινή του εικόνα, μετά από επεμβάσεις από την

³³ Αθανασίου Αιμιλία, Αλιφραγκής Σταύρος, "Εκπαιδεύοντας την Ελλάδα στον μοντερνισμό: Σχέδιο Μάρσαλ και μεταπολεμικός τουρισμός", άρθρο στον τόμο, *Μεταπολεμικός Μοντερνισμός: Αρχιτεκτονική, Πολιτική και Τουρισμός στην Ελλάδα 1950-196*, Αθανασίου Αιμιλία, Αλιφραγκής Σταύρος, Μ. Μουσά (επιμ), Σχολή Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ, Αθήνα, 2012, σελ 11

³⁴ Ματσούκης Σπύρος, Τσαγκατάκη Δάφνη, ο.π, σελ 64

Αρχαιολογική Υπηρεσία με ευθύνη του αρχιτέκτονα-αρχαιολόγου Αναστάσιου Ορλάνδου, μελετητή του μνημείου.

Η κυβέρνηση Κ. Καραμανλή (1958-1961) στόχευε στην ενίσχυση της Περιφερειακής Ανάπτυξης της χώρας. Το ελληνικό τουριστικό προϊόν απευθύνονταν έως τότε σε περιορισμένες κοινωνικές ελίτ, κυρίως σε Έλληνες της Διασποράς. Τα ταξίδια τους στην Ελλάδα τη δεκαετία του '60 με το αυτοκίνητο από τα Γιουγκοσλαβικά σύνορα, με κρουαζιερόπλοιο στο Αιγαίο Πέλαγος, θα δημιουργήσουν νέους τουριστικούς προορισμούς όπως η Ύδρα και η Μύκονος. Έτσι ενισχύεται η μικρομεσαία ελληνική επιχειρηματικότητα, όπου μέχρι τα τέλη του '70, θα αποτελέσει, "μοχλό", ανάπτυξης. Με κριτήριο αυτές τις κατευθύνσεις, η δικτατορική κυβέρνηση (1967-1974) είχε ως κατεύθυνση την κρατικά ελεγχόμενη στήριξη των μικρομεσαίων τουριστικών επιχειρήσεων. Οι κρατικές υποδομές σταδιακά ιδιωτικοποιούνται ή παραχωρούνται στην ιδιωτική επιχείρηση και ενισχύονται τουριστικές επιχειρήσεις μέσω κεφαλαίου από το εξωτερικό.

42 | Ο Κ. Καραμανλής επιβλέποντας τα έργα στο
Δέλτα Φαλήρου

43 | Ο Κ.Καραμανλής στο Hilton κατά τη θεμελίωση του ξενοδοχείου, 1959

Αίγυπτος

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '60, το εμπόριο στο εξωτερικό και ο τομέας της βιομηχανίας άκμαζε, κυρίως στον ιδιωτικό τομέα. Το 1967, ο πόλεμος ανάμεσα στο Ισραήλ και στην Σαουδική Αραβία, οδήγησε σε προγράμματα ανάπτυξης για την Αίγυπτο, με πρόεδρο τον Anwar Sadat, ο οποίος υπήρξε ο τρίτος πρόεδρος της Αιγύπτου, από το 1970 έως το 1981. Διαδέχθηκε τον πρόεδρο Gamal Abdel Nasser, το 1970.

Η Πολιτική του Sadat στο τομέα του τουρισμού.

Οι δράσεις του Sadat σχετικά με τον τουρισμό, προσπάθησαν να συμβάλλουν στην ιδιωτικοποίηση πολλών κρατικών τουριστικών εγκαταστάσεων, και βιομηχανιών επενδύοντας στην οικονομία της Αιγύπτου και του εμπορίου με τις γειτονικές χώρες οι οποίες στηρίζονταν στην παραγωγή του ελαιολάδου.

Το νέο "al-iqtisadi" (οικονομικό άνοιγμα) της Αιγύπτου, στόχευσε, σε μία σειρά νεοφιλελεύθερων πολιτικών μέτρων, με σκοπό, την οικοδόμηση των διεθνών σχέσεων της με τη Δύση, μέσω της ελεύθερης αγοράς.

Κύριοι στόχοι της πολιτικής του Anwar Sadat ήταν η εισαγωγή της τεχνολογίας και η προσέλκυση ξένου κεφαλαίου, για την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης. Ακόμα η προσέλκυση ξένων επενδυτών, μέσω της παροχής κινήτρων σε ξένες τράπεζες και της εξέλιξης και αναβάθμισης του επιπέδου της εργασίας ήταν ένα από τα επιτεύγματα του. Ωστόσο, με τα αυξημένα επίπεδα

εμπορίου και την αύξηση του ΑΕΠ, η Αίγυπτος άρχισε να παρουσιάζει αυξανόμενα επίπεδα χρέους, και να αναπτύσσει εξάρτηση από το διεθνές εμπόριο και το ξένο κεφάλαιο.³⁵

Από το 1973-1976 και μετά το τέλος του πολέμου (1973), ανάμεσα στις δυνάμεις της Αιγύπτου και Συρίας απέναντι στο Ισραήλ, η Αίγυπτος ακολούθησε μία πολιτική εξάρτησης και χρηματοδότησης από τις ΗΠΑ με σκοπό την αποκατάσταση της διώρυγας του Σουέζ. Το 1981 ο Sadat δολοφονείται, στην Αίγυπτο αμέσως μετά την επίτευξη του έργου, γεγονός που δεν οδήγησε στην ενίσχυση του τουριστικού τομέα.

44| Συνθήκη Ειρήνης Ισραήλ-Αιγύπτου 1979

45| Ο Anwar Sadat

2.5.B ΔΕΚΑΕΤΙΕΣ '81-2011: Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΟΥ Η. ΜΥΒΑΡΑΚ ΚΑΙ Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΟΥ Γ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

Ο Hosni Mubarak ήταν πολιτικός της Αιγύπτου και ο τέταρτος πρόεδρος της χώρας από το 1981 ως το 2011, όπου μετά από λαϊκή απόφαση, οδηγείται σε αναγκαστική παραίτηση (2011). Καθώς ο Hosni Mubarak ανέλαβε καθήκοντα, η Αίγυπτος βρισκόνταν σε δυσμενή οικονομική θέση. Οι αιτίες ήταν το σοβαρό πλεόνασμα αργού πετρελαίου στις παγκόσμιες αγορές και το αυξανόμενο ποσοστό εισαγωγών στη χώρα, με αποτέλεσμα η Αίγυπτος να έχει δραματικές ανισορροπίες στις συναλλαγματικές ισοτιμίες.

Ο Mubarak συνέχισε τη διαδρομή της φιλελεύθερης μεταρρύθμισης του Sadat με τη Δύση, όπου μέχρι τη δεκαετία του '90, οι συνεχείς διαπραγματεύσεις της Αιγύπτου με το ΔΝΤ και τη χρηματοδότηση από τις ΗΠΑ, επέβαλλαν στη χώρα, την ιδιωτικοποίηση των βιομηχανιών της και την αύξηση του κεφαλαίου της με ξένες επενδύσεις. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, την εφαρμογή

³⁵ https://en.wikipedia.org/wiki/Anwar_Sadat

μέτρων λιτότητας, όπως η κατάργηση των επιδοτήσεων σε προϊόντα χαμηλού κόστους (βασικά αγαθά) και η περικοπή των κοινωνικών υπηρεσιών.³⁶

Η επιβολή του δικτατορικού καθεστώτος από τον H.Mubarak είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση των επιπέδων ανισότητας εισοδήματος καθώς το κεφάλαιο ήταν συγκεντρωμένο σε εμπλεκόμενες, αποκλειστικά, κοινωνικές ομάδες, όπως στρατιωτικές και οικονομικές “ελίτ” της αιγυπτιακής κυβέρνησης, αυξάνοντας έτσι το κόστος ζωής των πολιτών και τα επίπεδα ανεργίας (μαζικές απολύσεις) σχεδόν στο διπλάσιο συγκριτικά με τις προηγούμενες κυβερνήσεις (21% των ανδρών και το 40% των γυναικών κάτω από ηλικία των 25 ετών ήταν άνεργοι μέχρι το 2011). Οι νέοι ήταν αυτοί που επηρεάστηκαν περισσότερο (60% του πληθυσμού). Με την ελεύθερη πρόσβαση των νέων στο διαδίκτυο από το 2000 και με συνεχείς κοινωνικές διαδηλώσεις το 2011, ξεκίνησε μία οργανωμένη εξέγερση των πολιτών, όπου οδήγησε στην οριστική παραίτηση του Mubarak, από το Ανώτατο Συμβούλιο Ένοπλων Δυνάμεων της χώρας.

Η πολιτική του Mubarak στη Τουριστική Ανάπτυξη της Αιγύπτου.

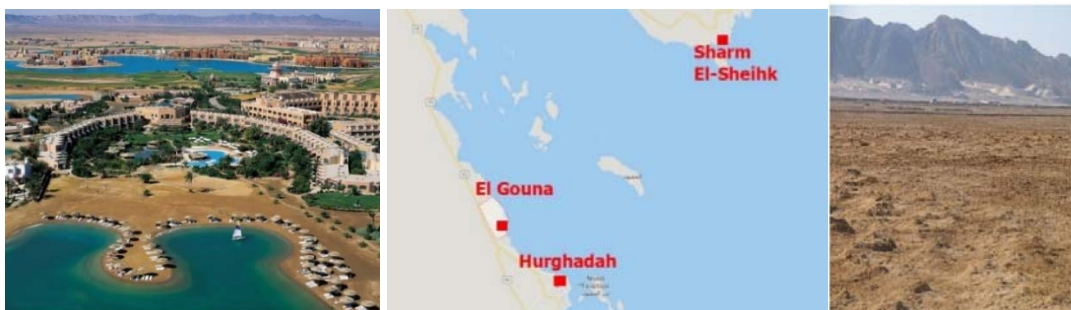
Με την πολιτική του ο Mubarak προσκόμισε τα κέρδη από τον κρατικό προϋπολογισμό και τα διέθεσε στη δημιουργία τουριστικών μονάδων επενδύοντας στην τουριστική ανάπτυξη της χώρας. Κατά τη διάρκεια της θητείας του, ο ίδιος διέθετε θέρετρο στην πόλη Sharm El-Sheikh, (Κόλπος του Σεΐχ, νότιο άκρο της χερσονήσου του Σινά) και πολλά ξενοδοχεία στην πόλη Hurghadah. Το 1989, εγκαινίασε μία νέα ξενοδοχειακή μονάδα (θέρετρο) την El Gouna , “Η Λιμνοθάλασσα”, (βορειοδυτικά της Αιγύπτου στην Ριβιέρα της Ερυθράς Θάλασσας). Τα κτήρια της El Gouna σχεδιάστηκαν από πολλούς Ευρωπαίους και Αμερικανούς αρχιτέκτονες για να μοιάζουν με την παραδοσιακή αιγυπτιακή αρχιτεκτονική της υπαίθρου.

Ακόμα, την περίοδο δράσης του Mubarak, η Αίγυπτος μαζί με άλλες χώρες του αραβικού κόσμου, υπέγραψαν πάνω από 40 διεθνείς συμφωνίες τουρισμού (με κύριο άξονα το περιβάλλον), με σκοπό την ενίσχυση του τουριστικού τομέα. Η Αίγυπτος συμμετείχε περισσότερο από τις άλλες χώρες με 11 συμφωνίες. Στόχος τους ήταν τόσο η προστασία του περιβάλλοντος σε συνδυασμό

³⁶https://en.wikipedia.org/wiki/Hosni_Mubarak

με την ανέγερση νέων τουριστικών εγκαταστάσεων, όσο και η ενίσχυση της πολιτιστικής κληρονομιάς.³⁷

Το 1997 ιδρύθηκε το Αραβικό Υπουργικό Συμβούλιο.

46 46 47 | El Gouna

Ο τουρισμός στην Ελλάδα την περίοδο '90-2000

Ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά της πολιτικής του τουρισμού την περίοδο '90-2000 ήταν η αύξηση των αεροπορικών πτήσεων, σε κέντρα διακοπών συγκεκριμένα στη Νησιωτική Ελλάδα. Παράλληλα η διεθνής “ανταγωνιστικότητα” των πακέτων διακοπών, με αυτά των χωρών της Μεσογείου, όπως της Ιταλίας, Ισπανίας, Τουρκίας, προσέφεραν παρόμοιες υπηρεσίες με αυτές της Ελλάδας. Το 1990, η Ελλάδα συγκαταλέγονταν σύμφωνα με στατιστικές του Π.Ο.Τ (Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού) μεταξύ των 40 δημοφιλέστερων προορισμών στον κόσμο.

Όμως τα ποσοστά των αφίξεων, δεν συμβάδιζαν με τα έσοδα στον οικονομικό τομέα. Η ανταγωνιστικότητα των ελληνικών πακέτων διακοπών συσχετιζονταν με την σχέση κόστους και απόδοσης οφέλους. Οι τουρίστες επηρεασμένοι από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και την συνεχή πληροφόρηση, είχαν τη δυνατότητα να συγκρίνουν τις ανάλογες τιμές και πακέτα με αυτά άλλων χωρών της Μεσογείου³⁸

³⁷ https://en.wikipedia.org/wiki/Hosni_Mubarak

³⁸ Χυσέντη Έλντα, *Η Εξέλιξη του Τουρισμού μετά το 1980, : Η περίπτωση της Νότιας Ευρώπης*, Διπλωματική Εργασία, Τμήμα Λογιστικής, ΤΕΙ Πειραιά, 2014, σελ 29

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας '2000, θα ταυτιστεί η τουριστική πολιτική με την απελευθέρωση των αγορών χρήματος και την επέκταση των μεταφορικών υποδομών της χώρας. Η προσπάθεια αυτή στηρίχθηκε στους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004 στην Αθήνα.

Δημιουργούνται αλυσίδες ξενοδοχείων, όπως η “Μεγάλη Βρετανία”, ενσωματώνοντας τον επισκέπτη σε διακοπές “all inclusive” (χωρικός αποκλεισμός). Κατασκευάζονται έργα υποδομών όπως το Ολυμπιακό Στάδιο Αθηνών, του αρχιτέκτονα Santiago Calatrava, το μετρό της Αθήνας, η Αττική Οδός, το τραμ Αθηνών, ο Προαστιακός Σιδηρόδρομος Αθηνών και η ενοποίηση αρχαιολογικών χώρων στην Ακρόπολη.

	Έσοδα από τον Τουρισμό	
	στις εξαγωγές προϊόντων	στα έσοδα από εξαγωγή υπηρεσιών
Ελλάδα	96.5%	55.5%
Γαλλία	9.7%	34.5%
Ιταλία	12.5%	41.0%
Ισπανία	25.5%	60.7%
Πορτογαλία	18.3%	56.3%
Κύπρος	148.5%	52.9%
Τουρκία	30.5%	41.8%

48| Ολυμπιακό Στάδιο

49| Έσοδα από τον τουρισμό, σε επιλεγμένες χώρες, ΙΤΕΠ, 2002

Συγκεκριμένα, για την ενοποίηση των αρχαιολογικών χώρων, υπήρξε η δυνατότητα χρηματοδότησης από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Το Υπουργείο Πολιτισμού, προκήρυξε και ανάθεσε 6 μελέτες για την Ανάπλαση των 6 αντίστοιχων μεγάλων αρχαιολογικών χώρων της Αθήνας.

Παράλληλα το ΥΠΕΧΩΔΕ προκήρυξε αρχιτεκτονικό διαγωνισμό για τη μελέτη των ενδιάμεσων δημόσιων κοινόχρηστων χώρων και την πεζοδρόμηση των δρόμων που βρίσκονται γύρω από την Ακρόπολη των Αθηνών.

Οι πεζόδρομοι των αρχαιολογικών χώρων περιελάμβαναν την αρχαία και τη ρωμαϊκή αγορά, το λόφο του Φιλοπάππου, την Ακρόπολη, τον αρχαιολογικό χώρο του Κεραμεικού, το θέατρο Ηρώδου του Αττικού και τη Βιβλιοθήκη του Αδριανού.

2.6 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΑΙΓΥΠΤΟ ΤΟ 2000- 11

Ο Τουρισμός θα μπορούσαμε να πούμε ότι αποτελεί μία εξωστρεφή δραστηριότητα που τονώνει την οικονομία. Το έτος 2011 παγκόσμια ήταν ένα έτος ρεκόρ καθώς οι εισπράξεις ξεπέρασαν το ένα τρις δολάρια.

Στην Ελλάδα η αύξηση το 2011 ανήλθε στο 9,2% ποσοστό που άφησε θετικό πρόσημο σε μια οικονομία σε περίοδο κρίσης. Η θετική πορεία των διεθνών τουριστικών μετακινήσεων και εισπράξεων την περίοδο αυτή επιβεβαιώνει την ανθεκτικότητα της τουριστικής δραστηριότητας σε περιόδους οικονομικής αβεβαιότητας.

Πίνακας 3. Τουριστικές εισπράξεις ανά περιοχή - Δείκτης μεταβολής

ΠΕΡΙΟΧΕΣ	2000	2005	2009	2010	2011	2010/09	2011/10
	(σε δις \$)					Δ%	
ΚΟΣΜΟΣ	475	679	854	928	1.042	8,7	12,3
Ευρώπη	231,6	349,4	411,5	409,5	464,6	-0,5	13,5
Βόρεια Ευρώπη	36,1	53,6	58,6	61,7	69,8	5,3	13,1
Δυτική Ευρώπη	83,7	123,2	144,2	142,4	161,6	-1,2	13,5
Κεντρ. & Ανατ. Ευρώπη	20,3	32,8	47,4	48,1	56,3	1,5	17,0
Νότ. & Μεσογ. Ευρώπη	91,5	139,7	161,3	157,4	176,9	-2,4	12,4
Ασία και Ειρηνικός	85,3	135,8	203,2	255,6	299,7	25,8	17,3
Ωκεανία	14,3	25,9	33,6	38,5	41,7	14,6	8,3
Νότια Ασία	4,8	9,9	14,9	19,9	24,2	33,6	21,6
Αμερική	131,3	145,5	165,9	180,7	198,3	8,9	9,7
Βόρεια Αμερική	102,0	107,7	119,2	131,2	144,7	10,1	10,3
Καραϊβική	17,2	20,9	22,4	22,8	23,5	1,8	3,1
Αφρική	10,3	22,0	28,6	30,5	32,7	6,6	7,2
Μέση Ανατολή	16,8	26,6	42,0	52,2	46,6	24,3	-10,7

Πηγή : www.elstat.gr

Πίνακας 4. Μεταβολή διεθνών αφίξεων το 2013

ΚΟΣΜΟΣ	+3% έως +4%
Ευρώπη	+2% έως +3%
Ασία και Ειρηνικός	+5% έως +6%
Αμερική	+3% έως +4%
Αφρική	+4% έως +6%
Μέση Ανατολή	+0% έως +5%

Πηγή : www.elstat.gr

Η Ελλάδα και η Αίγυπτος είναι κατεξοχήν τουριστικές χώρες παρόλα αυτά δυστυχώς δεν φαίνεται να μπορούν να έχουν χρησιμοποιήσει αποτελεσματικά τον τουρισμό ως εργαλείο για έξοδο από την ευρύτερη παγκόσμια κρίση. Ναι μεν ο τουριστικός κλάδος στην Ελλάδα και Αίγυπτο αντίστοιχα έχει θεαματική ανάκαμψη σε σχέση με τους υπόλοιπους κλάδους, αλλά συγκριτικά με άλλες χώρες ολοένα και παρουσιάζουν σημεία αδυναμίας παρόλο τα πολλά πλεονεκτήματα λόγω θέσης αλλά και πόρων.

Χαρακτηριστικά ο παγκόσμιος τουρισμός από το 2011 έως το 2012 έχει αύξηση διασυνοριακών μετακινήσεων 3.8% ,ο ευρωπαϊκός 3.3% και ο ελληνικός μείωση 5.5% ενώ αντίστοιχα της Αιγύπτου στο 4,2.

Όλα αυτά σε μια χρονιά πολιτικών εντάσεων στην Μέση Ανατολή η οποία ευνόησε κατά πολύ τον ελληνικό και αιγυπτιακό τουρισμό. Θετικό βέβαια μπορεί να θεωρηθεί ότι παρά την μείωση της τάξης του 5.5% κι 4,2 αντίστοιχα στις αφίξεις τα έσοδα του τουρισμού μειώθηκαν μόνο κατά 4.6% και 3,7. Ο τουρισμός ίσως πραγματικά μπορέσει να είναι ο μοχλός αναβάθμισης και των δύο κρατών στη τουριστική σκακιέρα παρόλα αυτά θα πρέπει να υπάρξει τρόποι προώθησης σε αγορές του εξωτερικού, πολιτική σταθερότητα αλλά και συνεχόμενη αύξηση της ανταγωνιστικότητας, όσον αφορά τις τιμές και την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών.

2.5.Γ ΑΠΟ ΤΟ 2011 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ:

Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΟΥ EL SISI ΚΑΙ Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Ο El Sisi, είναι πρόεδρος της χώρας από το 2014. Από το Φεβρουάριο του 2019, άρχισε να υπηρετεί, μία ετήσια θητεία ως πρόεδρος της Αφρικανικής Ένωσης.

Το 2013, επέβαλλε στρατιωτικό πραξικόπημα, αποσύροντας από τον τότε πρόεδρο, Morsi, το αξίωμα. Τροποποίησε ριζικά το Αιγυπτιακό Σύνταγμα του 2012, προτείνοντας εκ νέου την αλλαγή του. Το 2014, ορκίστηκε ως πρόεδρος, καταλαμβάνοντας το 97% των ψήφων.

Κύρια πολιτική του ήταν η επίτευξη έργων υποδομής με σκοπό την προσέλκυση ξένων επενδύσεων. Συγκεκριμένα, δημιούργησε ένα νέο κανάλι στη Διώρυγα του Σουέζ, παράλληλο στο ήδη υφιστάμενο, το οποίο εκτείνεται περίπου στο ένα τρίτο της υπάρχουσας εσωτερικής πλωτής οδού, διπλασιάζοντας έτσι τη χωρητικότητα του υπάρχοντος καναλιού και αυξάνοντας τα έσοδα της διώρυγας του Σουέζ. Έκανε εισαγωγή ενός Αναπτυξιακού Σχεδίου της περιοχής στη Διώρυγα του Σουέζ, στο οποίο περιλαμβάνεται η ανάπτυξη πέντε νέων θαλάσσιων λιμένων, στις τρεις επαρχίες που περιβάλλουν το κανάλι, μία νέα βιομηχανική ζώνη, δυτικά του κόλπου στο Σουέζ και επτά νέες σήραγγες μεταξύ του Σινά και της Αιγύπτου. Ακόμα εισήγαγε ένα Εθνικό Σχέδιο Οδοποιίας το οποίο περιλαμβάνει την κατασκευή ενός οδικού δικτύου πάνω από 4.400 χιλιόμετρα, χρησιμοποιώντας πάνω από 100 στρέμματα γης.³⁹

Το 2015 η Αίγυπτος εξελέγη επικεφαλής του εκτελεστικού γραφείου της έδρας του ΠΟΤ (Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού) στην Κολομβία.

50| Προτεινόμενο Οδικό Δίκτυο

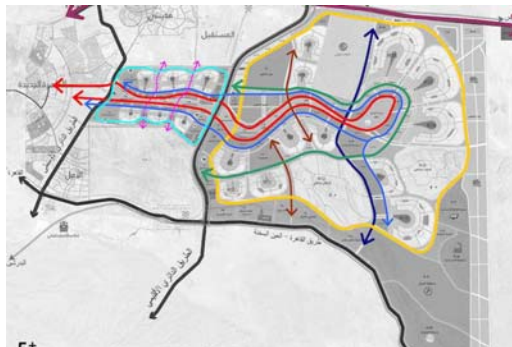
51| Προτεινόμενο Master plan

³⁹ https://en.wikipedia.org/wiki/Abdel_Fattah_el-Sisi

Το 2015 προτάθηκε η κατασκευή μίας νέας ανώνυμης πόλης, ως νέας πρωτεύουσας της Αιγύπτου, ανατολικά του Καΐρου και συγκεκριμένα 45 χιλιόμετρα έξω από την πόλη και τον περιφερειακό δρόμο της Αιγύπτου, κοντά στην πόλη του Σουέζ. Ως χρονικό όριο για την ανοικοδόμησή της έχει καθοριστεί τα μέσα της δεκαετίας του 2020. Η πόλη προτείνεται ως η νέα διοικητική και οικονομική πρωτεύουσα της Αιγύπτου, φιλοξενώντας τις κυριότερες κυβερνητικές υπηρεσίες, υπουργεία και ξένες πρεσβείες.⁴⁰

52 | Τρισδιάστατη Απεικόνιση
Ουρανοξύστες στο κέντρο της πόλης

53 | Σχέδιο Προθέσεων

Η ανάπτυξη χαρακτηρίζεται από τους δημιουργούς της ως *“την είσοδο σε μια νέα πόλη, έναν νέο τρόπο ζωής, μια νέα κοινότητα και ένα νέο παγκόσμιο κέντρο έλξης”*.

Στην πραγματικότητα πρόκειται για μία προσπάθεια σχεδιασμού ενός νέου πυρήνα έλξης βασισμένου στα μοντέλα της Μέσης Ανατολής με την δημιουργία μια νέας πόλης που θα μπορεί να προσαρμοστεί σε αυτά που ζητάει ο επισκέπτης. Ένα μοντέλο αποκομμένο από το φυσικό περιβάλλον και το πολιτισμικό παρελθόν, αντιθέτως, σχεδιασμένο εξ αρχής σε ένα τεχνητό περιβάλλον όπου θα καλεί τον επισκέπτη να το ζήσει με το οικονομικό κόστος που αυτό βέβαια θα απαιτείται. Αποτελεί μία τουριστική ανάπτυξη εμπνευσμένη από το μοντέλο του Ντουμπάι, ένα μοντέλο που έχει διεθνώς θεωρηθεί επιχειρηματικά προσοδοφόρο αν και, εχθρικό για το περιβάλλον και το πολιτισμό.

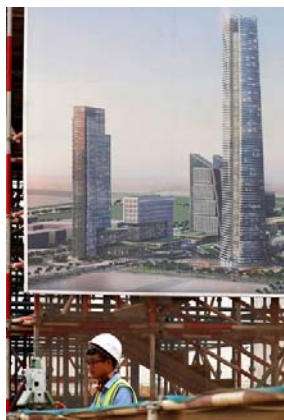
Μία κοινότητα για εκείνους που μπορούν να την αντέξουν οικονομικά. Προβλέπεται ότι η έκταση της θα ξεπεράσει τα 700 τετραγωνικά χιλιόμετρα και ο πληθυσμός της προορίζεται για 6.5 εκατομμύρια. Στην εικόνα 53, περιγράφεται το προτεινόμενο σχέδιο προθέσεων όπου οι

⁴⁰ Ελλιπείς πληροφορίες για τον αρθρογράφο, “Νέα πρωτεύουσα στην Αίγυπτο”, άρθρο στην *Καθημερινή*, (12/11/2019), Κόσμος Αποθηκεύμενα Άρθρα (14/05/2019)

κατοικήσιμες περιοχές, (κίτρινο χρώμα), συνδέονται με τις υπηρεσίες και το κυβερνητικό κέντρο (γαλάζιο χρώμα) μέσω ενός κεντρικού “πράσινου ποταμού”(κόκκινο), ο οποίος περιλαμβάνει φυτεμένα πάρκα με νερό , με έκταση δύο φορές από το Central Park της Νέας Υόρκης. Το πρότυπο της βασίζεται στο μοντέλο της “smart city”- “έξυπνης πόλης”.

Ο επικεφαλής της εταιρείας ανοικοδόμησης της νέας πόλης, αναφέρει ότι «η μεγάλη κλίμακα του έργου οδηγεί σε σοβαρά προβλήματα, όπως η εξεύρεση έμπειρων εργατών για να συνδέσουν την “έξυπνη πόλη”, αλλά και η συγκέντρωση 58 δισ. δολαρίων εντός των επόμενων ετών από τις πωλήσεις γαιών και άλλες επενδύσεις. Έχουμε ανάγκη ενισχυμένης χρηματοδότησης και το κράτος δεν διαθέτει τους απαραίτητους πόρους για να την παρέχει», τονίζοντας ότι το 20% των επενδύσεων σήμερα προέρχεται από το εξωτερικό, μεταξύ των οποίων και 4,5 δισεκατομμύρια δολάρια από την Κίνα.⁴¹

Σύμφωνα με τους κατασκευαστές, η πόλη του Καΐρου δεν είναι κατάλληλη για τους κατοίκους, καθώς δεν υπάρχουν κατάλληλες υποδομές, κυρίως κοινωνικής στέγασης, είναι πυκνοκατοικημένη και διαπιστώνεται έντονη κυκλοφοριακή συμφόρηση. Η πόλη σχεδιάζεται για 21 κατοικημένες συνοικίες και 25 «αποκλειστικές περιοχές». Σήμερα εκπονείται από το Υπουργείο Οικιστικής Ανάπτυξης και την Αρχή Μηχανικών των Ενόπλων Δυνάμεων.

54 | Κινέζος εργάτης

55 | Τρισδιάστατη απεικόνιση της νέας πόλης

⁴¹ “Νέα πρωτεύουσα στην Αίγυπτο”, ο.π.

2.6 Η ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΗΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

2.6.A ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΑΙΓΥΠΤΟΥ

Το 1978 εκπονείται στην Αίγυπτο το πρώτο αναπτυξιακό σχέδιο για τον Τουρισμό. Το σχέδιο περιλαμβάνει την τμηματοποίηση σε πέντε νέες ζώνες τουριστικής ανάπτυξης. Οι πρώτες αυτές πέντε ζώνες τουριστικής ανάπτυξης ήταν, ο κόλπος της ακτής Ακάμπα από το Sharm El Sheik έως την Τάμπα, η Ακτή της Ερυθράς Θάλασσας, η Άνω Αίγυπτος, η Μεσογειακή Ακτή (από την Αλεξάνδρεια, προς το Ras El Hekma) και η Δυτική Έρημος (Faiyum Oasis και Siwa Oasis).

Σε αυτές τις πέντε ζώνες θα δινόταν ιδιαίτερη προσοχή για το σχεδιασμό και την ανάπτυξη νέων υποδομών. Τα βασικά κριτήρια επιλογής ήταν η ικανότητα εξυπηρέτησης της οικονομικής και τουριστικής υποδομής και το φυσικό περιβάλλον των περιοχών.⁴²

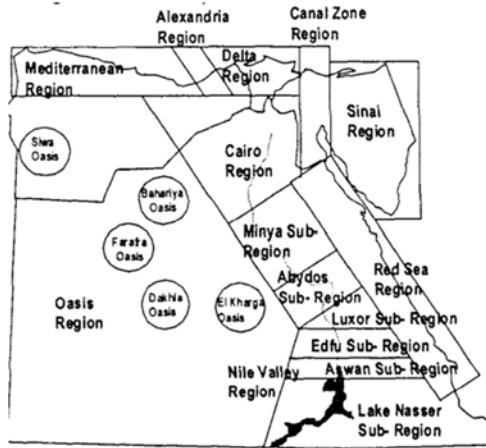
Σήμερα η Αίγυπτος έχει αναβαθμίσει το σύστημα αυτό και πλέον διαθέτει 5 Τουριστικές Περιφέρειες και 13 Υπο-περιφέρειες σύμφωνα με τα τουριστικά προϊόντα και τις συνθήκες της αγοράς.

Περιφέρεια του Καΐρου: Με 4 υπο- περιφέρειες: το Κάιρο, το Δέλτα του Νείλου, το Faiyum και το κανάλι του Σουέζ. Ο τουρισμός χαρακτηρίζεται ως πολιτιστικός-ιστορικός, όπως για παράδειγμα στις Πυραμίδες της Γκίζας.

Χάρτης 1 Στρατηγικό Σχέδιο Τουρισμού
για την Αίγυπτο, 1978

Χάρτης 1Α Στρατηγικό Σχέδιο Τουρισμού
για την Αίγυπτο, 1994

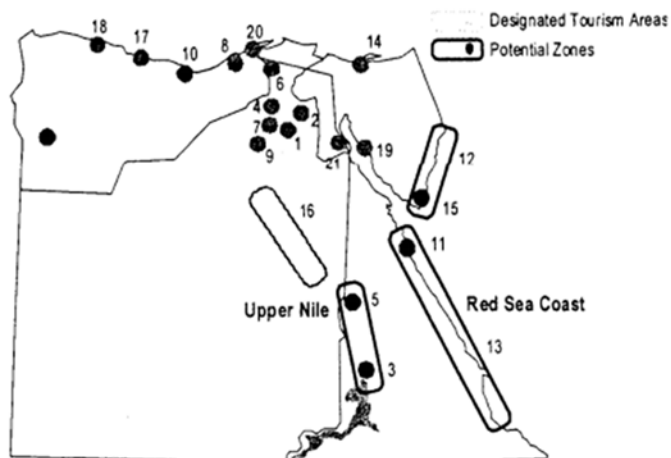
⁴² Dr. Adel Rady, *Tourism and Sustainable Development in Egypt*, Plan Blue, March, 2002, p. 20-21

Region	Sub-region
Cairo	-
Nile Valley	Mm a, Abidos, Luxor, Edfu, Aswan, Lake Nasser
Sinai	-
Red Sea	-
Canal Zone	-
Delta	-
Alexandria	-
Mediterranean	-
Oasis	Siwa Oasis, Bahariya, Farafra, Dakhla, El Kharga

56| Τουριστικές Περιφέρειες και Υποδιαίρεσεις της Αίγυπτου

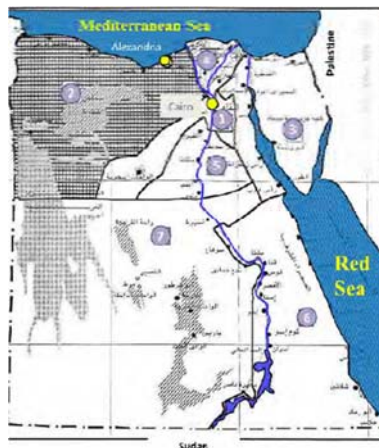
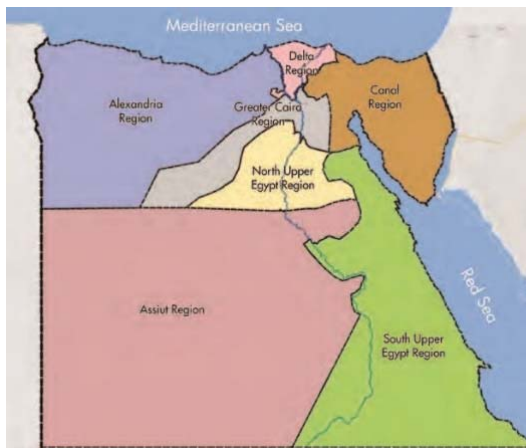
Χάρτης 1B Στρατηγικό Σχέδιο Τουρισμού για την Αίγυπτο, 1998

Περιφέρεια της κοιλάδας του Νείλου: Με 2 υπό-περιφέρειες : την Μέση του Νείλου και του Άνω Νείλου. Ο τουρισμός εκεί περιλαμβάνει περιήγηση σε αρχαιολογικούς χώρους, όπως για παράδειγμα στον Ναό του Καρνάκ, την Αρχαία Θήβα, τη Νεκρόπολη.

Περιφέρεια της Ερυθράς Θάλασσας : Με 2 υπο-περιφέρειες : το Νότιο Σινά και την Ερυθρά Θάλασσα. Ο τουρισμός χαρακτηρίζεται ως θαλάσσιος και θρησκευτικός τουρισμός, όπως για παράδειγμα στον Όρο Σινά⁴³.

Χάρτης 2Α Τουριστικές Περιφέρειες σήμερα Χάρτης 2Β

⁴³ Dr. Adel Rady,o.π

Περιφέρεια της Ερήμου και της Όασης

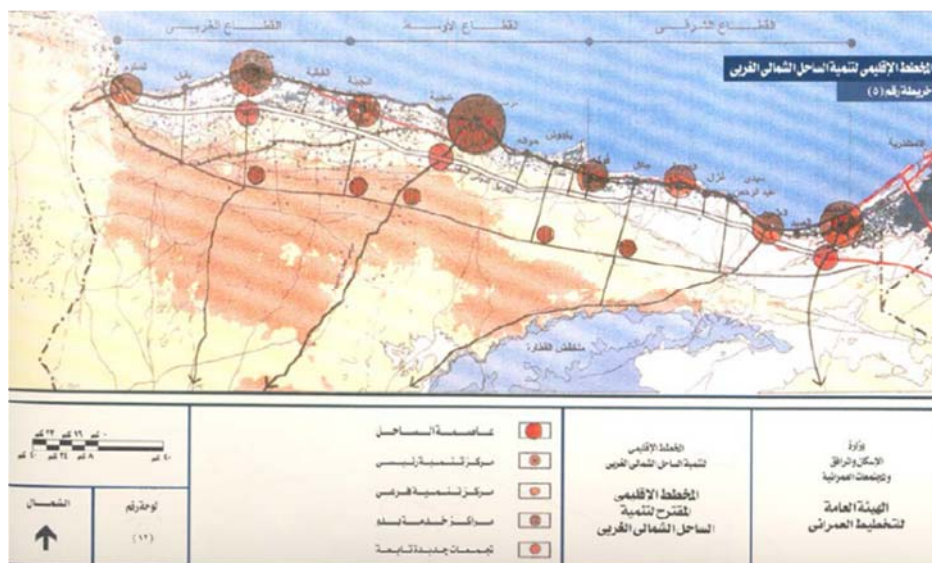
Καλύπτει τη δυτική έρημο και περιλαμβάνει τις πέντε οάσεις: Siwa, Bahariyya, Farafra, Kharga και Dakhla. Ο τουρισμός είναι οικοτουρισμός.

Περιφέρεια της Μεσογείου Με 3 υπο-περιφέρειες : Περιφέρεια της Αλεξάνδρειας, Περιφέρεια του Βορείου Σινά, Περιφέρεια του Matrouh. Ο τουρισμός εκεί είναι θαλάσσιος⁴⁴.

Η Βόρεια Ακτή

Η Βόρεια Ακτή της Αιγύπτου κατά μήκος της Μεσογείου, ξεκινάει από την δυτική παραλία του Άμπου Κεΐρ στην Αλεξάνδρεια φτάνοντας μέχρι την παραλία στην πόλη El-Salloum , 300χλμ από την Αλεξάνδρεια, στα σύνορα Αιγύπτου- Λιβύης. Έχει μήκος 550 χλμ και βάθος 20χλμ έως 5χλμ ανάλογα με το πλάτος της κεντρικής εθνικής οδού. Εμφανίζει κοινωνική ποικιλομορφία. (Άραβες και μετανάστες από την κοιλάδα του Νείλου)

Χάρτης 3 Το Σχέδιο Περιφερειακής Ανάπτυξης της Αιγύπτου για τη Βόρεια Ακτή, 1998

⁴⁴Dr. Adel Rady,o.π

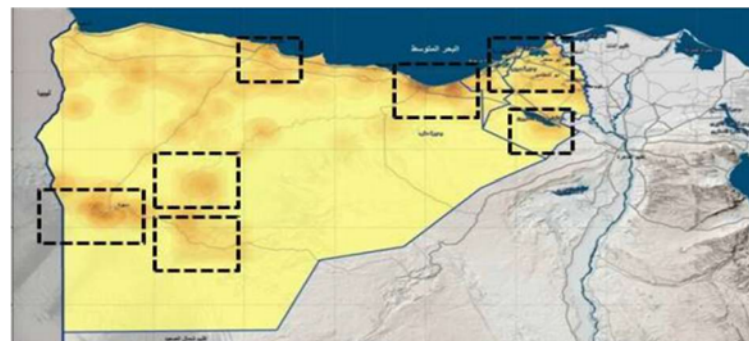
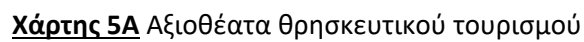
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΤΗΣ ΔΕΚΑΕΤΙΑΣ ΤΟΥ 70'

Στη πραγματικότητα οι χειρονομίες της δεκαετίας το 70' μιας καταγραφής και οριοθέτησης των τουριστικών ζωνών αποτελεί μια οργανωμένη προσπάθεια από την μεριά της Αιγύπτου να αξιολογήσει τα υφιστάμενα δεδομένα και να οργανώσει τη βάση για μια σταθερή πολιτική στο κλάδο του τουρισμού. Η πολιτική της αποτελεί ένα μεταβατικό στάδιο πειραματισμού και έρευνας μέσα από το οποίο στοχεύει στο να εφαρμόσει την σταδιακή αναβάθμιση του τουριστικού της προϊόντος. Έτσι αρχίζει τμηματικά να επενδύει στα διάφορα σημεία και να πειραματίζεται σε μοντέλα ανάλογα με τις ιδιομορφίες της κάθε γεωγραφικής ενότητας και την εφαρμογή και στόχευση στον εναλλακτικό τουρισμό. Η μετάβαση τα επόμενα χρόνια βασίζεται στα σχέδια της δεκαετίας αυτής και στην βελτίωση αυτών.

2.6.B ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΑΚΤΗΣ (2017)

Η Βόρεια Ακτή αποτελεί αναπτυξιακό τομέα για την επέκταση αστικών περιοχών της Αιγύπτου, (τομείς γεωργίας, βιομηχανίας και τουριστικών υποδομών). Έχει μήκος 550 χλμ και πλάτος 90χλμ κατά μήκος της ακτής προς τα νότια. Προσφέρει δυνατότητες καλλιέργειας υψηλής παραγωγής και αλιείας. Σε όλο το μήκος της περνάει, η κεντρική εθνική οδός που συνδέει τις πόλεις, Αλεξάνδρεια με El Salloum. Είναι πλούσια σε ακτές και σε πολιτισμικό και με μεγάλες προοπτικές στον θρησκευτικό τουρισμό.

Χάρτης 4 Οδικό Δίκτυο

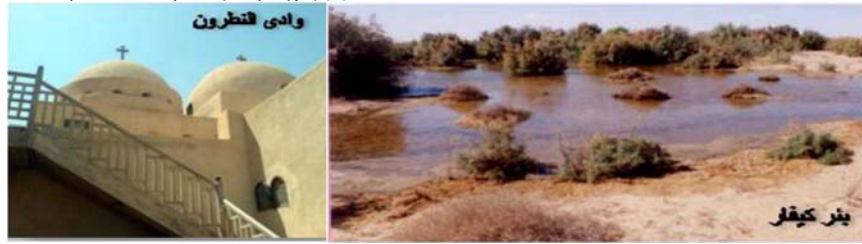

53

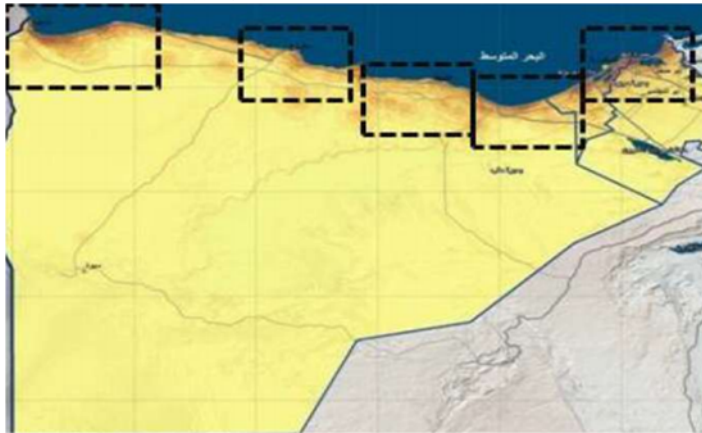
----- Τουριστικοί Πόροι

Προστατευόμενες Περιοχές (<)

Χάρτης 5B Ζώνες συγκέντρωσης :
Θαλάσσιου Τουρισμού

هيئة العامة للتخطيط العمراني - 2017

----- Τουριστικοί Πόροι

Προστατευόμενες Περιοχές (<)

Χάρτης 6 Δίκτυο Τουριστικών Διαδρομών

هيئة العامة للتخطيط العمراني - 2017

59, 60 | Λίμνες Νερού-'' Μάτι ' - ''Κλεοπάτρα''

Οι λίμνες αυτές χρησιμοποιούνται για κολύμπι αλλά παρέχουν και πόσιμο νερό για τους κατοίκους.

Παρόλο που η Αίγυπτος θεωρείται ως ένας από τους σημαντικότερους διεθνείς τουριστικούς προορισμούς στη Μέση Ανατολή, οι τουριστικές υπηρεσίες στην Αίγυπτο δεν είναι εξίσου αναβαθμισμένες, εκτός από εκείνες για διαμονή σε πολυτελή θέρετρα και ξενοδοχεία πολυτελείας.

Τα τελευταία χρόνια ολοένα και περισσότερο δίνεται έμφαση στη αναβάθμιση των υπηρεσιών των εσωτερικών αερομεταφορών αλλά και γενικότερα των μεταφορών σε όλα τα επίπεδα.

Οι υπηρεσίες των εστιατορίων, οι σιδηρόδρομοι, οι ενοικιάσεις αυτοκινήτων, οι κρατήσεις λεωφορείων και μεταφορών παρουσιάζουν ιδιαίτερες αδυναμίες πράγμα το οποίο έχει τεθεί υπό μελέτη για να βρεθούν λύσεις. Έμφαση επίσης από το 2011 έχει δοθεί στην αναβάθμιση της εκπαίδευσης και την κατάρτιση στον τομέα του τουρισμού ώστε να δημιουργηθεί εξιδικευμένο προσωπικό με υψηλό επίπεδο υπηρεσίας.

Τέλος ολοένα και περισσότερο τα τελευταία χρόνια δίδεται έμφαση στον ιστορικό τουρισμό που χρησιμοποιεί ιστορικούς και πολιτιστικούς πόρους κατά μήκος του ποταμού του Νείλου, και του φυσικού τουρισμού που χρησιμοποιεί θαλάσσιους πόρους στην Ερυθρά Θάλασσα, την Μεσόγειο Θάλασσα, τους εσωτερικούς πόρους της ερήμου και της όασης και τέλος στον αστικό τουρισμό στο Κάιρο και την Αλεξάνδρεια. Από το 2010 έως και 2017 μεγάλα χρηματικά κονδύλια δαπανήθηκαν για τον εξοπλισμό και την αναδιαμόρφωση των δικτύων στις περιοχές αυτές προκειμένου να προσφέρουν ένα καλύτερο

τουριστικό προϊόν στους επισκέπτες. Ενώ επιπρόσθετα ένα πλήθος από δαπάνες για τη δημιουργία χώρων εκθέσεων και μουσείων αποτελεί μέρος του σχεδίου ανάπτυξης για τα επόμενα 4 έτη.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΝΟΤΗΤΑ

Η Αίγυπτος βρίσκεται σε μια διαδικασία οργάνωσης και διαμόρφωσης ενός πακέτου τουριστικής προέγκρισης. Η κυβερνήσεις εν μέσω κρίσης τόσο οικονομικής και ανθρωπιστικής στρέφονται ολοένα σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού προκειμένου να αναδείξουν τις ομορφιές του τόπου διατηρώντας ένα προφίλ σχετικά κοντά με αυτό το 3s όπως αυτό εφάρμοσε η Ελλάδα. Αντίστοιχα η Αίγυπτος τείνει αν δημιουργήσει τις κατάλληλες υποδομές στα διάφορα σημεία όπως αυτά καθορίστηκαν τη δεκαετία του 70' προσπαθώντας να τα αναβαθμίσει σταδιακά προωθώντας τις φυσικές τους ιδιομορφίες λόγω της θέσης τους.

Ταυτόχρονα τα τελευταία χρόνια άρχισε μια οργανωμένη εκπαιδευτική επιμόρφωση και οργάνωση προωθώντας το τουριστικό κλάδο ώστε να τεθεί μια νέα βάση για το τουρισμό της χώρας στο μέλλον. Ωστόσο τα σχέδια και τα οράματα της Αιγύπτου για το μέλλον δείχνουν μια σχετική οργάνωση και μια ικανοποιητική μελέτη, έχοντας ως βάση τις υφιστάμενες συνθήκες, προσδίδοντας μελλοντική ελπίδα και αισιοδοξία, παρά την δύσκολη περίοδο που διανύει.

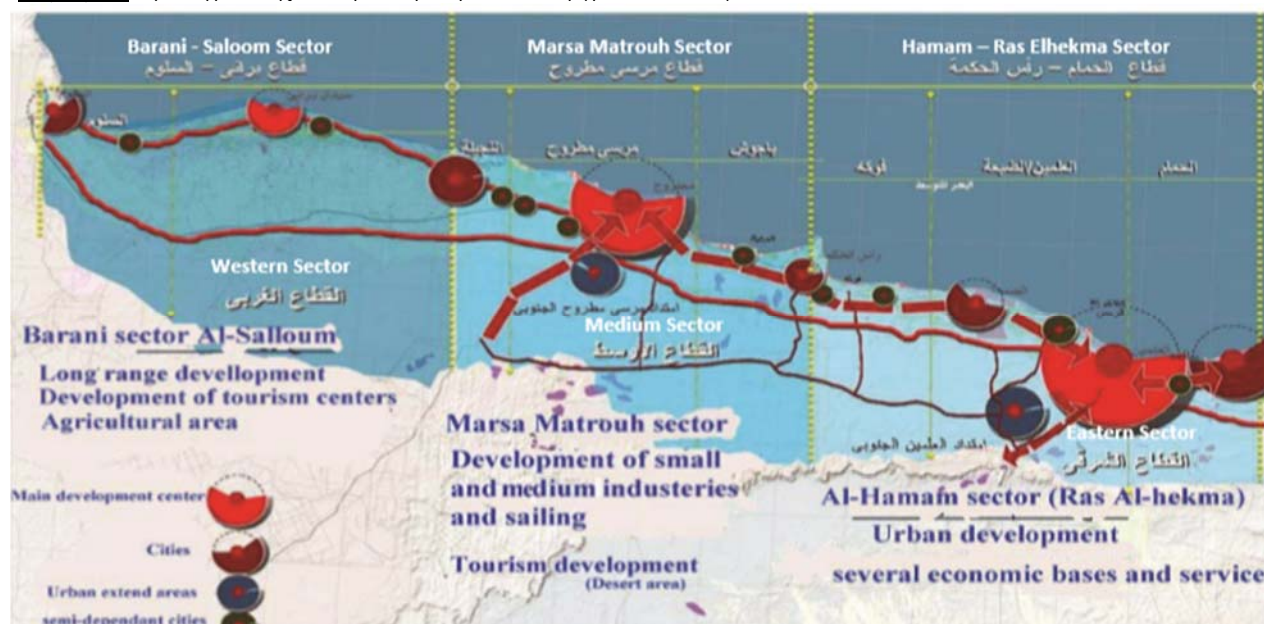
2.6.Γ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗ ΒΟΡΕΙΑ ΑΚΤΗ ΓΙΑ ΤΟ (2025)

Χάρτης 7 Το Περιφερειακό Όραμα για την Τουριστική Ανάπτυξη της Βορειοδυτικής Ακτής

Η μελέτη αυτή στοχεύει στην ανάπτυξη του τουρισμού μέσω της ανάπτυξης των οικισμών στην περιοχή, ξεκινώντας από την παραλία Ras Alam El Roum, έως την πόλη Mersa Matrouh. Περιλαμβάνει 3 τουριστικές ζώνες, την παραλία Ras Alam El Roum, με έκταση 229χλμ, την παραλία Ras El Hekma με έκταση 398 χλμ και την παραλία Fuka με έκταση 632χλμ. Στην πρώτη ζώνη εξελίσσεται ο θαλάσσιος τουρισμός, στη δεύτερη ζώνη, ο αγροτουρισμός και το safari και στην τρίτη ζώνη, ο αγροτουρισμός. Πρώτος σκοπός για την ανάπτυξη της Αιγυπτιακής Ακτής, σύμφωνα με τον Γενικό Οργανισμό Τουρισμού είναι η αύξηση της ανταγωνιστικότητας στο παγκόσμιο χάρτη του τουρισμού και η ικανότητά της να συγκριθεί με άλλες χώρες (ΦΕΚ 445 του 1992). Η αντιπαροχή των οικοπέδων είναι το μέσο.⁴⁵

Χάρτης 8 Στρατηγικό Σχέδιο για τη Βόρεια Ακτή (για το 2025)

Το στρατηγικό σχέδιο (χάρτης 8), στοχεύει στην εγκατάσταση πέντε εκατομμυρίων κατοίκων έως το 2025 στην περιοχή αυτή, μέσω ενός προγράμματος ολοκληρωμένης ανάπτυξης, στους τρεις τομείς, δημιουργώντας ευκαιρίες απασχόλησης για τους νέους ταξιδιώτες εκτός του Δέλτα του Νείλου. Η πρόταση έρχεται να προτείνει επιπρόσθετα δημιουργία παραθεριστικών θέρετρων και πολυτελών καταλυμάτων στις όχθες του Νείλου. Ενώ ένα πλήθος από εμπορικές και πολιτισμικές ζώνες θα αποτελέσουν σημεία προέλκυσης τουριστών για όλη την περιοχή.

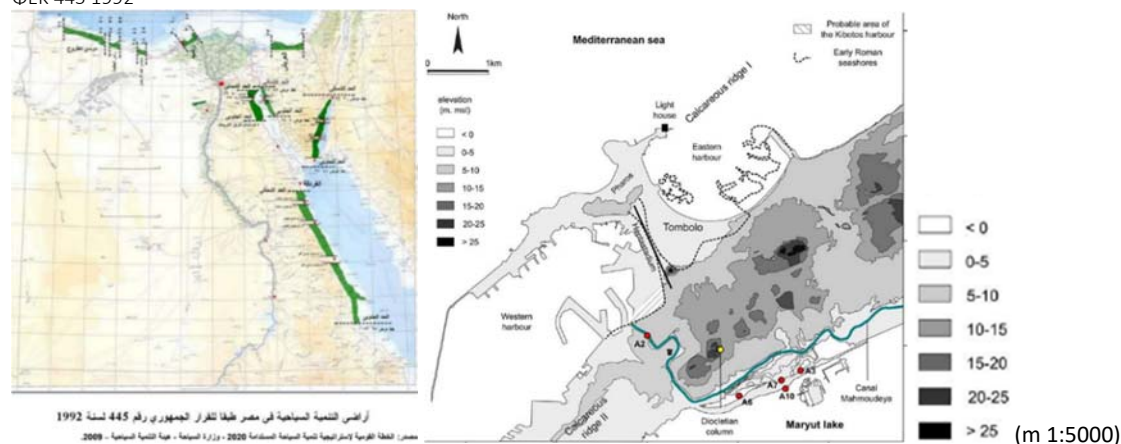
Η περιοχή είναι πλούσια σε πολιτισμική κληρονομιά, ελκυστικές ακτές, περιβαλλοντικά αποθέματα, ιδανικά χαρακτηριστικά για την ανάπτυξη του τουρισμού.

⁴⁵ Request for Proposal, "Integrated Sustainable Development Plan For the North Coast Region (NCR)", σελ 17

2.6.Δ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ ΜΕΧΡΙ ΤΟ (2050)

Χάρτης 9 Πρόταση για τις τουριστικές Χάρτης 10 Το Ανάγλυφο της Αλεξάνδρειας
υποδομές της Αιγύπτου

ΦΕΚ 445 1992

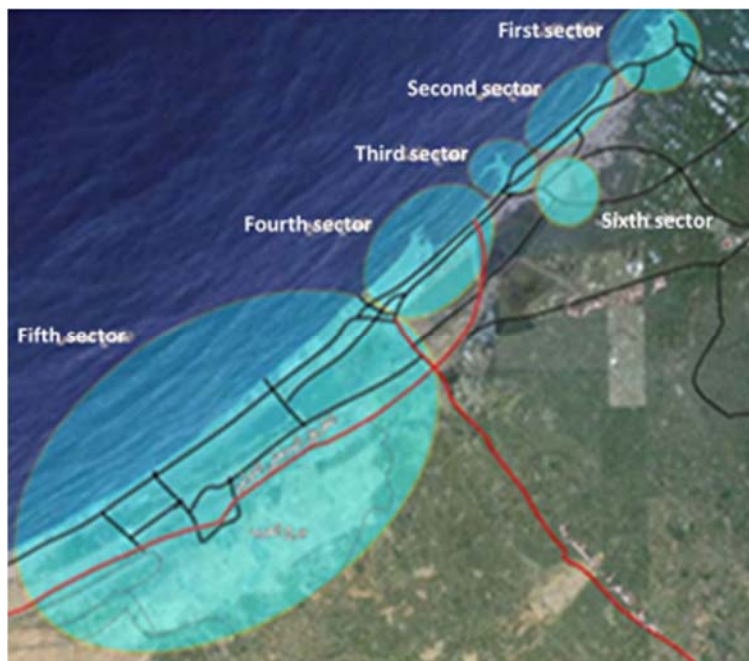

Αλεξάνδρεια

Η Αλεξάνδρεια είναι η δεύτερη μεγαλύτερη πόλη της Αιγύπτου με πληθυσμό 4.812.186 κατοίκων σύμφωνα με την απογραφή του 2015. Βρίσκεται στα δυτικά του Δέλτα του Νείλου και εξυπηρετεί περίπου το 80% των αιγυπτιακών εισαγωγών και εξαγωγών. Αποτελεί θαλάσσιο και εμπορευματικό κόμβο. Είναι τουριστικός προορισμός και έχει σημαντικό βιομηχανικό κέντρο λόγω της εξαγωγής πετρελαίου και φυσικού αερίου από το Σουέζ. Συνδέεται με άλλες αιγυπτιακές πόλεις μέσω του οδικού και του σιδηροδρομικού της δικτύου, αεροπορικώς, καθώς και με το κανάλι Μαχμουντίγια μήκους 77 χλμ., που φτάνει έως τον Νείλο. Έχει τέσσερα λιμάνια, το δυτικό, που είναι ο κύριος λιμένας της χώρας, το Λιμάνι της Δεκέλειας δυτικά του προηγούμενου, το ανατολικό, στο οποίο υπάρχουν πολλά σκάφη και το λιμάνι του Αμπουκίρ στη νοτιοανατολική περιοχή του Κυβερνείου της Αλεξάνδρειας.

Χάρτης 11 Τομείς Τουριστικής Ανάπτυξης της Αλεξάνδρειας (για το 2022)

Regional Center for Planning and Urban Development of Alexandria

Το Στρατηγικό Σχέδιο για την Ανάπτυξη του Τουρισμού έως το 2022 στην Αλεξάνδρεια στοχεύει στην αναγνώριση των δυνατοτήτων του τουρισμού, με αποτέλεσμα τις αναπτυξιακές ευκαιρίες της τουριστικής βιομηχανίας. Πρόκειται για ένα ολοκληρωμένο όραμα μέσω θεωρητικών και πρακτικών μελετών σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. Οι μελέτες έδωσαν οκτώ διαφορετικές θέσεις σχετικά με τον αστικό τουρισμό στην επαρχία της Αλεξάνδρειας, σε παράκτια απόσταση περίπου 126 χλμ. Συγκεκριμένα ο στόχος για την πόλη της Αλεξάνδρειας είναι η ανάπτυξη του αστικού τουρισμού σε παράκτια απόσταση των 30 χλμ.⁴⁶

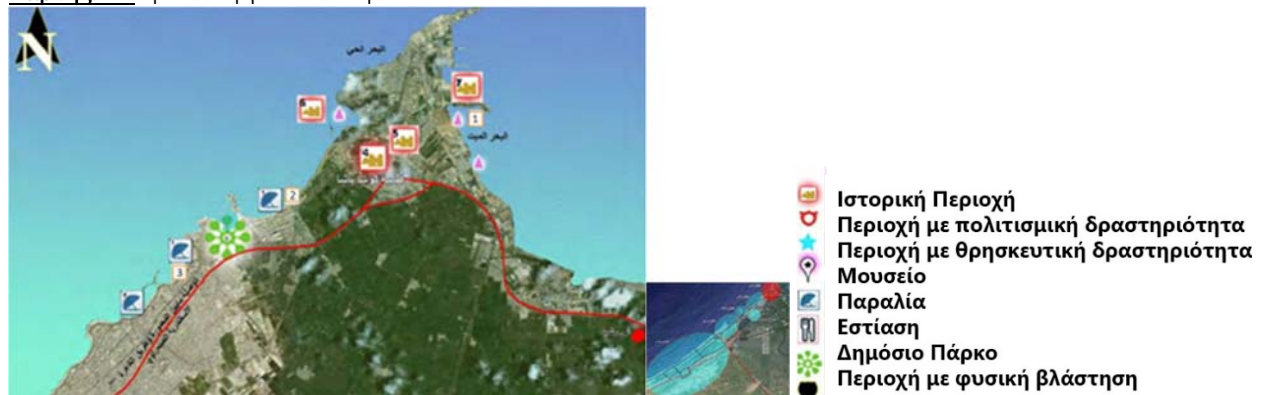
Κύριοι στόχοι είναι η παροχή τουριστικών εγκαταστάσεων σε λογικές τιμές, η αποδοτικότητα των τουριστικών υποδομών και του οδικού δικτύου, οι εσωτερικές μεταφορές και υπηρεσίες κοινής ωφέλειας και η αύξηση της ανταγωνιστικότητας και ζήτησης μεγάλων επενδύσεων για την παροχή τουριστικών εγκαταστάσεων.

⁴⁶ Eldaidamony Muhammad, *Urban Tourism and Strategic Planning, an Integrated Study of Alexandria and Barcelona*, UNICA Euromaster in Urban Studies 4Cities, September 2011, σελ 27-29

Η μελέτη χωρίζει τα τουριστικά πρότυπα σε έξι τομείς με σκοπό την επίτευξη της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης στο σχεδιασμό, την αντιμετώπιση της αναπτυξιακής περιοχής ως ολοκληρωμένης τουριστικής μονάδας σχετικά με τον προγραμματισμό και τις προτεινόμενες δραστηριότητες. Ακόμα η δημιουργία κύριων τουριστικών δραστηριοτήτων και δευτερευουσών δραστηριοτήτων, η δημιουργία οικολογικών (τουριστικών) μοτέλ και διαμερισμάτων, όπου το κάθε τουριστικό κέντρο θα έχει ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό που το διακρίνει από άλλα κέντρα είναι προτεινόμενοι στόχοι του προγράμματος. Τέλος η σύνδεση των κέντρων με τη θάλασσα, τον αέρα και το έδαφος και η δημιουργία ορισμένων θεματικών πάρκων για την αναζωογόνηση των περιοχών που έχουν ιστορικό υπόβαθρο αποτελούν απαραίτητες προϋποθέσεις για την ανάπτυξη των τουριστικών ζωνών.⁴⁷

Στον παρακάτω χάρτη μπορούμε να δούμε τον τρόπο οργάνωσης του τομέα 2 και 3 οι οποίοι είναι παραθαλάσσιοι τομείς και τηρούν την επιμέρους οργάνωση με ένα πλήθος από ξεχωριστές δράσεις και διαφορετικούς πυρήνες έλξης. Παρατηρούμε την ύπαρξη ιστορικής περιοχής, μουσείων στα πλαίσια του πολιτισμικού τουρισμού αλλά ταυτόχρονα σημεία χαλάρωσης όπως παραλίες και δημόσιο πράσινο αλλά και σημείων αναψυχής και διασκέδασης.

Χάρτης 12 Πρόταση για τον Τομέα 1

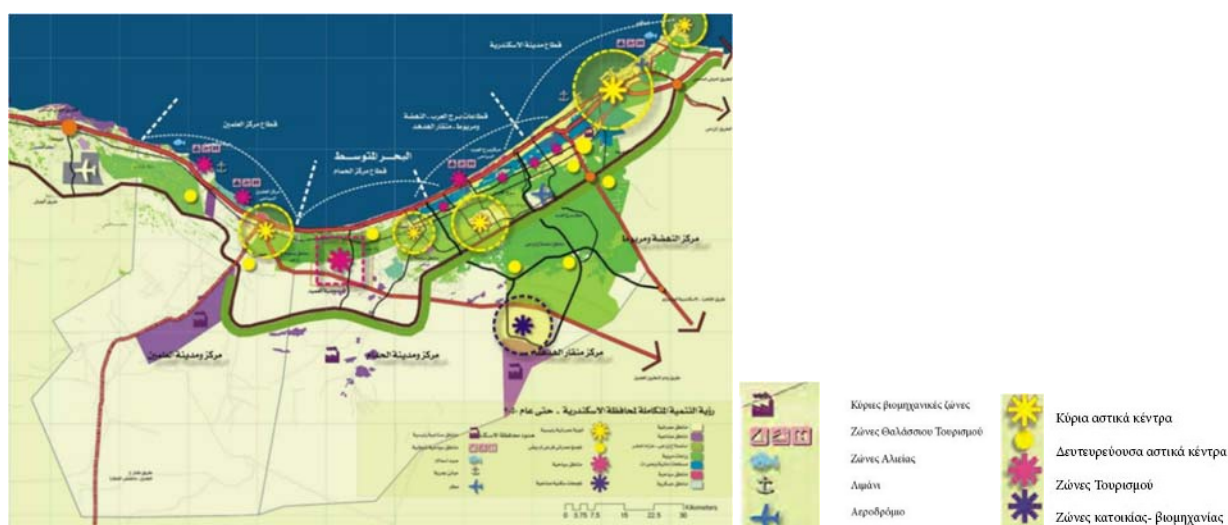
Χάρτης 13 Πρόταση για τον Τομέα 2

Χάρτης 14 Πρόταση για τον Τομέα 3

⁴⁷ Eldaidamony Muhammad, ο.π

Χάρτης 15 Το Ολοκληρωμένο Όραμα για την Τουριστική Ανάπτυξη της Αλεξάνδρειας μέχρι το (2050)

Στο παραπάνω χάρτη φαίνεται το σχέδιο οργάνωσης της πόλης της Αλεξάνδρειας σε βάθος χρόνου έως και το 2050, βλέπουμε την κατά μήκος ανάπτυξη προς τη θάλασσα αλλά και την ύπαρξη ενός πλήθους κύριων αστικών κέντρων πλησίον της ακτογραμμής. Επιπρόσθετα είναι φανερό το ότι έχει γίνει πρόβλεψη για μεταφορές που αποτελεί ένα μείζον θέμα της Αιγύπτου με την ύπαρξη αεροδρομίου αλλά και λιμανιού και γραμμής τρένων. Η ζώνη πρασίνου αποτελεί ένα σημείο αισιοδοξίας για το τρόπο ανάπτυξης του νέου αστικού πυρήνα.

Το πρόγραμμα έχει ως κύριο στόχο την αναβίωση της ιστορίας της Αλεξάνδρειας ως οικονομικού, εμπορικού κέντρου, ένα “σταυροδρόμι” πολιτισμών. Η δημιουργία πολιτισμικών διαδρομών και διαδρομές ιστιοπλοΐας και αυτοκινητοδρόμων συμβάλλει στη διατήρηση της Αλεξάνδρειας ως “πολιτισμικής πρωτεύουσας” της Αιγύπτου.

Παράλληλα με τη διεύρυνση των αστικών και εμπορικών ζωνών, θα ενισχυθεί ο τουρισμός, το εμπόριο και ο πολιτισμός. Ακόμα, με την προώθηση της Αλεξάνδρειας σε εθνικό και διεθνές επίπεδο θα επιτευχθεί ενίσχυση της ευαισθητοποίησης των πολιτών απέναντι στον τουρισμό μέσω της συνεργασίας και ενότητας μεταξύ όλων των αρχών που ασχολούνται με τον τουρισμό.⁴⁸

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΣΕ ΚΡΙΣΗ

Το 1991 με την μείωση των αφίξεων στην Ελλάδα κατά 11,2% μπορούμε να πούμε ότι έχουμε και την έναρξη της κρίσης του ελληνικού τουρισμού. Η κρίση στο κλάδο του Τουρισμού παρουσιάζει ταυτόχρονα έναν χαρακτήρα συγκυριακό και δομικό. Και αυτό λόγω του ότι ακολουθήθηκε όχι κάποιο οργανωμένο κοινό σχέδιο αλλά αντίθετα ευκαιριακό και σημειακό ανάλογα την περίοδο με αποτέλεσμα μια ασυνέχεια στην οργάνωση του και με την παρουσία αδυναμιών.

Τελικά η διαχρονική χειροτέρευση του υιοθετημένου μοντέλου τουριστικής ανάπτυξης, έχει ως βάση τη κρίση του μοντέλου των 3S. Στατιστικά το φαινόμενο της μαζικοποίησης, στην περίπτωση του ελληνικού τουριστικού μοντέλου θα μπορούσε να ερμηνευτεί ως μία αύξηση των αφίξεων. Φυσικά η αύξηση των αφίξεων των διεθνών τουριστικών ανάγεται σε μία σύνθετη διαδικασία εφόσον προϋποθέτει:

- Μία αύξηση του αριθμού των τουριστών
- Μία αντικατάσταση των τουριστών μεσαίων ή υψηλών εισοδηματικών κατηγοριών από τουρίστες χαμηλότερων κατηγοριών.

Έτσι καταγράφεται μία μείωση της κατανάλωσης του προϊόντος "ήλιος και θάλασσα", η οποία δεν επηρεάζει ουσιαστικά την διαμόρφωση ενός ιδίου και αμετάβλητου προϊόντος. Κατόπιν τούτου διαπιστώνεται ότι η κρίση μπορεί να είναι περισσότερο γενικευμένη και πολυδιάστατη. Το 2011 η μείωση αυτή αυξάνεται όπου πλέον με την ύφεση που επικρατεί στην Ελλάδα λόγω της

⁴⁸ Eldaidamony Muhammad, ο.π, σελ 30

οικονομικής κρίσης έρχεται να αναδείξει ένα πλήθος από αδυναμίες του μοντέλου καθώς δεν έχουν γίνει προβλέψεις για εναλλακτικές μορφές του ιδίου.

ΑΙΓΥΠΤΙΑΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΣΕ ΚΡΙΣΗ

Ίδια είναι και η κατάσταση στην Αίγυπτο όπου το κύμα της Αραβική Άνοιξης δημιουργεί καταστάσεις αβεβαιότητας και αστάθειας με όλες τις χώρες γύρω της να βρίσκονται σε αναταραχές και διαδηλώσεις. Η κρίση του Τουρισμού για Ελλάδα και Αίγυπτο είναι κοινή αλλά για διαφορετικούς λόγους. Ενώ επιπρόσθετα η μεταναστευτική κρίση αλλά και ο πόλεμος της Συρίας δημιουργούν ανάγκες για αναζήτηση νέων τουριστικών μοντέλων για την προσέλκυση διαφοροποιημένων τουριστών εν μέσω κρίσης.

Ο τουρισμός, ένας από τους βασικούς κλάδους στην Αίγυπτο, έχει αναπτυχθεί ικανοποιητικά τα τελευταία 10 χρόνια. Είναι ένας μείζονος συνεισφοράς στην εθνική οικονομία λόγω των αυξανόμενων κερδών σε συνάλλαγμα και ευκαιρίες εργασίας.

Παρόλα αυτά τα τελευταία χρόνια λόγω των γεγονότων κρίσης μεταναστευτικού αλλά και διαταραχών το τουριστικό μοντέλο της χώρας παρουσιάζει σημεία αδυναμίας και αστάθειας. Οι κυβερνήσεις ολοένα και περισσότερο αναλαμβάνουν νέα μέτρα ανάπτυξης και προσαρμογής στα νέα δεδομένα χωρίς αυτά να επιφέρουν άμεσα αποτελέσματα.

Το τουριστικό μοντέλο της Αιγύπτου παρουσιάζει φθορές και αστάθειες με αυτές να δημιουργούν νέες ανάγκες. Η έλλειψη συνεργασίας των τοπικών κυβερνήσεων με τις ιδιωτικές επιχειρήσεις δημιούργησε ένα αδύναμο τουριστικό προϊόν που δεν έχει την δυνατότητα να προσεγγίσει μια διαφοροποιημένη τουριστική αγορά όπως αυτή εν μέσω κρίσης.

Το μοντέλο της Αιγύπτου με την ιδιαίτερη έμφαση στο θαλάσσιο τουρισμό ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια ως ένα νέο τουριστικό προϊόν στοχεύει στην ταχεία αύξηση των τουριστών στις ακτές της Ερυθράς Θάλασσας. Αυτό με τη σειρά του θα προκαλέσει αύξηση της απασχόλησης των βιομηχανιών υπηρεσιών στον τουρισμό και του πληθυσμού στις αστικές περιοχές.

Η πολιτική σχεδιασμού πρέπει να αναπτύξει ένα σύστημα περιβαλλοντικής διαχείρισης για την Ερυθρά Θάλασσα και να το μεταφέρει ένα οργανωμένο πρόγραμμα τουριστικής ανάπτυξης για την ελαχιστοποίηση των επιπτώσεών του στο περιβάλλον.

Είναι αναγκαία για τη διαμόρφωση ενός γενικού σχεδίου αστικής ανάπτυξης, το οποίο θα συντονίζεται με το τουριστικό αναπτυξιακό σχέδιο και να υλοποιήσει την αστική ανάπτυξη σύμφωνα με το γενικό σχέδιο. Τα μέχρι τώρα μοντέλα έχουν δημιουργήσει τεράστια προβλήματα στο περιβάλλον σε όλους του τουριστικούς τομείς όπως αυτοί αναφέρθηκαν παραπάνω. Ο μαζικός τουρισμός προκαλεί ανεπανόρθωτες ζημιές στο περιβάλλον με τις συνέπειες ολοένα και

περισσότερο να γίνονται φανερές για την βιωσιμότητα των διαφόρων αυτών πολιτισμικών αλλά και περιβαλλοντικών πηγών μέσα από την έλλειψη μέτρων προστασίας τους.

ΚΡΙΣΗ - ΜΟΝΤΕΛΟ 3S ΕΛΛΑΔΑ

Η αρχή στην κρίση του τουριστικού μοντέλου μπορεί να συνδυαστεί με την κρίση του " μοντέλου των 3S" στο οποίο στηρίχθηκε το ελληνικό μοντέλο τουριστικής ανάπτυξης. Τα 3S υποδηλώνουν ένα μοντέλο βασισμένο στα αρχικά των αγγλικών λέξεων ήλιος, άμμος και θάλασσα(Sun, Sand and Sea) το οποίο στοχεύει τα τμήματα του πληθυσμού που διαθέτουν όλο και χαμηλότερα εισοδήματα. Σε αυτό το μοντέλο προβάλλονται τα τρία αυτά περιβαλλοντικά στοιχεία της Ελλάδας με στόχο αύξησης του τουριστικού ενδιαφέροντος. Η εφαρμογή του τουριστικού αυτού μοντέλου εφαρμόστηκε για αρκετά χρόνια και η ζήτηση του τουριστικού προϊόντος των 3S υπήρξε ανοδική για ένα μεγάλο αριθμό ετών.

Η μαζική προσφορά αναπτύχθηκε με ταχείς ρυθμούς της προηγούμενες δεκαετίες προκειμένου να την ικανοποιήσει όλο και μεγαλύτερο αριθμό τουριστών.

Πολύ σύντομα ο ρυθμός ανάπτυξης σταματά καθώς παρατηρούνται ουσιαστικά προβλήματα στη βιωσιμότητα του μοντέλου. Ο τουριστικός κλάδος της Ελλάδας βρίσκεται σε ένα στάδιο ενός προϊόντος το οποίο απευθύνεται σε μεγάλα πληθυσμιακά στρώματα.

Για να διαμορφωθεί ένας νέος διαφορετικός τύπος ζήτησης θα πρέπει να γίνουν επενδύσεις, εφόσον είναι γνωστή η υφισταμένη δομή μιας ζήτησης προερχόμενης από άτομα χαμηλού εισοδηματικού επιπέδου.

Το μοντέλο μιας σταθερής τουριστικής ανάπτυξης δεν μπορεί να διατηρηθεί. Θα πρέπει να τονιστεί επίσης ότι στο τέλος του κύκλου ζωής του προϊόντος των 3S παρατηρείται μία τάση για άνοδο των τιμών.⁴⁹

⁴⁹ Βαρβαρέσος. Σ. (2009), "Η κρίση του ελληνικού μοντέλου τουριστικής ανάπτυξης και η διεθνής οικονομική κρίση", Οιεθνής οικονομική κρίση και Τουρισμός, Επιστημονική ημερίδα από το Τμ. Τουριστικών Επιχειρήσεων ΤΕΙ Αθήνας, 19 Μαρτίου 2009,σελ. 10-18.

2.6.Ε Η ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΗΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΑΙΓΥΠΤΟ : ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

Χάρτης 16: Η πόλη της Αλεξάνδρειας με τα σημαντικά σημεία ενδιαφέροντος.

Η Αλεξάνδρεια βρίσκεται στη βόρεια ακτή της Αιγύπτου, λίγα χιλιόμετρα δυτικά του δέλτα του Νείλου και βρέχεται από τη Μεσόγειο Θάλασσα. Με τον πληθυσμό της να ξεπερνά τα 4 εκατομμύρια κατοίκους αποτελεί την δεύτερη μεγαλύτερη πόλη της Αιγύπτου και ταυτόχρονα θεωρείται ένα από τα σημαντικότερα οικονομικά κέντρα της ευρύτερης περιοχής. Συγκεκριμένα φιλοξενεί πλήθος εταιριών που δραστηριοποιούνται στο βιομηχανικό κλάδο ενώ αποτελεί ενεργειακό κέντρο αφού πολλοί αγωγοί πετρελαίου και φυσικού αερίου από το Σουέζ καταλήγουν σε αυτή.

Θεωρείται ένα από τα μεγαλύτερα λιμάνια της Μεσογείου και εξυπηρετεί περίπου το 80% των εισαγωγών και εξαγωγών της Αιγύπτου. Η γεωγραφική της θέση και η κοντινή απόσταση από τη διώρυγα του Σουέζ την ανήγαγαν σε ένα από τα σημαντικότερα κέντρα ναυτιλιακού εμπορίου μετά το τέλος του 19ου αιώνα. Επιπλέον κατά την αρχαιότητα υπήρξε ένα από τα επιφανέστερα πολιτιστικά κέντρα της ανθρωπότητας καθώς φιλοξενούσε ένα από τα διασημότερα προπύργια του πνεύματος τη Βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας. Ιστορικά όπως αποδεικνύει και το όνομά της ιδρύθηκε από τον Μέγα Αλέξανδρο το 331 π.Χ. ήκμασε και παρέμεινε πρωτεύουσα της Αιγύπτου για περίπου μία χιλιετία. Εκτός από τη βιβλιοθήκη της είναι γνωστή και για τον ομώνυμο φάρο της ο οποίος συγκαταλέγεται μεταξύ των θαυμάτων της αρχαιότητας. Το 641 μ.Χ. κατακτήθηκε από τους μουσουλμάνους ακολούθησαν χρόνια στασιμότητας και για κάποιους αιώνες μειώθηκε η εμβέλεια της. Σήμερα αποτελεί έναν ιδιαίτερα πετυχημένο τουριστικό προορισμό και παρουσιάζει θετικούς δείκτες ως αναφορά την οικονομική και βιομηχανική ανάπτυξη.

Η πόλη της Αλεξάνδρεια αποτελεί σημείο αναφοράς για την Αίγυπτο και σημείο έλξης μεγάλου αριθμού τουριστών. Πρόκειται για ένα σημείο σταθμό καθώς έχει δικό της αεροδρόμιο αλλά και λιμάνι.

Τα δύο στρατηγικά σχέδια της Αλεξάνδρειας, όπως αναφέρονται στις εκθέσεις στρατηγικού σχεδιασμού, το στρατηγικό σχέδιο του 2017 και του 2022 προβλέπουν τα εξής:

Αρχικά το στρατηγικό σχέδιο για το 2017 δεν έδινε καμία προσοχή στον αστικό τουρισμό και τις υποδομές της πόλης, καθώς ανησυχούσε για την περιφερειακή στρατηγική 1) Την ανάπτυξη του υφιστάμενου αστικού συμπλέγματος στα ανατολικά, 2) Την ανάπτυξη της νέας πόλης του Borg El Arab και την προτεινόμενη αστική επέκταση προς τα δυτικά, 3) και την ανάπτυξη του προτεινόμενου αστικού συμπλέγματος στο νότιο άκρο. Ένα ποσοστό της τάξεως του 44 % του πληθυσμού ασχολείται με το κλάδο του τουρισμού άμεσα ενώ η πόλη της Αλεξάνδρειας είναι πρώτη σε θέση σε αριθμό ξενοδοχειακών μονάδων και πρώτη θέση σε αριθμό ξενοδοχείων πολυτελείας (συγκεντρώνει το 33% του συνολικού αριθμού των ξενοδοχείων πολυτελείας της χώρας).

Το στρατηγικό σχέδιο τουρισμού για την Αλεξάνδρεια για το 2022 έδωσε περισσότερη προσοχή στον τουρισμό λεπτομερώς σε όλα τα επίπεδα, προωθώντας ιστορικούς, μνημειώδεις, πολιτιστικούς και παράκτιους πόρους ως περιορισμούς που έχει να αναδείξει η Αλεξάνδρεια. Εν τω μεταξύ, το σχέδιο περιλαμβάνει την ιδέα του αστικού τουρισμού ως δύναμη ώθησης του τουρισμού στην πόλη, η οποία είναι εντελώς διαφορετική από τον παραδοσιακό τρόπο του σχεδιασμένου τουρισμού που ακολουθήθηκε κατά τη διάρκεια των τελευταίων τριών δεκαετιών για την Αλεξάνδρεια.

Όχι μόνο ασχολείται με τον αναμενόμενο αριθμό δυνατοτήτων των τουριστών και την επάρκεια ξενοδοχείων αλλά προγραμματίζει ένα πλαίσιο προτεραιοτήτων για τα έργα σε αυτήν σε σχέση με την τουριστικής της ανάπτυξη ώστε να προγραμματίσει και να εξυπηρετήσει τον μελλοντικό τουρισμό στην πόλη αλλά και να προτείνει διαφορετικές εναλλακτικές λύσεις για να εξυπηρετήσει την τουριστική ανάπτυξη στην Αλεξάνδρεια και να αξιολογήσει τις εναλλακτικές λύσεις για να βρει το καταλληλότερο σχέδιο.

ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΣΤΗ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ

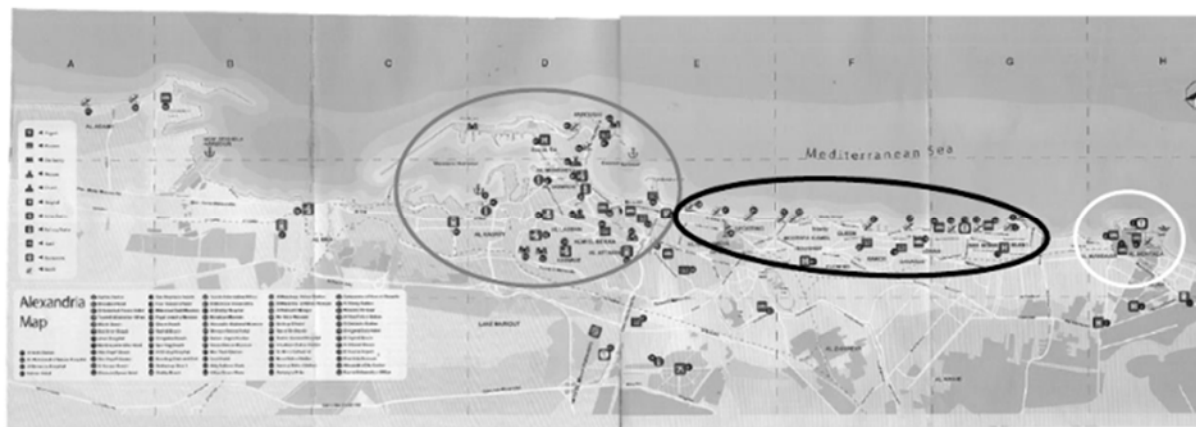
Η Αλεξάνδρεια αποτελεί ένα σημείο αφετηρίας για ένα πλήθος δράσεων πολιτισμικού χαρακτήρα. Η βαθιά ιστορική της πορείας από αρχαιολόγων χρόνων έχει να αναδείξει ένα πλήθος από πολιτισμικά μνημεία και πλούτο στον επισκέπτη όπου σε συνδυασμό με το αξιόλογο περιβαλλοντικό περιβάλλον αποτελεί ένα ιδιαίτερο σημείο έλξης παγκόσμιος.

Από την Αλεξάνδρεια, την αρχαία πρωτεύουσα της Αιγύπτου πάνω στις όχθες της Μεσογείου, κάποιος μπορεί να ξεκινήσει μία εκδρομή προς τη σύγχρονη πρωτεύουσα: το Κάιρο. Από κει, θα έχετε επίσης τη δυνατότητα να επισκεφθείτε τη Διώρυγα του Σουέζ αλλά και το παλαιότερο

θαύμα του Αρχαίου κόσμου, τις Πυραμίδες της Γκίζας. Ένα πλήθος από μνημεία πάνω από 200 και αναγνωρισμένα από την UNESCO έρχονται να αναβαθμίσουν την πολιτισμική διαδρομή και να δημιουργήσουν μια ξεχωριστή εμπειρία για τον επισκέπτη πράγμα το οποίο αποτελεί και σημείο αναφοράς και προσέλκυσης για ένα μεγάλο αριθμό τουριστών κάθε χρόνο.

Σε αυτή τη πόλη έστεκε κάποτε ο διάσημος φάρος, ένα από τα 7 θαύματα του αρχαίου κόσμου και ιδρύθηκε από τον Μέγα Αλέξανδρο το 331 π.Χ. Σήμερα, η Αλεξάνδρεια διατηρεί ακόμη στοιχεία από το συναρπαστικό ελληνικό παρελθόν της αλλά διαθέτει επίσης ενδιαφέροντα τζαμιά, καζίνο (στην περιοχή Κορνίς), υπέροχους κήπους καθώς και μοντέρνα αλλά και παραδοσιακά ξενοδοχεία.

Επιπρόσθετα τα τελευταία χρόνια έχει επενδύσει στη γαστρονομία και στο τουρισμό που αυτή επιφέρει, καθώς ανέκαθεν αποτελούσε σημείο αναφοράς για τον τουρισμό κρουαζιέρας.

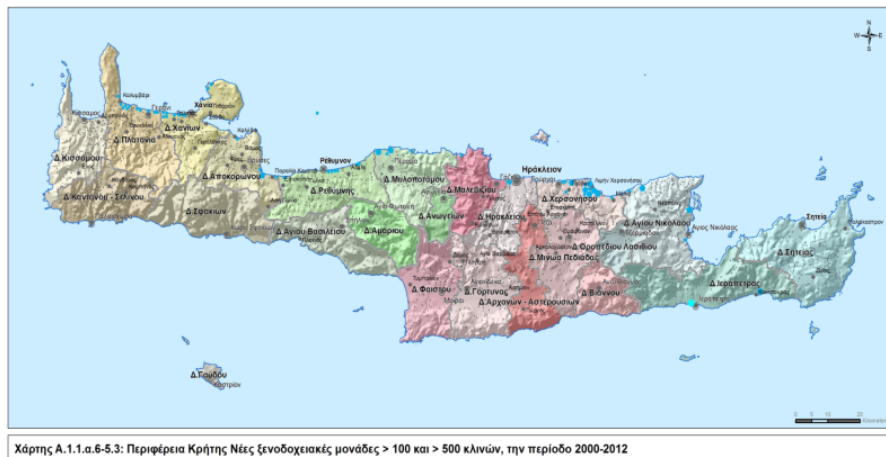

Εικόνα 17: σημεία ενδιαφέροντος κατά μήκος της ακτής της Πόλης.

Όπως φαίνεται από την εικόνα 17, το πιο ενδιαφέρον τμήμα της Αλεξάνδρειας είναι κατά μήκος της ακτής (που χαρακτηρίζεται από το μαύρο οβάλ σχήμα), όπου εκτείνεται η ηλιόλουστη ωραία παραλία, η περιοχή ανάμεσα στα ανατολικά και δυτικά λιμάνια (σημειωμένα με το γκριζο οβάλ σχήμα) (Αλεξάνδρεια Βιβλιοθήκη, ρωμαϊκό θέατρο και ιστορική συναγωγή, εκκλησίες και τζαμιά) και τέλος η περιοχή που βρίσκεται στην άπω Ανατολή της πόλης (που χαρακτηρίζεται από το σκοτεινό λευκό οβάλ σχήμα) που περιέχει το Βασιλικό Παλάτι του Montazah, ένα τεράστιο πάρκο με μοναδικά φυτά και αρχαίους φοίνικες.

2.6.Ε Η ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΗΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ : ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

Χάρτης 16 Περιοχές Τουριστικής Ανάπτυξης (2000-2012)

Υπολογίζεται ότι το 40% του ενεργού πληθυσμού του νησιού ασχολείται άμεσα ή έμμεσα με τον τουριστικό τομέα. Η Περιφέρεια Κρήτης βρίσκεται στη δεύτερη θέση σε αριθμό ξενοδοχειακών μονάδων και στην πρώτη θέση σε αριθμό ξενοδοχείων πολυτελείας (συγκεντρώνει το 27% του συνολικού αριθμού των ξενοδοχείων πολυτελείας της χώρας).

Ο πληθυσμός της ανέρχεται σε 601.131 κατοίκους με απογραφή του 2011 και είναι η δεύτερη περιφέρεια της χώρας σχετικά με την αύξηση του πληθυσμού, αφού μεταξύ 1991 και 2001 ο αριθμός των κατοίκων αυξήθηκε κατά 11,3%, σύμφωνα με την απογραφή του 2001.

Το μεγαλύτερο μερίδιο στην αγορά των καταλυμάτων καταλαμβάνουν τα επιπλωμένα διαμερίσματα-studios (περίπου 30% επί του συνόλου των καταλυμάτων). Για το έτος 2000, η Κρήτη κατείχε το μεγαλύτερο μερίδιο τόσο της ξενοδοχειακής υποδομής και του αριθμού δραστηριοποιούμενων μονάδων όσο και των απόλυτων μεγεθών σε αριθμό δωματίων και κλινών.

Ακόμα η αύξηση της ελκυστικότητας των ορεινών οικισμών και η διεύρυνση των δυνατοτήτων συμπληρωματικής απασχόλησης με πιλοτικές ενέργειες αυτοτροφοδοτούμενης ανάπτυξης (ορεινή κτηνοτροφία, χειροτεχνία, αγροτουρισμός, χειμερινός τουρισμός, ορεινός, κοινωνικός) σε ζώνες με ιδιαίτερα σημαντικούς φυσικούς, πολιτιστικούς και ιστορικούς πόρους, αποτελεί επιταγή για την προώθηση του τουριστικού μοντέλου στην Κρήτη.

2.7 ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΣΤΗ ΚΡΗΤΗ

Σύμφωνα με τη μελέτη της Ένωσης Ξενοδόχων Νομού Ηρακλείου («Στρατηγική Ανάλυση Προοπτικών Τουρισμού Κρήτης», 2001), τα βασικά κριτήρια που παίζουν καθοριστικό ρόλο στην προσέλκυση τουριστών στην Κρήτη είναι :

- Το φυσικό περιβάλλον και οι παραλίες
- Το κλίμα
- Το επίπεδο υπηρεσιών

Τα κριτήρια αυτά ενισχύουν την άποψη ότι οι τουρίστες φθάνουν στο νησί αναζητώντας τον τουρισμό των τριών «S». Ωστόσο, κατά τη διάρκεια της παραμονής τους στο νησί, οι τουρίστες επισκέπτονται, πέρα από τις παραλίες και τις περιοχές που συγκεντρώνουν υπηρεσίες αναψυχής - bars, κ.α.- και περιοχές πολιτιστικού ενδιαφέροντος και αξιόλογης φυσικής ομορφιάς και ενδιαφέροντος. Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι σημαντικότεροι φυσικοί και πολιτιστικοί πόροι προσέλκυσης τουριστών.

Το νησί έχει να επιδείξει μεγάλο και μοναδικό πλούτο φυσικών αλλά και πολιτισμικών πόρων. Σπήλαια, Φαράγγια, υδροβιότοποι, όρη και παραλίες εκτείνονται σε όλο το μήκος και πλάτος του νησιού όπου σε συνδυασμό με τους αμέτρητους αρχαιολογικούς χώρους αποδίδουν μια μοναδική ποιότητα στο τοπίο και τον τόπο.

ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

Η πορεία ανάπτυξης του τουρισμού στο νησί της ακολουθεί τις τάσεις ανάπτυξης του Ελληνικού Τουρισμού της δεκαετίας του 30'. Έχει τη μορφή του οργανωμένου περιηγητικού τουρισμού, με στόχο επίσκεψη και την ανάδειξη των σημαντικών αρχαιολογικών χώρων που βρίσκονται σε όλο το μήκος και πλάτος του νησιού. Ολοένα και περισσότερο η μορφή του τουρισμού στο νησί

αλλάζει και μεταλλάσσεται, όπως αυτό συμβαίνει γενικότερα στον Ελληνικό και Μεσογειακό τουρισμό, σε μαζικό και προσανατολισμένο, κυρίως προς τις καλοκαιρινές διακοπές των βορειοευρωπαίων. Η θέση του τουρισμού για το νησί είναι σημαντική καθώς αποτελεί ένα δυναμικό παράγοντα οικονομικής και πνευματικής δραστηριότητας που εδώ και δεκαετίες στηρίζει και προωθεί την τοπική ανάπτυξη του τόπου. Τη παρουσία του τουρισμού στη τοπική οικονομία είναι φανερό αν παρατηρήσει κάποιος τη συμμετοχή του κλάδου στην διαμόρφωση του Ακαθάριστου Περιφερειακού Προϊόντος αλλά και τη μαζική προσφορά του στην εξασφάλιση απασχόλησης για όλες τις ηλικίες στο νησί, όχι μόνο για τον ντόπιο πληθυσμό, αλλά και σε εργατικό δυναμικό άλλων περιοχών της χώρας. Τη καλοκαιρινή περίοδο αρκετό εργατικό δυναμικό έρχεται στο νησί για εργασία από διάφορα σημεία της Ελλάδας αλλά και του εξωτερικού.

Ο τουρισμός του νησιού ολοένα αυξάνεται με το μεγαλύτερο ποσοστό των επισκεπτών συγκεντρώνεται κυρίως στα βόρεια παράλια του νησιού γεγονός που έχει προκαλέσει σημαντικά προβλήματα στις περιοχές αυτές. Οι υποδομές σε συγκεκριμένα σημεία και όχι σποραδικά και ομοιόμορφα σε ένα εύρη δίκτυο οδήγησε προς αυτή την κατεύθυνση με την δημιουργία ενός πλήθους προβλημάτων στις περιοχές αυτές.⁵¹ Το φυσικό περιβάλλον του νησιού βρίσκεται σε κρίση καθώς αντιμετωπίζει ένα πλήθος προβλημάτων λόγω αυτής της συγκέντρωσης σε συγκεκριμένα πολιτισμικά σημεία. Το πρόβλημα που αντιμετωπίζει το πολιτισμικό αλλά και φυσικό περιβάλλον δεν οφείλεται μόνο λόγω της τουριστικής ανάπτυξης, αλλά κυρίως στον άναρχο και απρογραμματιστό τρόπο ανάπτυξής της (Σωτηριάδης , 1995). Τα νέα δεδομένα οικονομικά, πολιτικά αλλά και κυρίως κοινωνικά έχουν δημιουργήσει πολύ περισσότερες απαιτήσεις και πολύ περισσότερες προκλήσεις.

Οι απαιτήσεις του μαζικού τουρισμού έχουν αυξηθεί, ενώ ταυτόχρονα έχει αυξηθεί πολύ ο ανταγωνισμός. Σε ένα γενικό πλαίσιο θα μπορούσαμε να πούμε ότι το Κρητικό τουριστικό προϊόν στρέφεται με αργά αλλά σταθερά βήματα προς την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Ολοένα γίνεται και περισσότερο αναγκαία η αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος αλλά και την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου για την εξασφάλιση και προστασία των πόρων του νησιού αλλά ταυτόχρονα την προσέλκυση ποιοτικού τουρισμού με ότι αυτό συνεπάγεται. Οι εναλλακτικές μορφές

⁵¹ (Ποιότητα έρευνα τουρισμού για την Κρήτη. Πολυτεχνείο Κρήτης, 2007)

τουρισμού (αγροτουρισμός, οικοτουρισμός, αθλητικός τουρισμός, πολιτιστικός τουρισμός κ.λ.π.) βοηθούν στην ανάπτυξη της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης του νησιού καθώς είναι περιβαλλοντικά φιλικές και δεν λαμβάνουν εντατική μορφή.⁵²

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΚΡΟΥΑΖΙΕΡΑΣ ΣΤΗ ΕΛΛΑΔΑ - ΚΡΗΤΗ

Ο ρόλος της κρουαζιέρας έχει αρχίσει τα τελευταία χρόνια να εισέρχεται στο αναπτυξιακό προσκήνιο του τουρισμού και παρουσιάζει συνεχώς αυξανόμενη ζήτηση. Η Ελλάδα αποτελεί ένα σημείο έλξης κρουαζιερόπλοιων καθόλα την διάρκεια του χρόνου.

Σε κάθε πόλη η επίσκεψη ενός κρουαζιερόπλοιου μπορεί να διαρκεί συνήθως λίγες ώρες και κάποιες φορές μπορεί να διαρκέσει και λίγες μέρες.

Μια τουριστική πόλη μπορεί να ωφεληθεί περισσότερο από τον τουρισμό της κρουαζιέρας απ' ό,τι με την υπόλοιπη τουριστική κίνηση. Οι επιβάτες των κρουαζιερόπλοιων βγαίνουν έξω από το πλοίο κάνοντας την βόλτα τους στην πόλη που έχουν επισκεφτεί και απολαμβάνουν τον καφέ και το φαγητό τους σε εστιατόρια και καφετέριες της περιοχής.

Μεγάλα νησιά της Ελλάδας όπως το παράδειγμα της Κρήτης έχουν ήδη δημιουργηθεί χειμερινές αγορές για τον τουρισμό της κρουαζιέρας. Με σωστή εκμετάλλευση και αποτελεσματική αξιοποίηση των δυνατοτήτων ανάπτυξης που υπάρχουν κρουαζιέρα μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην άρση της εποχικότητας του τουριστικού προϊόντος. Σε κάθε τουριστική πόλη της χώρας μας υπάρχουν αξιοθέατα που μπορεί κάποιος να τα επισκεφτεί σε οποιαδήποτε εποχή του χρόνου. Οι αρχαιολογικοί χώροι, τα μουσεία και οτιδήποτε άλλο χαρακτηρίζει τον πλούσιο πολιτισμό κάθε πόλης μπορεί να δέχεται επισκέψεις ακόμα και την χειμερινή περίοδο. Είναι σημαντικό το ότι μέσα στις δυσκολίες που υπάρχουν αλλά και την ευρύτερη αστάθεια, ο τουρισμός κρουαζιέρας δίνει μια ευκαιρία επέκτασης του τουριστικού προϊόντος αλλά και ολόκληρης της τουριστικής διάρκειας. Ο τουρισμός κρουαζιέρας έχει αν αποδώσει πολλά οφέλη στην οικονομία και στη προώθηση της χώρας, ωστόσο πρέπει να γίνουν οργανωμένες προσπάθειες προβολής των ελληνικών πόλεων που μπορούν να δεχτούν κρουαζιερόπλοια αλλά

⁵² (Κοκκώσης Χ. και Τσάρτας Π.: 2001).σελ 32

ταυτόχρονα είναι αναγκαία η δημιουργία υποδομών σε ένα ευρύ δίκτυο μεταξύ των νησιών ώστε να προσφέρει και αν εντείνει την διάρκεια διαμονής των κρουαζιερόπλοιων στο Αιγαίο. Αυτό αναμένεται να δώσει μια σημαντική αναπτυξιακή ώθηση στην οικονομία μέσω της βιομηχανίας του τουρισμού η οποία αποτελεί βασικό πυλώνα ανάπτυξης για τη χώρα. Σημαντικός παράγοντας για την Ανάπτυξη του τουρισμού στη Κρήτη παίζει και ο Τουρισμός Κρουαζιέρας. Περισσότερα από 24.000.000 € εισέρρευσαν το 2010 στην τοπική οικονομία του Ηρακλείου από τον εν λόγω τουρισμό. Επίσης 760.000 ήταν τα έσοδα για τον νομό Χανίων. Χαρακτηριστικό είναι ότι στο λιμάνι του Ηρακλείου έδεσαν 273 κρουαζιερόπλοια ενώ αντίστοιχα στο λιμάνι της Σούδας 18. Ο αριθμός των επισκεπτών που επισκέφτηκαν το Ηράκλειο ήταν 320.000 ενώ 10.138 ήταν οι επισκέπτες στο λιμάνι της Σούδας. Παρατηρείται μια άνιση κατανομή λόγω έλλειψη υποδομών η οποία έχει οδηγήσει σε υπερσυγκέντρωση τουριστών σε ένα αστικό κέντρο του νησιού. Κρίνεται αναγκαία η δημιουργία υποδομών ώστε να υπάρξει καλύτερη και ποιοτικότερη εξυπηρέτηση των επισκεπτών που θα πρόκυψη μέσα από την καλύτερη κατανομή σε ολόκληρο το νησί.

Το νησί έχει να δει μόνο θετικά στοιχεία τόσο για την οικονομία όσο και για την εξέλιξη του τουριστικού της μοντέλου και σε άλλες μορφές. Παρόλα αυτά η οργάνωση υποδομών είναι αναγκαία ώστε να μην λειτουργήσει αρνητικά για την προώθηση του τουριστικού προφίλ ολόκληρου του νησιού αντιθέτως να υπάρξει σωστή και ποιοτική εξυπηρέτηση των επισκεπτών με ταυτόχρονο σεβασμό προς τους πόρους πράγμα που δεν βοηθάει η μη ισορροπημένη κατανομή.

Η Κρήτη είναι αναγκαίο να ακολουθήσει ένα συγκροτημένο βιώσιμο σχέδιο ανάπτυξης.

Πρέπει να δοθεί προσοχή στην επιδιωκόμενη προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος (προϋπόθεση ύπαρξης και ιδιαίτερα του τουρισμού). Ενώ είναι σημαντικό το μοντέλο της τουριστικής της ανάπτυξης να ενστερνιστεί τις νέες ανάγκες και να ξεφύγει από τον κανόνα του παρελθόντος. Η σύγχρονη τουριστική ζήτηση οδηγεί στην ανάπτυξη πολιτικών ενίσχυσης και προώθησης ενός πλέγματος εναλλακτικών μορφών τουρισμού που αφορούν τον αγροτουρισμό, τον αθλητικό τουρισμό, τον πολιτιστικό, τον τουρισμό περιπέτειας κ.α. μορφές όπως και αυτή της κρουαζιέρας καθώς αποτελούν κατευθύνσεις στις οποίες πρέπει να δοθεί έμφαση με στόχο τον ολικό ανασχεδιασμό του τουριστικού μοντέλου του νησιού σε νέα βάση.

Όλα αυτά αποτελούν στοχεύσεις που θα πρέπει να ληφθούν υπόψιν από το Περιφερικό συμβούλιο του νησιού όπως η μελέτη για την αναθεώρηση του Χωροταξικού σχεδιασμού.

Ενώ όπως αναφέρει «Δώσαμε έμφαση σε μια ολοκληρωμένη προγραμματική παρέμβαση για να αντιμετωπίσουμε το τεράστιο πρόβλημα της Κρήτης, που είναι η ερήμωση του ορεινού όγκου», λέει στην «Κ» η αρχιτέκτων-πολεοδόμος Ράνια Κλουτσινιώτη, επικεφαλής της πολυπληθούς ομάδας των μελετητών του περιφερειακού πλαισίου. «Έχουμε την τύχη να υπάρχει στα ορεινά της Κρήτης ένα υπέροχο μονοπάτι, μήκους 500 χιλιομέτρων. Πρόκειται για το ευρωπαϊκό μονοπάτι E4 που ξεκινά από το Καστέλι Κισάμου, περνά από τα Λευκά Όρη, τον Ψηλορείτη, τη Δίκτη και καταλήγει στη Ζάκρο, και το οποίο αποτελεί πόλο έλξης για χιλιάδες Έλληνες και ξένους περιπατητές. Κατά μήκους του υπάρχουν μικρά αστικά κέντρα, παραδοσιακοί οικισμοί μοναδικού κάλλους, αρχαιολογικοί χώροι και ένα υπέροχο τοπίο. Σκεφθήκαμε λοιπόν να χρησιμοποιήσουμε το μονοπάτι αυτό, προκειμένου να αποφορτίσουμε τις προβληματικές ζώνες της βόρειας ακτογραμμής του νησιού» Τέτοιες χειρονομίες δημιουργούν ελπίδες για μια σχεδιασμένη πορεία προς το μέλλον του κλάδου του τουρισμού καθώς για πρώτη φορά επιδιώκεται μια μελετημένη σε βάθος χρόνου μελέτη με προοπτικές βελτίωσης της υφιστάμενης κατάστασης.

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΡΟΥΑΖΙΕΡΑΣ ΣΕ ΑΙΓΥΠΤΟ – ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ.

Ολοένα και περισσότερο η Αλεξάνδρεια γίνεται σημείο σταθμός κρουαζιέρας με τον αριθμό επισκεπτών από αυτή τη μορφή τουρισμού να ξεπερνούν τα 3.500.000. Η Αίγυπτος ολοένα και περισσότερο επενδύει στη βόρεια ακτή και στο θαλάσσιο τουρισμό της. Ένα πλήθος από μέτρα τα τελευταία χρόνια έρχεται να αναδείξουν πολιτικές αναβάθμισης των υποδομών των βορείων ακτών με στόχο την προσέγγιση κρουαζιέρων από την Μεσόγειο θάλασσα.

Ο τουρισμός κρουαζιέρας έχει αποδώσει πολλά οφέλη στην οικονομία της Αλεξάνδρειας και στη προώθηση της χώρας, και για τον λόγο αυτό τα τελευταία χρόνια γίνονται οργανωμένες προσπάθειες προβολής των αιγυπτιακών αξιοθέατων με στόχο την προσέλκυση τουριστών με την διαμονή τους τουλάχιστον 4-5 μέρες στο λιμάνι σε αντίθεση με την διάρκεια στα ελληνικά νησιά

στα οποία μπορεί να διαρκέσει μόνο μερικές ώρες. Τα τελευταία χρόνια έχει παρατηρηθεί ο σχεδιασμός υποδομών για αυτού του είδους τουρισμού αλλά και η ανάπτυξη σχέσεων μέσα σε ένα εύρη δίκτυο με την Ελλάδα, την Ιταλία το Ισραήλ και την Κύπρο. Γεγονός το οποίο έχει δώσει μια σημαντική αναπτυξιακή ώθηση στην οικονομία μέσω της βιομηχανίας του τουρισμού στο Κράτος της Αιγύπτου.

3.0|ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ ΕΛΛΑΔΑ - ΑΙΓΥΠΤΟΣ ΙΣΟΤΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Από την εποχή του Ναπολέοντα στην Αίγυπτο, έως το “Grand Tour” των Ευρωπαίων, η εμπειρία του τουρισμού ξεκίνησε να εξελίσσεται.

Το ταξίδι επιμόρφωσης της ευγενούς αριστοκρατίας εισήγαγε την έννοια της τουριστικής περιπλάνησης. Στα μέσα του 19^{ου} αιώνα, ο Muhammad Ali Pasha, ενίσχυσε τις σπουδές του αιγυπτιακού στρατού, προωθώντας έτσι τον αιγυπτιακό πολιτισμό στο εξωτερικό. Ακόμα, ίδρυσε στην Αίγυπτο ένα τουριστικό κίνημα με στόχο τον έλεγχο των εμπορικών συναλλαγών και της τουριστικής κινητικότητας.

Κατά τη διάρκεια της χρυσής εποχής του τουρισμού στην Αίγυπτο η πολιτική της εταιρείας *Thomas Cook*, εισήγαγε την έννοια της κρουαζιέρας στη Μεσόγειο Θάλασσα.

Παρόλο που η περίοδος του Μεσοπολέμου (1918-1939) στην Αίγυπτο θεωρήθηκε ως μία περίοδος, όπου η οικονομική ύφεση και η ενίσχυση των ελέγχων στα σύνορα, περιορίζε τα διεθνή ταξίδια, τα κρουαζιερόπλοια προσέφεραν τη δυνατότητα, όχι μόνο της μεταφοράς των επισκεπτών σε ξένους προορισμούς, αλλά και της οπτικής “απόλαυσης” του τοπίου ενισχύοντας έτσι το λεγόμενο “τουριστικό βλέμμα”. Ίδιαίτερο τουριστικό ενδιαφέρον αποτελούσαν οι πυραμίδες της Γκίζας και του Χέοπα, σύμβολα του αρχαίου αιγυπτιακού πολιτισμού. Η εποχή αυτή βοήθησε να δημιουργηθούν τα θεμέλια για την εποχή του 1945, όπου άκμασε το σύγχρονο μοντέλο τουρισμού. Κατά την διάρκεια του Ά Παγκοσμίου Πολέμου (1914-18) ξενοδοχεία όπως το *Shepherd's Hotel*, στο Κάιρο, προσέφεραν τις πολυτελείς υπηρεσίες τους σε Ευρωπαίους τουρίστες. Την περίοδο ‘50-60 στην Ελλάδα, το Σχέδιο Marshall και η πολιτική και κατασκευή των ξενοδοχειακών μονάδων Ξενία- επανίδρυση του ΕΟΤ, προώθησαν την κρατική παρέμβαση της

τουριστικής προσφοράς. Την περίοδο '50-81 και στις δύο χώρες, παρατηρείται ιδιωτικοποίηση των αγορών και προσέλκυση ξένων επενδύσεων με σκοπό την ανάπτυξη του τουρισμού. Από τις δεκαετίες '81 έως σήμερα, ο τουρισμός αποτελεί έναν αναπτυξιακό "μοχλό" προώθησης της οικονομικής, θρησκευτικής και πολιτισμικής ταυτότητας των δύο χωρών, μέσω της ανταγωνιστικότητας στη διεθνή ζήτηση των τουριστικών προορισμών.

Στην Αίγυπτο, την περίοδο '50-60, τόσο το εμπόριο στο εξωτερικό όσο και ο τομέας της βιομηχανίας άκμαζε, κυρίως στον ιδιωτικό τομέα. Οι δράσεις του Sadat σχετικά με τον τουρισμό, προσπάθησαν να συμβάλλουν στην ιδιωτικοποίηση πολλών κρατικών τουριστικών εγκαταστάσεων, και βιομηχανιών επενδύοντας στην οικονομία της Αιγύπτου και του εμπορίου. Ο προγραμματισμός της πολιτικής του σχετικά με τον τουρισμό στόχευσε σε μία σειρά νεοφιλελεύθερων πολιτικών μέτρων, με σκοπό την οικοδόμηση των διεθνών σχέσεων της Αιγύπτου με τη Δύση, μέσω της ελεύθερης αγοράς.

Την περίοδο '81-2011, με την τουριστική πολιτική του ο Mubarak προσκόμισε τα κέρδη από τον κρατικό προϋπολογισμό και τα διέθεσε στη δημιουργία τουριστικών μονάδων επενδύοντας στην τουριστική ανάπτυξη της χώρας. Παράλληλα, πραγματοποιήθηκαν 11 συμφωνίες μεταξύ Αιγύπτου και άλλων χωρών του αραβικού κόσμου με στόχο την ανέγερση νέων τουριστικών εγκαταστάσεων, με κύρια κριτήρια τη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος και την ενίσχυση της πολιτιστικής κληρονομιάς της χώρας.

Σε αναλογία μικρότερης κλίμακας η Αλεξάνδρεια και η Βόρεια Ακτή της Αιγύπτου συσχετίζονται με την Κρήτη καθώς η παράλληλη πορεία της ιστορικής τους εξέλιξης έχει επηρεάσει το μοντέλο προώθησης του τουρισμού.

Σήμερα ο κύριος στόχος των σχεδίων στρατηγικής ανάπτυξης του τουρισμού είναι η ανάδειξη της ιστορίας της Κρήτης και της Αλεξάνδρειας αντίστοιχα, ως οικονομικών παραγόντων στην διαμόρφωση της ιδέας ενός κατ'εξοχήν χώρου διαπολιτισμικού ενδιαφέροντος.

Όμως πράγματι ποια είναι η κατάσταση που επικρατεί σήμερα και η οποία προβλέπεται και για το άμεσο μέλλον τουλάχιστον;

Το φαινόμενο “ήλιος και θάλασσα”, επικρατεί στην προώθηση του τουριστικού μοντέλου σήμερα, μέσω του μαζικού τουρισμού. Τόσο το πλούσιο ιστορικό και πολιτιστικό παρελθόν της Κρήτης, της Αλεξάνδρειας, όσο και το φυσικό τους περιβάλλον, με τις ακτές και το μεσογειακό κλίμα, έχουν δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για την συστηματοποιημένη εμπορευματοποίηση του τόπου.

Παράλληλα, η πολιτική από τη δεκαετία του '50 έως σήμερα λειτούργησε ως μέσο είτε ενίσχυσης είτε αναστολής της στρατηγικής του τουρισμού των χωρών αυτών. Συγκεκριμένα στην Αίγυπτο, διαπιστώνεται ότι οι διαρκείς πολιτικές ανακατατάξεις και οι αλλαγές των πολιτικών προσώπων, A. Sadat, Mubarak, El Sisi, λειτούργησαν ανασταλτικά στη διαμόρφωση ενός ενιαίου σχεδιασμού τουριστικής ανάπτυξης, όπου επρόκειτο να εξελιχθεί σε βάθος χρόνου.

ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ ΓΙΑ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΑΙΓΥΠΤΟ

Ο κλάδος του τουρισμού αποτέλεσε κατευθυντήρια γραμμή για της οικονομίες και των δύο κρατών τόσο Ελλάδας όσο και της Αίγυπτου με τις εκάστοτε κυβερνήσεις να εφαρμόζουν διάφορα μοντέλα ανάπτυξης και βελτίωσης του τουριστικού τους μοντέλου.

Η ραγδαία ανάπτυξη των μεταφορών επέφερε τη μαζικοποίηση των μετακινήσεων και αφίξεων τουριστών στον ίδιο προορισμό.

Ο ήλιος, η θάλασσα και η άμμος αποτέλεσαν ένα πακέτο μαζικής πρόσκλησης των κατοίκων χωρών της Βόρειας Ευρώπης αλλά και των άλλων αναπτυσσόμενων χωρών. Αυτός είναι και ο λόγος που ο μαζικός τουρισμός χαρακτηρίζεται συχνά ως ο τουρισμός των 3 «S» (Sun, Sea, Sand). Οι περιοχές όμως που διέθεταν:

α) το πακέτο των 3«S»

β) έναν πλούσιο μνημειακό πολιτισμό και

γ) αξιόλογους φυσικούς πόρους, κυριάρχησαν στις προτιμήσεις των τουριστών και καθιερώθηκαν ως παραδοσιακοί τουριστικοί προορισμοί. Προβληματισμό δημιουργείται σε περιοχές όπου η έλλειψη των αναγκαίων πόρων για την ανάπτυξη της βαριάς βιομηχανίας οδήγησε τις τοπικές και εθνικές Αρχές να θεσπίσουν μέτρα υπέρ της ανάπτυξης του τουρισμού χωρίς κανένα ειδικό προγραμματισμό. Η φύση του τουρισμού ως δράση, η ιδιαιτερότητά του δηλαδή σε σχέση με άλλους κλάδους της οικονομίας που αφορά την πώληση και εισροή συναλλάγματος χωρίς το προϊόν αυτό να εξάγεται, σε συνδυασμό με την μαζικοποίησή του, επέφερε σημαντικές επιπτώσεις στις οικονομίες αυτών κρατών. Ο μαζικός τουρισμός σε Κρήτη και Αλεξάνδρεια αντίστοιχα δημιουργεί προβληματισμό για την βιωσιμότητα του φυσικού και πολιτισμικού τοπίου των δύο περιοχών. Οι επιπτώσεις του μαζικού τουρισμού δεν περιορίζονται μόνο στην ικανοποίηση των τουριστών που επισκέπτονται μία περιοχή ούτε στην ποιότητα και ποσότητα των περιβαλλοντικών πόρων φυσικών και πολιτιστικών. Οι επιπτώσεις που προκαλεί ο τουρισμός είναι ιδιαίτερα σημαντικές και καλύπτουν πολλούς τομείς (οικονομία, κοινωνία, φυσικό περιβάλλον, πολιτισμός). Κρήτη και το Αλεξάνδρεια με το ιδιόμορφο φυσικό τοπίο και την βαθιά πολιτισμική κληρονομία την οποία έχει να επιδείξει οφείλει να εφαρμόσει ένα οργανωμένο μοντέλο ανάπτυξη όπου θα διασφαλίζει τη βιωσιμότητα των πόρων αυτών. Ελλάδα και Αίγυπτος πρέπει να προσέξουν το γεγονός ότι ενώ η ποιότητα του πλήθους και της αξίας των φυσικών και πολιτιστικών πόρων αποτελούν παράγοντες ανάπτυξης του τουρισμού, δυστυχώς, καθώς ο τουρισμός μεγεθύνεται, θέτει σε κίνδυνο την ποιότητα και την ποσότητα του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος.

Τα μη οργανωμένα σχέδια ανάπτυξης που εφαρμόζονται τμηματικά αλλά και η έλλειψη οποιουδήποτε μέτρου διαφύλαξης των πόρων αυτών θα οδηγήσει πολύ σύντομα σε αλλοίωση αν όχι καταστροφής των φυσικών και πολιτιστικών πόρων χωρίς δυνατότητα επιστροφής στα ίδια επίπεδα.

Και στα δύο κράτη η σχέση μεταξύ τουρισμού και περιβάλλοντος είναι μία σχέση συμβίωσης και διαμάχης και σχεδόν όλα τα μοντέλα που εφαρμόστηκαν τις προηγούμενες δεκαετίες από τις εκάστοτε κυβερνήσεις ακολούθησαν, στόχευσαν στην αύξηση του ποσοστού επισκεπτών χωρίς όμως την λήψη ουσιαστικών μέτρων για τη διαφύλαξη των προαναφερθέντων πόρων. Με αποτέλεσμα ενώ από τη μία πλευρά ο τουρισμός χρησιμοποιεί τους φυσικούς και πολιτιστικούς

πόρους που τα δύο κράτη έχουν να επιδείξουν προκειμένου να αυξήσει το τουριστικό ενδιαφέρον από την άλλη η έλλειψη ουσιαστικού προγραμματισμού και σεβασμού προς το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον σε συνδυασμό με τις πιέσεις που προκαλεί η προσέλκυση μεγάλου αριθμού τουριστών καθώς και η ανεξέλεγκτη δόμηση τουριστικών καταλυμάτων χωρίς καμία μέριμνα για την διατήρηση της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής, η ελλιπής απουσία μέριμνας για την προστασία του τοπίου δημιούργησαν ένα πλήθος από πυρήνες πολιτισμικής παρακμής και σταδιακής αλλοίωσης της κουλτούρας, του τοπίου και της γενικότερης ποιότητας που το περιβάλλον και ο πολιτισμός είχαν να επιδείξουν.

Στον ελλαδικό χώρο η διαπίστωση για τον σεβασμό των πόρων οδήγησε το 1980 στην εισαγωγή της Βιώσιμης Ανάπτυξης και στον τουρισμό. Μέσα από ένα σύνολο Διεθνών συνέδριων, άρθρων, βιβλίων και ερευνών είχαν ως αντικείμενό τους το ζήτημα του Βιώσιμου Τουρισμού στην Ελλάδα και ευρύτερα στη λεκάνη της Μεσογείου. Διατυπώθηκαν ένα σύνολο από Μεθοδολογίες και Μοντέλα που αφορούν την τουριστική ανάπτυξη και την αξιολόγησή της ενώ για πρώτη φορά άρχισαν να αναπτύσσονται και να δοκιμάζονται σε διάφορους τουριστικούς προορισμούς τμηματικά με στόχο την εφαρμογή και την άμεση επαναξιολόγηση τους με βάση τα αποτελέσματα. Η διαδικασίες αυτές σταδιακά εξελίχθηκαν και η πειραματικές μέθοδοι εγκαταλείφθηκαν στο βωμό του κέρδους.

Ενώ θεωρήθηκε σκόπιμο η ανάγκη για το πέρασμα σε ένα διαφορετικό μοντέλο τουρισμού αυτό έμεινε στη θεωρία μέχρι και πολύ πρόσφατα. Η στροφή σε εναλλακτικά μοντέλα κρίθηκε επιτακτική και ολοένα και περισσότερο. Την τελευταία δεκαετία βλέπουμε τμηματικές προσπάθειες εφαρμογής νέων μοντέλων και πολιτικές που στοχεύουν προς αυτή την κατεύθυνση. Προσπάθειες οι οποίες στοχεύουν στην ανάπτυξη ενός νέου μοντέλου τουριστικής ανάπτυξης με περιβαλλοντική βιωσιμότητα.

Ελλάδα και Αίγυπτος μέσα από διάφορα αναπτυξιακά μοντέλα του τουρισμού τα τελευταία χρόνια στράφηκαν στην προώθηση του εναλλακτικού τουρισμού .

Κάθε περιοχή μπορεί να προσφέρει περισσότερα τουριστικά προϊόντα από εκείνο των 3«S». Μπορεί να εκμεταλλευτεί περισσότερο και καλύτερα όλους του πόρους ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του κάθε τόπου, ανάλογα με την εποχή. Για παράδειγμα μπορεί τους θερινούς μήνες να προωθεί

τον τουρισμό των 3«S», τους χειμερινούς μήνες τον χειμερινό τουρισμό, όλη τη διάρκεια του έτους τον συνεδριακό τουρισμό, τον αγροτικό τουρισμό, όπως στο παράδειγμα της Κρήτης. Με την προώθηση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού εξασφαλίζεται μια πιο δίκαιη κατανομή του οικονομικού οφέλους στην τοπική κοινωνία.

Ολοένα και περισσότερο τα τελευταία χρόνια παρατηρείται με στροφή σε εναλλακτικά μοντέλα τουριστικής ανάπτυξης. Ερωτήματα για το ποια θα πρέπει να είναι η νέα μορφή τουρισμού που θα αντικαταστήσει το μαζικό τουρισμό, χωρίς να υπάρχει μείωση του οικονομικού οφέλους και χωρίς να υπάρχουν οι επιπτώσεις του μαζικού τουρισμού απασχολούν και προβληματίζουν και τα δύο κράτη προκειμένου να αναβαθμίσουν το τουριστικό ενδιαφέρον έχοντας υπόψιν τις αρνητικές επιπτώσεις που προκαλεί η ανεξέλεγκτη τουριστική ανάπτυξη και στο ότι η καταστροφή έχει αντίκτυπο και στις επόμενες γενιές. Οι επιπτώσεις κληροδοτούνται και στο μέλλον, όπως θα έπρεπε να κληροδοτηθούν οι φυσικοί και πολιτιστικοί πόροι.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Κωνσταντινίδης Άρης, *Εμπειρίες και Περιστατικά, μία αυτοβιογραφική διήγηση*, Τόμος 1, ΕΣΤΙΑ, Αθήνα, 1992
- Κατσώνη, Β., (2012), *Αεροπορικές μεταφορές και τουρισμός*, Προσωπική Έκδοση
- Κιλιπέρης, Φ., (2009), *Αειφόρος τουριστική ανάπτυξη*, Εκδόσεις: Δίσιγμα
- Ράνια Κλουτσινιώτη, *Χωροταξική μελέτη Περιφέρειας Κρήτης . . .*
- Βαρβαρέσος, Σ., (2008), *Οικονομική του τουρισμού*, Εκδόσεις: Προπομπός
- Μάρκου, Α., Τσάρτας, Π., Μανώλογλου, Ε., (2001), *Ποιοτικά χαρακτηριστικά και τάσεις ζήτησης εσωτερικού τουρισμού*, Εκδόσεις: Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών
- Σιώμκος, Γ., (2002), *Συμπεριφορά καταναλωτή και στρατηγική μάρκετινγκ*, Εκδόσεις: Σταμούλη
- Σιταράς, Θ., Τζένος, Χ., (2007), *Εισαγωγή στη θεωρία του τουρισμού*, Εκδόσεις: Interbooks
- Λάμπρου Σταματία, *Architourism, Ο ρόλος και η συμβολή της αρχιτεκτονικής στην τουριστική προβολή της Ελλάδας διεθνώς*, Ερευνητική Εργασία της Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Πολυτεχνείου Κρήτης, 2013
- Ματσούκης Σπύρος, Τσαγκατάκη Δάφνη, *Νεωτερική Ματιά στην Αθηναϊκή Ριβιέρα*, Ερευνητική Εργασία, της Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Πολυτεχνείου Κρήτης, 2019
- Χυσένη Έλντα, *Η Εξέλιξη του Τουρισμού μετά το 1980 : Η περίπτωση της Νότιας Ευρώπης*, Ερευνητική Εργασία του Τμήματος Λογιστικής Πειραιά, 2014

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

-Steven Ditchkus, Diana Rodriguez, *Revolt and Revolution In Egypt:*

Causes and Consequences of the 2011 Egyptian Uprising, Research Study, Geopolitics of the Middle East and North Africa, 2011

-Dr Adel Rady, CEO of Tourism, Development Authority, *Tourism and Sustainable Development in Egypt*, Submitted to Plan Blue, March 2002

-Eldaidamong Muhammad, *Urban Tourism and Strategic Planning, An Integrated study of Alexandria and Barcelona*, Unica Euromaster in Urban Studies in 4 cities, September, 2011

-Gerrit Verhoeven , *Beyond the Grand Tour - An introduction* , 2017

-Samir A. Fikry,, *Postal History of Egypt to 1900* , 1996

ΑΡΘΡΑ-ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

-Αθανασίου Αιμιλία, Αλιφραγκής Σταύρος, Εκπαιδεύοντας την Ελλάδα, στον Μοντερνισμό: Σχέδιο Μάρσαλ και Μεταπολεμικός Τουρισμός, Αναθεωρημένη έκδοση της δημοσίευσης: S. Alifragkis and E. Athanassiou, 1 «Educating Greece in Modernity: post-war tourism and western politics», *The Journal of Architecture (RIBA)*, τχ 18/2013, σ.699-720. ΕΜΠ , Αθήνα, 2012

-Τουρνικιώτης Παναγιώτης , Μονεμβασίτου Αλέκα, Μεταπολεμικός Μοντερνισμός, Αρχιτεκτονική, Πολιτική και Τουρισμός στην Ελλάδα, 1950-1965, Τεύχος στην τελική έκθεση του Π.Ε.Β.Ε στο ΕΜΠ ,Αθήνα,2012

-Νικολακάκης Μιχάλης, “Το τουριστικό παράδοξο”, Για την ιστορία του τουρισμού στην Ελλάδα από το 1950 μέχρι σήμερα. “The tourist paradox”: On the History of Tourism in Greece, from 1950 to the Present Day, Κείμενο-essay δημοσιευμένο στο περιοδικό *Tourism Landscapes: Remaking Greece*

Κολώνας Βασίλης , Τουριστικές εγκαταστάσεις στην Ελλάδα 1950-1974,

Tourist Facilities in Greece 1950-1974, Κείμενο-essay δημοσιευμένο στο περιοδικό *Tourism Landscapes: Remaking Greece*

-Prof. Dr. Magda Metwally , Dr. Sahar Soliman Abdalla, An Approach to Sustainable Tourism Development in Coastal Area-Egypt, Paper (ελλιπείς πληροφορίες)

- Travel to Egypt. From the Nineteenth Century to the Second World War: Thomas Cook, the Mechanization of Travel, and the Emergence of the American Era,” in Marie-Charlotte LeBailly (ed.) *Red Star Line: Cruises (1894-1934)*

- Zaitoum Mahya, “Τουρισμός και το μέλλον της Αιγύπτου”, Dar El Shorouk, 2002

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

https://en.wikipedia.org/wiki/Muhammad_Ali_of_Egypt

https://en.wikipedia.org/wiki/Anwar_Sadat

<https://en.wikipedia.org/wiki/Napoleon>

https://el.wikipedia.org/wiki/Grand_Tour

https://en.wikipedia.org/wiki/Hosni_Mubarak

https://en.wikipedia.org/wiki/Abdel_Fattah_el-Sisi

ΠΗΓΕΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

1. Waleed Hazbun, “Travel to Egypt. From the nineteenth century to the second world war: Thomas cook, the mechanization of travel, and the emergence of the American era”, Dutch and English editions, Luven, 2016, σελ 129

2. <https://egyptiangeographic.com/en/news/show/346>

3. <https://egyptiangeographic.com/en/news/show/346>

4. https://en.wikipedia.org/wiki/Grand_Tour

5. https://en.wikipedia.org/wiki/Grand_Tour

6. https://www.metmuseum.org/toah/hd/pira/hd_pira.htm

7. Λάμπρου Σταματία, *Architourism, Ο ρόλος και η συμβολή της αρχιτεκτονικής στην τουριστική προβολή της Ελλάδας διεθνώς*, Ερευνητική Εργασία της Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Πολυτεχνείου Κρήτης, 2013, σελ 13

8. Λάμπρου Σταματία, *Architourism, Ο ρόλος και η συμβολή της αρχιτεκτονικής στην τουριστική προβολή της Ελλάδας διεθνώς*, Ερευνητική Εργασία της Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Πολυτεχνείου Κρήτης, 2013, σελ 13

9. https://www.google.com/search?q=%CE%B1%CF%86%CE%B9%CF%83%CE%B1+grand+tour&rlz=1C1CHBD_enGR873GR873&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKewiwp6m16eflAhVp16YKHdlnAosQ_AUIEigB&biw=1600&bih=789

10. <http://www.egyptstudycircle.org.uk/PostalHistory/overland.html?fbclid=IwAR22x6DnPbcLRxwvChkf9Ru4H7T9MkF-UOmJ9a3qRkzNmXGPml6H254BDd8>
11. <http://www.egyptstudycircle.org.uk/PostalHistory/overland.html?fbclid=IwAR22x6DnPbcLRxwvChkf9Ru4H7T9MkF-UOmJ9a3qRkzNmXGPml6H254BDd8>
12. https://en.wikipedia.org/wiki/Muhammad_Ali_of_Egypt
13. https://en.wikipedia.org/wiki/Muhammad_Ali_of_Egypt
14. Waleed Hazbun, ο.π, σελ 124
15. <https://egyptiangeographic.com/en/news/show/346>
16. Waleed Hazbun, ο.π, σελ 125
17. Waleed Hazbun, ο.π, σελ 126
18. Waleed Hazbun, ο.π, σελ 126
19. Waleed Hazbun, ο.π, σελ 128
20. <https://egyptiangeographic.com/en/news/show/346>
21. <https://egyptiangeographic.com/en/news/show/346>
22. Waleed Hazbun, ο.π, σελ 126
23. <https://egyptiangeographic.com/en/news/show/346>
24. <http://shepherd-hotel.com/history.html>
25. https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CF%87%CE%AD%CE%B4%CE%B9%CE%BF_%CE%9C%CE%AC%CF%81%CF%83%CE%B1%CE%BB
26. https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CF%87%CE%AD%CE%B4%CE%B9%CE%BF_%CE%9C%CE%AC%CF%81%CF%83%CE%B1%CE%BB
27. https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CF%87%CE%AD%CE%B4%CE%B9%CE%BF_%CE%9C%CE%AC%CF%81%CF%83%CE%B1%CE%BB
28. https://www.google.com/search?rlz=1C1CHBD_enGR873GR873&biw=1600&bih=789&tbm=isch&sa=1&ei=tU3MXcbNJY6DjLsP1OyPoAI&q=%CF%83%CF%87%CE%B5%CE%B4%CE%B9%CE%BF+%CE%BC%CE%B1%CF%81%CF%83%CE%B1%CE%BB&oq=%CF%83%CF%87%CE%B5%CE%B4%CE%B9%CE%BF+%CE%BC%CE%B1%CF%81%CF%83%CE%B1%CE%BB&gs_l=img.3..0j0i24i8.8910.1192981..
29. https://www.google.com/search?rlz=1C1CHBD_enGR873GR873&biw=1600&bih=789&tbm=isch&sa=1&ei=tU3MXcbNJY6DjLsP1OyPoAI&q=%CF%83%CF%87%CE%B5%CE%B4%CE%B9%CE%BF+%CE%BC%CE%B1%CF%81%CF%83%CE%B1%CE%BB&oq=%CF%83%CF%87%CE%B5%CE%B4%CE%B9%CE%BF+%CE%BC%CE%B1%CF%81%CF%83%CE%B1%CE%BB&gs_l=img.3..0j0i24i8.8910.1192981..
30. https://www.google.com/search?rlz=1C1CHBD_enGR873GR873&biw=1600&bih=789&tbm=isch&sa=1&ei=tU3MXcbNJY6DjLsP1OyPoAI&q=%CF%83%CF%87%CE%B5%CE%B4%CE%B9%CE%BF+%CE%BC%CE%B1%CF%81%CF%83%CE%B1%CE%BB&oq=%CF%83%CF%87%CE%B5%CE%B4%CE%B9%CE%BF+%CE%BC%CE%B1%CF%81%CF%83%CE%B1%CE%BB&gs_l=img.3..0j0i24i8.8910.1192981..
31. https://www.google.com/search?rlz=1C1CHBD_enGR873GR873&biw=1600&bih=789&tbm=isch&sa=1&ei=tU3MXcbNJY6DjLsP1OyPoAI&q=%CF%83%CF%87%CE%B5%CE%B4%CE%B9%CE%BF+%CE%BC%CE%B1%CF%81%CF%83%CE%B1%CE%BB&oq=%CF%83%CF%87%CE%B5%CE%B4%CE%B9%CE%BF+%CE%BC%CE%B1%CF%81%CF%83%CE%B1%CE%BB&gs_l=img.3..0j0i24i8.8910.1192981..

32. Προσωπικό Αρχείο
33. <https://www.pinterest.com/pin/331225747571400041/>
34. «Πρόγραμμα Ξενία: Ονομασία, μελέτες + κατασκευές, τυπολογία και κατάλογος έργων», στο Συλλογικό Τόμο, Μεταπολεμικός Μοντερνισμός – Αρχιτεκτονική, πολιτική και τουρισμός στην Ελλάδα, 1950-1965 [τελική έκθεση ΠΕΒΕ 2010 65/18740], Σχολή Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ, Αθήνα 2012, σελ 228
35. https://www.benaki.org/index.php?option=com_collectionitems&view=collectionitem&id=147037&Itemid=&lang=el
36. <https://www.pinterest.ch/pin/540220917779258021/>
37. «Πρόγραμμα Ξενία: Ονομασία, μελέτες + κατασκευές, τυπολογία και κατάλογος έργων», ο.π, σελ 249
38. Λάμπρου Σταματία, ο.π, σελ 62
39. Λάμπρου Σταματία, ο.π
40. <https://gr.pinterest.com/pin/445856431856617808/?lp=true>
41. <https://www.polytechnikanea.gr/%CE%BE%CE%B5%CE%BD%CE%AF%CE%B1-%CE%BC%CF%85%CE%BA%CF%8C%CE%BD%CE%BF%CF%85-%CE%B5%CE%BD%CE%B1-%CE%BA%CF%84%CE%AF%CF%81%CE%B9%CE%BF-%CF%80%CE%BF%CF%85-%CF%83%CE%AD%CE%B2%CE%B5%CF%84%CE%B1/>
42. Ματσούκης Σπύρος, Τσαγκατάκη Δάφνη, 'Νεωτερική Ματιά' στην Αθηναϊκή Ριβιέρα, Ερευνητική Εργασία, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Πολυτεχνείο Κρήτης, Χανιά, 2019, σελ 66
43. Hilton Athens Magazine, the 50 year anniversary issue, σελ 22
44. https://www.google.com/search?q=sadat&rlz=1C1CHBD_enGR873GR873&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=0ahUKEwiH8M_9kOjIAhV7wsQBHVf1BIQQ_AUIEigB
45. https://www.google.com/search?q=sadat&rlz=1C1CHBD_enGR873GR873&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=0ahUKEwiH8M_9kOjIAhV7wsQBHVf1BIQQ_AUIEigB
46. https://orascomhm.com/st_location/el-gouna/
47. https://orascomhm.com/st_location/el-gouna/
48. https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9F%CE%BB%CF%85%CE%BC%CF%80%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CF%8C_%CE%A3%CF%84%CE%AC%CE%B4%CE%B9%CE%BF_%CE%91%CE%B8%CE%B7%CE%BD%CF%8E%CE%BD
49. Χυσένη Έλντα, *Η Εξέλιξη του Τουρισμού μετά το 1980 : Η περίπτωση της Νότιας Ευρώπης*, Ερευνητική Εργασία του Τμήματος Λογιστικής Πειραιά, 2014, σελ 41
50. <http://www.globalconstructionreview.com/news/competition-launched-name-egypts-vast-new-capital/>
51. <http://www.globalconstructionreview.com/news/competition-launched-name-egypts-vast-new-capital/>
52. <http://www.globalconstructionreview.com/news/competition-launched-name-egypts-vast-new-capital/>
53. <http://www.globalconstructionreview.com/news/competition-launched-name-egypts-vast-new-capital/>
54. <https://www.kathimerini.gr/1023862/article/epikairothta/kosmos/nea-prwteyoysa-sthn-aigypto>
55. <https://www.kathimerini.gr/1023862/article/epikairothta/kosmos/nea-prwteyoysa-sthn-aigypto>
56. Dr. Adel Rady, *Tourism and Sustainable Development in Egypt*, Plan Blue, March, 2002, σελ 20
57. πηγή Περιφέρεια Κρήτης